

Szerb Köztársaság
OKTATÁSI MINISZTERIUM
OKTATÁSI ÉS NEVELÉSI
MINŐSÉGELENŐRZŐ INTÉZET
VAJDASÁGI PEDAGÓGIAI INTÉZET

FELADATGYŰJTEMÉNY

MAGYAR NYELVBŐL

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS 2010/2011-ES TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA

Szerb Köztársaság
OKTATÁSI MINISZTERIUM
OKTATÁSI ÉS NEVELÉSI
MINŐSÉGELLENŐRZŐ INTÉZET
VAJDASÁGI PEDAGÓGIAI INTÉZET

FELADATGYŰJTEMÉNY

MAGYAR NYELVBŐL

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS
2010/2011-ES TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA

Szerzők

Dr. Horváth Futó Hargita, Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék,
Újvidék és Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola, Szenttamás

Dr. Hózsá Éva, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka és BTK,
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Kuktin Erzsébet, Miroslav Antić Általános Iskola, Palics

Molnár Márta, Ady Endre Kísérleti Általános Iskola, Kishegyes

Rokvić Erzsébet, Petőfi Sándor Általános Iskola, Újvidék

Sziveri Móra Regina, mesterfokozat, Miloš Crnjanski Általános Iskola, Szabadka,
valamint Felsőfokú Szakirányú Óvóképző és Edző Szak, Szabadka

Dr. Toldi Éva, Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

**FELADATGYŰJTEMÉNY MAGYAR NYELVBŐL
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS
2010/2011-ES TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA**

Kiadó

A Szerb Köztársaság Oktatási Minisztériuma
Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet
Vajdasági Pedagógiai Intézet

A kiadásért felel

Dr. Žarko Obradović oktatásügyi miniszter
Dragan Banićević magiszter, az Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet igazgatója
Erdély Lenke, a Vajdasági Pedagógiai Intézet igazgatója

Szerkesztő

Dr. Hózsá Éva egyetemi tanár

Lektor és korrektor

Csernik Előd

A feladatgyűjtemény kidolgozását a Szerb Köztársaság költségvetése a nemzeti szintű általános és középiskolai záróvizsga színvonalának biztosítására elnyert 2601-08. sz. IPA 2008 projektum keretében támogatta.

Kedves Tanulók!

A magyar nyelvi feladatgyűjteményt tartjátok kezetekben. A feladattár célja, hogy segítse a záróvizsgára való felkészülést. Gyűjteményünkben a feladatokat a megadott követelmények alapján soroltuk be. Ezek a következők: alapszint, középszint, haladó szint. A szinteken belül ugyancsak felosztottuk a feladatokat. A felosztás a következő: Olvasási készség és szövegértés; Szövegalkotás; Nyelvi szintek grammatikája, jelentés, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története; Irodalom.

A gyűjteményben található azok a feladatok is, amelyek majd a záróvizsgán megjelennek, ezek teljesen megegyeznek a gyűjteményben lévőkkel, vagy hozzájuk hasonlóak. A vizsgán viszont olyan feladatokat is meg kell oldanotok, melyek nem szerepelnek a közzétett gyűjteményben. A záróvizsga ismeretlen részére mégis készülhettek, mivel az új feladatok a gyűjtemény típusfeladatainak mintáját követik.

A feladatgyűjtemény utolsó részében a megoldásokat, valamint az oktatási tudásszintek áttekintését találjátok.

A záróvizsgán szereplő feladatok az oktatási tudásszinteket, tehát az alap-, a közép- és a haladó szintnek megfelelő tudást ellenőrzik. Minden jól kidolgozott feladat maximum egy pontot ér.

Sikeres munkát kívánunk!

A szerzők

Tartalom

ALAPSZINT	7
Olvasási készség és szövegértés	7
Szövegalkotás	25
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	28
Irodalom	35
 KÖZÉPSZINT	 43
Olvasási készség és szövegértés	43
Szövegalkotás	55
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	57
Irodalom	68
 HALADÓ SZINT	 82
Olvasási készség és szövegértés	82
Szövegalkotás	91
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	92
Irodalom	108
 Példák a záróvizsgán szereplő ismeretlen feladatokra	113
Megoldások	121
A záróvizsgán mért tudásszintek	143
Források	149

ALAPSZINT

Olvasási készség és szövegértés

1. Olvasd el az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

Jókai Mór

Az irodalom iránti érdeklődés, az alkotómunkával való kísérletezés korábban sem volt ismeretlen a Jókai családban. Eszter nővére visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy édesapjuk szép könyvtárat gyűjtött össze, benne kéziratos kötetekkel, melyeket a kor nyomtatásban nehezen vagy egyáltalán nem hozzáférhető szerzőitől saját maga másolt és gyűjtött össze.

Jókai legendásan sokat olvasott, bűvárolt természettudományos könyveket, útleírásokat, cikkeket éppen úgy, mint történeti műveket; erre azért volt szükség, hogy tápot adjon fantáziájának, hogy ő maga megpillanthassa azt, amit olvasói számára szavaival láthatóvá tett. Első erdélyi tárgyú regényeinek nagyszabású tájleírásai akkor készültek, amikor még nem járt Erdélyben, csak olvasott róla. Az érett Jókai-szövegek által megtermékenyített, majd szövegekbe foglalt képi fantáziája működésének tipikus példája a Vaskapu leírása Az arany ember (1872) elején. A mű születése idején Jókai itt sem járt még, de olvasmányai nyomán a személyes élmény hatását keltő, a táj monumentalitását és fenségességét kiválóan érzékeltető leírást adott róla. A Vaskapu ábrázolásával kapcsolatos az a nagyon jellemző anekdota, amelyet Hegedűs Lóránt tett közzé 1925-ben a Pester Lloyd hasábjain. Eszerint néhány évvel később Jókai valóban végighajózott az Al-Dunán, de amikor arra kérték, írja most le, milyen az valójában, így válaszolt: „Nem tudom leírni, mert már láttam.”

(Szajbély Mihály nyomán)

1. Melyik Jókai-regényt nevezi meg a szöveg? Karikázd be a helyes cím előtti betűt!

- a) Kárpáthy Zoltán
- b) Az arany ember
- c) Erdély aranykora
- d) Fekete gyémántok

2. Melyik újságban jelent meg a Jókairól szóló anekdota? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Pesti Napló
- b) Pesti Hírlap
- c) Havi Szemle
- d) Pester Lloyd

2. Olvasd el a lenti szövegrészletet, majd felelj a kérdésre!

Aztán a helyi lapban egy névtelenségbe burkolódzó olvasó megpendítette Tinódi Lantos Sebestyén nevét, s egy füst alatt azt is közölte, ha eljön az ideje, kész esküvel is megerősíteni, hogy a híres poéta többször is megfordult New Hontban, mi több, annyira megkedvelte a várost és a várost övező kies tájat, hogy elhatározta, letelepedik itt. A balsors azonban, mint annyiszor, ezúttal is közbeszólt. A híres dalnok éppen hazafelé tartott, amikor a közeli Csábrág váránál a lova megriadt valamitől, s úgy levetette a poétát, mint egy krumplis zsákot. Sebestyénnek nem esett nagyobb baja, csak az egyik bokáját ficamította ki. Csábrág várába vitték (az volt közelebb), és ott gyógykezelték. Ezért a már akkor is híres költő, hálából, Csábrág várának dicsőségét énekelte meg New Hont vára helyett...

(Grendel Lajos: *Nálunk, New Hontban*)

Ki örökítette meg Csábrág várának dicsőségét?

- a) A helyi lap névtelenségbe burkolódzó olvasója
- b) Tinódi Lantos Sebestyén
- c) Grendel Lajos
- d) Egy ismeretlen híres költő

3. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd válaszolj a kérdésre!

Kábelek, riporterek, képtávírók, tetsztárok, szerkesztőségek, nyomdák ontják az érdekesnél érdekesebb híreket. (...) A minap rájöttem, hogy erre semmi szükség.

Hogyan született meg bennem ez a felismerés?

Egy hónapot töltöttem külföldön. Hamarosan hiányozni kezdett a reggeli újságolvasás. A második hét végén kezembe akadt egy régi pesti újság, melybe a villanyplatnit csomagoltuk. Kicsomagoltam, elolvastam. Olvasás közben azon kaptam magam, hogy a régi hírek ugyanolyan érdekesek, mint a frissek.

(Örkény István: *Hírek és álhírek*)

Mit állít a fenti idézet? Miért nincs szükség újságra?

- a) Mert kábelek, riporterek, szerkesztőségek, nyomdák ontják az érdekesnél érdekesebb híreket.
- b) Mert a régi hírek ugyanolyan érdekesek lehetnek, mint a frissek.
- c) Mert külföldön nem lehet megszerezni a legfrissebb újságokat.
- d) Mert csak akkor kezdenek hiányozni a hazai hírek, ha legalább egy hónapot töltünk külföldön.

4. Írd le vonalra a zeneszerző nevét és a zongoradarab címét, amelyet a gyerek játszik!

Az asszony a karosszékből ült, figyelte a lány gyakorlatát. Úgy tett, mintha olvasna, de teljes figyelmével a zongorajátékot követte, időnként bólogatott vagy megrázta a fejét, ha téves hangot hallott. A gyerek Kabalevskij Tánccát gyakorolta, már negyedszer futott végig rajta. Nem nézett hátra, a kottát bámulta, de szemén látszott, hogy mereven előretekint, a hangjegyek már ismerősek voltak, nem követte őket.

(Gobby Fehér Gyula: *Az ujjak mozgása*)

- a) A zeneszerző neve: _____
- b) A zongoradarab címe: _____

5. Olvasd el az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

Jókai Mór

Az irodalom iránti érdeklődés, az alkotómunkával való kísérletezés korábban sem volt ismeretlen a Jókai családban. Eszter nővére visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy édesapjuk szép könyvtárat gyűjtött össze, benne kéziratos kötetekkel, melyeket a kor nyomtatásban nehezen vagy egyáltalán nem hozzáférhető szerzőitől saját maga másolt és gyűjtött össze.

Jókai legendásan sokat olvasott, bűvárolt természettudományos könyveket, útleírásokat, cikkeket éppen úgy, mint történeti műveket; erre azért volt szükség, hogy tápot adjon fantáziájának, hogy ő maga megpillanthassa azt, amit olvasói számára szavaival láthatóvá tett. Első erdélyi tárgyú regényeinek nagyszabású tájleírásai akkor készültek, amikor még nem járt Erdélyben, csak olvasott róla. Az érett Jókai-szövegek által megtermékenyített, majd szövegekbe

foglalt képi fantáziája működésének tipikus példája a Vaskapu leírása *Az arany ember* (1872) elején. A mű születése idején Jókai nem járt még, de olvasmányai nyomán a személyes élmény hatását keltő, a táj monumentalitását és fenségességét kiválóan érzékeltető leírást adott róla. A Vaskapu ábrázolásával kapcsolatos az a nagyon jellemző anekdota, amelyet Hegedűs Lóránt tett közzé 1925-ben a Pester Lloyd hasábjain. Eszerint néhány évvel később Jókai valóban végighajózott az Al-Dunán, de amikor arra kérték, írnia most le, milyen az valójában, így válaszolt: „Nem tudom leírni, mert már láttam.”

(Szajbély Mihály nyomán)

Minek alapján írta le az író a Vaskaput *Az arany ember* című regényében?

6. Olvasd el a szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

– *Los Angeles, 1982. Oscar-díj átadás. Elhangzott a győztes neve: Szabó István, Mephisto. Körülbelül 30–40 másodpercig tarthatott, amíg a nézőtérről felmentél a színpadra átvenni a szobrot. Mi játszódtott le benned ez alatt a harminc másodperc alatt?*

– Nem tudom már pontosan megmondani, elég régen volt. Az öröm mellett nagyon megmaradt bennem, hogy ez a csodálatos elismerés nem egyedül az én érdemem, hanem azoké, akik a filmet velem együtt csinálták. És miután ott ült a nézőtéren a film főszereplője, Brandauer is, ezért arra kértem a közönséget, engedjék meg nekem, hogy ezt a díjat ne egyedül vegyem át, hanem feljöhessen ő is a színpadra.

(Tihanyi Péter: *Igen, én viselkedem*)

Ki kapta 1982-ben az Oscar-díjat?

- a) Mephisto
- b) Brandauer
- c) Oscar
- d) Szabó István

7. A részlet elolvasása után karikázd be azokat az állításokat, amelyek szerinted igazak!

– Az a hülye postás már megint állva alszik a kerítés mellett – mondta egy napon gonoszul vigyorogva a kis Burai J. – Most alágyújthatnánk egy csomó szalmával. (...)

– Gyerünk, szerezzünk szalmát és gyufát. Régóta vártam már erre, hónapokig terveztük Burai J.-vel, hogy egyszer alágyújtunk a postásnak. Nem szerettük a postást, az utcában tulajdonképpen senki sem szerette. Amikor még dolgozott, nem volt vele semmi baj, olyan volt, mint minden más ember, alig vettük észre: reggel elment széthordani a leveleket, délután hazajött, és a kertben dolgozott, vagy bent a házában, néha leállt beszélgetni az utcabeliekkel, szóval pontosan úgy viselkedett, mint akárki más. Azután változott meg, hogy nyugdíjazták. Innen kezdett, talán mert unatkozott, reggelenként eljárt a kocsmába, dél körül jött haza tökrészen, az arca kivörösödött, rosszkedvűen dünnyögött, bement az udvarába, rákönyökölt az alacsony deszkakerítésre, fejét kilógatta az utcára, egy ideig dühösen meredt maga elé, aztán úgy állva elaludt. A délutánokat rendszeresen átaludta a kerítésre támaszkodva. Esténként néha-néha elment a sarokra beszélgetni az emberekkel, de ott is csakhamar elaludt, a hátát valamelyik eperfának vetette, és állva aludt, az emberek meg ilyenkor kellemetlenül érezték magukat. Azt mondták, hogy a postásnak a sok italtól tönkrement a mája, a gyomra és a szíve...

(Gion Nándor: *A postás, aki egy ujjal tudott fütyülni*)

- a) A postás azért aludt állva, mert megviselte a napi munka.
- b) A postás azért aludt állva, mert részeg volt.
- c) A postást mindenki szerette.
- d) A postás beteg volt.

8. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegeket, majd írd a vonalra, melyik a szépirodalmi és melyik a nem szépirodalmi szöveg!

Kosztolányi Dezső regénycímei közül az <i>Aranysárkányt</i> méltán tartjuk a legnehezebben megfejthetőnek, hiszen ez a cím jelképpé válik a szövegben, s talán még többszöri olvasás sem egyértelműsítheti cím és szöveg viszonyát. A cím megfejtésével foglalkozók szinte kivétel nélkül a jelentett vizsgálatára szorítkoztak, vagyis azt kísérelték meg feltárni, hogy a műben az aransárkány mit jelenthet, jelképezhet.	Egyszerre ő is megállt. – Nini – mondta meglepődve, míg dióbarna szemével az égre tekintett –, sárkány. Botjával egy pontra mutatott. – Aranysárkány – tette hozzá. Két kollégája odanézett, ahová botja mutatott. Főris ráncolta homlokát. – Papírsárkány – állapította meg, fitymálva. Messze, valahol a városerdő táján lengett egy jókora, remek sárkány, melyet a még nem látható diákok hosszú madzagon vontak maguk után, a fák fölött, lassan.
---	--

- a) _____ b) _____

9. Olvasd el az alábbi két szöveget, majd karikázd be a szépirodalmi szöveg előtti betűt!

a) Egyszer csak apja letette az újságot, és az asztalon hagyott bizonyítványért nyúlt. Misi szíve nagyot dobbant. Apja nagyon sokáig, talán egy óra hosszáig is forgatta a bizonyítványt, és Misi látta – mert egy pillanatra sem tudta levenni fájdalmas tekintetét apjáról –, hogy barna, sovány arcán egy izom furcsán megrándult. Ekkor hirtelen eszébe jutott egy régi kép. Kinn a szántóföldön voltak apjával...

b) Az értékeléssel nyert információkról nemcsak az értékelőknek és az értékelteknek kell tudomást szereznük, hanem az összes érdekeltnek is. Kik érdekeltek az értékelésben? Ez alapvetően függ az értékelés szintjétől, tárgytól. Például egy tantárgyi vizsga esetén érdekelt lehet a vizsgázó, a tárgyat tanító tanár, a szülő, az iskola igazgatója, az iskolafenntartó, a tantárgyi vizsga összeállítója stb., de mindenki más szempontból.

10. Olvasd el a szövegeket, és keretezd be a helyes válasz előtti betűt!

1. A bogár a földön mászik. De akár mászik, akár nem, mindenesetre három főrészből áll, úgymint: a fej, a tor és a potroh. Szervezetileg tehát sokkal fejlettebb, mint az ember, amelynek csak egy főrésze van, úgymint: a has. Némely embernek a hasa helyett szintén potroha van, az

ilyent méltán nevezik aztán csúnyabogárnak.

2. **bogarak**, *fedelesszárnyúak* (Colloptera): a rovarok (Insecta) osztályának egyik rendje. Szárazföldi, kisebb részben víziállatok. Testük élesen tagolódik fejre, torra és potrohra. Szájszerveik szilárd táplálék feldarabolására alkalmas, ún. rágók. Elülső szárnypárjuk kemény szárnyfedő, a hátulsó hártyás, sokszor csenevész v. hiányzik.

Az 1. számú szöveg

- a) szépirodalmi,
- b) nem szépirodalmi.

A 2. számú szöveg

- a) szépirodalmi,
- b) nem szépirodalmi.

11. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegeket, majd írd a vonalra, melyik a szépirodalmi és melyik a nem szépirodalmi szöveg!

Jól rendelték azt az istenek, hogy a szegény ember is tudjon kacagni. Nemcsak sírás-rívás hallik a putriban, hanem szívből jövő kacagás is elég. Sőt az is igaz, hogy a szegény ember sokszor nevet, mikor inkább volna oka sírni.

Jól ismerem ezt a világot. A Soósoknak az a generációja, amelyből az apám való, megpróbálta az ínségnek legsúlyosabb állapotát is. Abban az időben napszámos volt az apám egy gépműhelyben. Ő sem dicsekedik ezzel az idővel, más sem. Pedig igaz. És az is igaz, hogy soha már én a jövőendő életemben nem kacagok annyit, mint gyermekségem e pár esztendejében. Hogy is kacagnék, mikor nincsen már piros arcú, vidám anyám, aki olyan édesdeden tudott nevetni, hogy a könny csorgott a végén a szeméből, s köhögés fogta el, hogy majdnem megfojtotta...

ÓDIVATÚ RAGOK

Előfordul, hogy hatvan-hetven évvel korábbi ruhadivatok visszatérnek. Most viszont – némi meghökkenésemre – három darab – több mint hat évtizede elfeledett – téves rag látszik visszaszüremkedni a tévés hírszerkesztők nyelvezetébe. Három magyar nyelvű csatornán (MTV, RTL, TV2) hallom vissza-visszatérően: „férfinek”, „férfivel”, „férfitől” – férfinak, férfival, férfitől helyett. Ez a főnevünk ugyanis összetétel (férjfiú) lévén, rá nem vonatkozik a ragok első szótagjához illesztendő hangrendjének szabálya. Ha így megy tovább, még megérjük, hogy a hímnemű egyedek számára fönntartott mosdókban ez a fölirat áll majd: FÉRFIEK.

t.gy.

- a) _____ b) _____

12. Olvasd el a tankönyvedben található szómagyarázatokat, és felelj a kérdésekre!

székely – a magyar nemzethez tartozó, zömmel Erdély délkeleti vidékén élő népcsoport; a 19. század második felében Dél-Bánátba is érkeztek székely telepesek, ők alapították Székelykevert (Skorenovac), Hertelendyfalvát (Vojlovica) és Sándoregyházát (Ivanovo)
folklorista – a népköltészeti alkotások gyűjtője, tanulmányozója; néprajzkutató

1. Vajdaság mely részén élnek székelyek?

2. Mivel foglalkozik a folklorista?

13. A nyolcadik osztályos olvasókönyvből válogattunk szómagyarázatokat. Kösd össze a fogalmat a megfelelő jelentéssel!

eklektikus

egocentrikus

egy szerzetesrend tagja

szélsőségesen önző

az egyik katolikus tanítórend

főisten a görög mitológiában

örökölni hagy

különböző stílusokat keverő

14. 1. Az alábbi szómagyarázatok alapján dönts el, hogy a kiemelt kifejezések közül melyik illik a mondatba!

manzárd – padlásszoba

ideál – eszménykép

Húzd alá a helyes kifejezést!

a) A manzárd olyan helyiség, amely **a pincéhez – padláshoz** van a legközelebb.

b) Az ideálom cselekedeteit **követendőnek – elvetendőnek** tartom.

2. Olvasd el a tankönyvedben található szómagyarázatokat, és felelj a kérdésekre!

Szómagyarázat:

rokka – lábbal hajtott, fonásra szolgáló eszköz

ötáraszos – itt: kicsi, az arasz régi mértékegység:
az oldalra kinyújtott hüvelykujj és a kisujj közti
távolság

obsitlevél – kiszolgált katonának leszerelő levele

talentum – tehetség

esőcsináló intézet – tréfásan: meteorológiai intézet

stratégia – haditerv

örvivel – ürügén, látszatával

a) Mi az arasz? _____

b) Mi a meteorológiai intézet tréfás neve? _____

15. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Kedves Laci!

Leveledet megkaptam, örülünk, hogy válaszoltál
kérdéseimre. A nyári szünetet a nagyszüleimnél
töltöm, tehát egész nyáron együtt lóghatunk.
Tervezheted, mit fogunk csinálni. Június végén
érkezem. Magammal hozzam a horgászfelszerelést
és a gitárt is?

Válaszolj minél hamarabb!

Zoli

2010. június 11.

- a) társalgási stílus
- b) tudományos stílus
- c) publicisztikai stílus

16. Határozd meg a következő szöveg műfaját! Olvasd el figyelmesen Varró Dániel művének első versszakát, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

December

Hideg van, szél fúj, jégeső ver,

Az ég egy párás, téli ablak,

December apó vállán fenyővel

Az utcákon szuszogva caplat.

- a) karcolat
- b) naptárvers
- c) műballada

17. Állapítsd meg a szöveg műfaját! Keretezd be a helyes választ!

1944. április 4., kedd

Már hosszabb ideje nem láttam értelmét a tanulásnak. A háború vége olyan távoli, valószínűtlen és meseszerű. Ha szeptemberig nem kötnek békét, többé nem iratkozom be az iskolába. Nem akarok két évet veszíteni. Napjaimat csak Péter tölti be, Péter és semmi egyéb. Addig foglalkoztam vele álmaimban és gondolataimban, míg szombaton este összezsuklottam. Szörnyű volt. Előbb Péternél ültem, és küzdöttem a könnyeimmel, utána a citrompuncs elfogyasztásakor Van Daannel nevetgéltem, élénk és látszólag vidám hangulatban, s csak én tudtam, hogy ki kell sírnom magam. Csak úgy hálóingben lerogytam a csupasz földre...

- a) elégia
- b) regény
- c) műballada
- d) napló

18. Írd be a buborékokba, hogyan nevezzük a szöveg szerkezeti egységeit!

A szirén mint jelkép
Apokaliptikus szimbólumrendszer elemei
a református ábrázolásokon

Szacsvay Éva

Egy korábbi előadásomban a protestáns ördöggépzeteket tekintettem át¹ azzal a céllal, hogy egy 1760-ból származó debreceni matrikula címlapján ábrázolt patás angyal jelentését feltárjam. Az áttekintésben olyan képeket mutattam be, amelyek az ördög vagy sátán megjelenítésére törekedtek anélkül, hogy egy uniformizált ördögöt ábrázoltak volna. A hangsúly ezeknél az ábrázolásoknál a rejtezésen volt, azaz a különféle álcák mögött rejtő ördögalakok bemutatásán. A különböző ember- és állatalakok között meglepően nagy számban fordultak elő azok, amelyek kapcsolatba hozhatók voltak az Apokalipszis bibliai szövegével. A sátánt vagy annak cselekedeteit felidéző legkedveltebb figura a kígyó vagy sárkány volt, és kapcsolatát a bibliai szöveggel nem csak a hétfejű, koronás sárkány alak dűrieri előképe adta, hanem pl. a csengersimai templom mennyezetén 1761-ből származó feliratos ábrázolás közvetlen utalása is: „Az asszonyállatnak magva megrontja az kígyónak fejét.” Ez az apokaliptikus félelmek és a kísértő ördög legyőzésére alkalmazott ige pl. az apokaliptikus, kígyón taposó Mária-ábrázolások értelmező idézete egyszersmind. Ezen a festett képen a protestáns szokásoknak megfelelően egy ige van a középpontban, amelynek a kígyó emblematisztikus keretezést ad: az ördög távoltartásának legfontosabb módja protestáns hagyomány szerint is a gyakori imádkozás, az imaszövegek kézközelben tartása, falakra, mennyezetre való felírása. Bornemisza Péter *Ördögi kísértetek* című munkájában megemlékezik erről. „Ennek házába, mikor bementem volna, látték az falon nagy sok szép szent és bölcs írásokat, ... és kértem mi dolog volna, ... végre jelentette nagy csudálatos kísértetűt amiatt az fertelmes lélektől, de ő ellene azokkal az írásokkal harcolt volna, kiket azért írt a falra, hogy mindenkor szeme előtt forognának.”²

A templommennyezet készítésének időszakából egy halotti prédikáció-gyűjtemény megerősíti a Genézisből vett ige erejébe mint az ördög kísértései elleni hathatós segítségbe vetett hitet; a végredelet készítésére szorító ördög előzésére egy iskolamester is ezt az igét idézi: „Az asszonyállatnak magva megrontja a kígyónak fejét, mire az ördög durrogni, dörömbölni kezd, és nagy zörgéssel és durrogással elméne onnan, rút szagot hagyván maga után.”³

A református ábrázolások között jól elkülöníthető egy csoport, amely az apokaliptikus félelmekkel kapcsolatosan keletkezett jelképes ábrázolásokat foglalja egybe, és a János Jelenése megfelelő idézeteivel van összefüggésben.

1 „Protestáns ördöggépzetek” (1996, előadás a „Lélek-halál-túlvilág” c. konferencián), in print.
2 Bornemisza 1578 (1980):989.
3 Verestői 1783:148.

200

19. Mit jelöl a római szám a cím alatt? Húzd alá a helyes választ!

Molnár Ferenc

A Pál utcai fiúk

I.

Háromnegyed egykor, épp abban a pillanatban, mikor a természetrajzi terem katedraasztalán hosszú és sikertelen kísérletek után végre-valahára, nagy nehezen, izgatott várakozás jutalmául a Bunsen-lámpa színtelen lángjában fellobbant egy gyönyörű, smaragdzöld csík, annak jeléül, hogy az a vegyület, melyről a tanár úr be akarta bizonyítani, hogy zöldre festi a lángot, a lángot csakugyan zöldre festette, mondom: pont háromnegyed egykor, épp abban a diadalmas minutumban megpendült a szomszéd ház udvarán egy zongora-verkli, s ezzel minden komolyságnak vége szakadt.

- a) szerzőt
- b) címet
- c) fejezetet
- d) tartalomjegyzéket

20. A hetedik olvasókönyv melyik oldalán találsz információkat az allegóriáról? Tanulmányozd a tartalomjegyzéket!

KÖZTES TARTOMÁNYOK	37
FEHÉR Ferenc: Daru-ballada	37
A KÖLTŐI NYELV TÖBBÉRTELMŰSÉGE	39
metafizika – szóképek – szóképekhez kapcsolódó stíluseszközök – metafora – refrén – ballada	
NÉMETH István: Az utolsó nomád pulijai	41
A RIPOORT	43
riport – riporter – riportalany – beszélgetés – irodalmi riport	
TÁRSTALANSÁG ÉS MAGÁNY	45
JUHÁSZ Gyula: Milyen volt...	45
A SZERELEM NYELVE	45
versciklus – műzsa – betűrim – elégia	
JÓZSEF Attila: Mikor az uccán átment a kedves	47
ÉLETKÉPEK, MOZZANATOK	47
életkép – jelkép – jelentésátvitel – idill – életkép	
József Attila: Tél	49
Tóth Árpád: Lélektől lélekig	50
AZ ÜNNEPÉLYESSÉG VERSNYELVE	51
RADNÓTI Miklós: Tétova óda	51
AZ ÓDA	52
óda – költői hitvallás – keresztír – az időmértékes verselés	
RADNÓTI Miklós: Himnusz a békéről	54
A HIMNUSZ	55
himnusz – látomás – Kölcsey Ferenc	
AZ ALLEGORIKUS BESZÉDMÓD	57
PETŐFI Sándor: Föltámadott a tenger	57
KÉP ÉS SZÖVEG	58
toposz – fokozás – ismétlés – szó- és gondolatalakzatok – ironia – allegória	
ADY Endre: Magyar jakobinus dala	60
A SZIMBÓLUM ÉS A SZIMBOLIZMUS	62
EPOSZ ÉS REGÉNY	63
JÓKAI Mór: A kőszívű ember fiai (részlet)	63
AZ EPOSZI HANG	66
történelmi regény – családregény – eposz	
A KÜLSŐ ÉS A BELSŐ TÉR	68
DÉRY Tibor: Szerelem (részlet)	68
KÉPEK ÉS JELENETEK	71
epikai közlésformák: párbeszéd, elbeszélés, leírás – szituációk – párbeszéd – filmmoyella – Makk Károly <i>Szerelem</i> című filmje	
A MOZGÓFÉNYKÉP	73
MÁNDY Iván: A kavics	76
BELSŐ TÖRTÉNESEK	80
a kép – vágás – snitt – áttűnések	
Babits Mihály: Mozgófénykép (részlet)	80

Oldalszám: _____

21. Hogyan nevezzük a lap alján található jegyzetet? Írd a vonalra!

HAGYOMÁNYOS, VAGY DIGITÁLIS DOKUMENTUMOK?

Állománygyarapítási gondok Vajdaságban

„A könyv, amely századok során volt márvány, érc, papirusz, hártya, kéreg, viasz, fatábla, bőr és rongy, de változtatva anyagát mindig megtartotta belső, rejtélyes mivoltát. A könyv, ez a tekercs, ez a göngy, ez a gyöngy . . . A könyv, amely által megismerjük elődeinket, hírt kapunk a múltból . . . A könyv, amelynek segítségével utódainkkal érintkezünk, és üzenünk a jövődönök . . . A könyv, amely nemcsak a teret hódította meg, hanem béklyóba verte a tért is nagyobb ellenségünket, megállította az időt.”

(Kosztolányi Dezső)¹

Lehet, hogy a 21. század küszöbén nem időszerű Kosztolányi Dezső gondolataival kezdeni töprengésünket a könyvtár állományának összetételéről, gyarapítási lehetőségeiről. Mégis az ő gondolatredékével szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a közlés forradalmi, az információtárolás formái változásai alapvetően rányomták ugyan a bélyegüket a dokumentumok küllemére, alapvető funkciójukat, az ismeretek őrzését, visszakeresését azonban megtartották. Most, az információs társadalom kialakulása idején nem ok nélkül tesszük fel a kérdést: vajon az új technológiák átalakítják-e alapvetően az életünket? Nap mint nap szembesülünk újításokkal. Látjuk, hogy ezek a technológiák forradalmasítják a társadalmat, és paradigmaváltásokat erőszakolnak ki. Kihatnak a megismerés folyamatára, megváltoztatják a világról alkotott képünket. Ezek a változások a következőkben nyilvánulnak meg:

- az információ elszemélytelenedik,
- a leegyszerűsített információk hitelessége megkérdőjelezhető lesz.

Azt mondják, a globális világ tudástársadalmat eredményez. A tudás helye, az információhoz való hozzáférés színtere a könyvtár, amelynek a feladata a tudás szétsugárzása, terjesztése. A szolgál-

¹ Kosztolányi Dezső: *Levél a könyvről = Nyelv és lélek*. – Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó ; Újvidék : Forum Könyvkiadó, 1990. 410.

(Csáky S. Piroska: *Könyvek világában*)

22. a) Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzd alá az idézetet!

Örkény a novella műfajáról eleinte teljesen hagyományos értelemben gondolkodik. Amikor 1952-ben, a *Csillagban* közölt *Lila tinta* című elbeszélését súlyos támadások érik, a következőket írja: „A novella félelmetes műfaj. A novella majdnem olyan kényes, mint a vers. Egy jó regénynek meg sem kottyán néhány elhibázott részlet, akár egy vagy két rosszul sikerült fejezet. A novella más. A novella sűrít, nem jelképesen, hanem valóságosan sűríti néhány száz sorba az egész világot; érthető, hogy (...) egy hamis párbeszéd, egy homályos jellemzés, a cselekménynek egy hazug fordulata a robbanás veszélyével fenyeget. Egy hiba elég, hogy agyonverje azt is, ami nem hibás...”

Az író azonban nem horgonyzott le a hagyományos irodalomfölfogásnál, műfajértelmezésnél. Azzal a változással párhuzamosan, amely a hatvanas és a hetvenes években a magyar társadalomban és a magyar irodalomban lezajlott, a novella műfaja Örkény írásművészetében átalakult.

b) Kinek a szavait idézi a szerző? _____

23. Olvasd el az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

KIÁLTVÁNY!!!
MOST MINDENKINEK TALPON KELL LENNI!
BIRODALMUNKAT NAGY VESZEDELEM FENYEGETI,
ÉS HA NEM LESZÜNK BÁTRAK,
AZ EGÉSZ TERÜLETET ELVESZIK TŐLÜNK!
VESZÉLYBEN A GRUND!
A VÖRÖSINGESEK MEG AKARNAK BENNÜNKET
TÁMADNI!
DE MI OTT LESZÜNK, ÉS HA KELL,
ÉLETÜNKKEL IS MEGVÉDELMEZZÜK BIRODALMUNKAT!
MINDENKI TELJESÍTSE KÖTELESSÉGÉT!
AZ ELNÖK

a) Melyik regényből idéztük a fenti kiáltványt? Írd a vonalra a címét!

b) Ki a mű írója? _____

24. Karikázd be a helyes állítást!

- a) Az idézetet zárójelbe tesszük.
- b) Az idézetet idézőjelek közé tesszük.
- c) Az idézetet felkiáltójel jelzi.
- d) Az idézetet gondolatjelek közé tesszük.

25. Keresd ki és húzd alá, hogyan emlegetik a szövegben Tinódi Lantos Sebestyént (pl. híres poéta)!

Aztán a helyi lapban egy névtelenségbe burkolódzó olvasó megpendítette Tinódi Lantos Sebestyén nevét, s egy füst alatt azt is közölte, ha eljön az ideje, kész esküvel is megerősíteni, hogy a híres poéta többször is megfordult New Hontban, mi több, annyira megkedvelte a várost és a várost övező kies tájat, hogy elhatározta, letelepedik itt. A balsors azonban, mint annyszor, ezúttal is közbeszólt. A híres dalnok éppen hazafelé tartott, amikor a közeli Csábrág váránál a lova megriadt valamitől, s úgy levetette a poétát, mint egy krumplis zsákot. Sebestyénnek nem esett nagyobb baja, csak az egyik bokáját ficamította ki. Csábrág várába vitték (az volt közelebb), és ott gyógykezelték. Ezért a már akkor is híres költő, hálából, Csábrág várának dicsőségét énekelte meg New Hont vára helyett...

(Grendel Lajos: *Nálunk, New Hontban*)

26. Keresd ki a szövegből az édességneveket, és írd a vonalra négyet!

Moziba mentünk volna megint, de a ringlispíl eltérített. Meleg volt, verőfény, por. Majális lehetett, vagy gyereknap. Másokat is láttam az iskolából. Egy pillanatra mintha a Szászt a Valival. Talán a Frinyót is. Dübögött a tér, a fákön nagy bádogtölcsér-hangszórók, remegtek az ablakok, hogy pajtásdaloljunk, zengazének, mintamókus. Rengeteg bódé, sátor, pléhasztalra terített ponyva, virsli, sült kolbász, véresmájas, perec. Céllövölde, zsákban futás, tombola. És egy törökmézes. Árult selyemcukrot, Dunakavicsot, francia drazsét is. Krémest, rigójancsit, Tatra-csúcsot. És nagy, széles szeletekben dobos-, Stefánia meg csokitortát, az fekete volt, egészen fekete.

(Békés Pál: *Vattacukor*)

27. Olvasd el az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

KÉZMŰVES TÁBOR KICSIKNEK ÉS NAGYOKNAK

2009 júliusában ismét megrendezzük hagyományos kézműves táborunkat.

Korosztályok: 6–12 éves korig

13–18 éves korig

Minden csoportnak szállást és teljes ellátást biztosítunk.

A részvételi díj (az üvegfestésen és bőrizésen kívül, melyek fakultatív programok) az anyagköltséget is fedezi.

Szokásos foglalkozásaink: agyagozás, gyöngyfűzés, szövés, batikolás.

AZ IDÉN ELŐSZÖR MÉZESKALÁCSSÜTÉS!

Részvételi díj: 4000 dinár + fakultatív programok: üvegfestés: 1000 dinár

bőrizés: 600 dinár

Időpontok: július 11–16.

július 17–22.

További információ a 064-30-342-872-es telefonszámon.

Petőfi Sándor Általános Iskola

Ada, Virág u. 1.

a) Hány programon vehet részt az, aki csak üveget nem akar festeni?

b) Mennyit kell fizetnie annak, aki minden programon részt szeretne venni egy turnus alatt?

28. Húzd alá a szövegrészben azt a mondatot, amely nem a magyar konyhára vonatkozik!

Választékos a magyar konyha kínálata, sok laktató egytálétel (pl. bablevés) található közöttük, mely a főfogás szerepét is betöltheti. Salátáinkat sós, ecetes lével készítjük, és általában húselekekhez savanyúságként fogyasztjuk. Sok más nemzet konyháján cukor nélkül, olajjal készítik a salátaöntetet, és gyakran önálló fogásként fogyasztják. A nagy választékban készült tésztafélék gasztronómiánk büszkeségei.

- 29.** Olvasd el Ady Endre *Önéletrajz*ának részletét! Állapítsd meg, mikor valamint hol (melyik helységben) született Ady Endre, és írd a vonalra! Ügyelj arra, hogy megállapításod ne tartalmazzon felesleges, a szokásostól eltérő adatot!

Arra gondoltam először, hogy úgynevezett életrajzomat szigorú logikával kezdem ennek az írásnak a napján, s végzem megszületésemnek, ez igazán nem fontos eseménynek dátumával. De az én életkoromban már meggyávul egy kicsit az ember, s nem mer már könnyen az öreg szabályok ellen lázadni, tehát kezdjük csak avval, hogy születtem. Születtem pedig, hajh, 1877. november hó 2. napján, Szilágy megye Érmindszent községében, a régi Közép-Szolnok vármegyének Szatmárral határos érmelléki kis falujában.

a) Ady Endre születésének helye: _____

b) Ady Endre születésének pontos dátuma: _____

- 30.** Olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd oldd meg a feladatot!

Harmadikos volt talán, akkor kezdte hozni a gyengébb bizonyítványokat. Anya elképedve forgatta a kiskönyvet, majdnem sírt, ő meg kisomfordált a szobából szégyenében. Mikor este lefeküdt, anya bejött hozzá, s faggatni kezdte, mi az oka ennek a siralmas bizonyítványnak. Nem tudott válaszolni, mert az egészet annyira egyszerűnek és természetesnek érezte, hogy nem is szorult magyarázatra. A világ olyan érdekes volt, olyan napról napra táguló, hogy nem is jutott hely benne az iskolának.

(Szabó Magda: *Mondják meg Zsófikának*)

Karikázd be annak a mondatnak a betűjelét, amely a szövegrészlet lényegét foglalja össze!

- a) Az anyai faggatózásra a kislány mentegetőzni kezd.
- b) Az érdekes világban nem jut hely az iskolának.
- c) A kislányt nem érdekelt semmi.

- 31.** Olvasd el az alábbi szöveget, és keretezd be a helyes válasz előtti betűt!

Hova tűnt a városháza keresztje?

A szerda délutáni viharos szél felszaggatta a zentai városháza bádogtetejének egy részét, és a tornyán lévő kereszt is eltűnt. Az önkormányzatnál utánanéztünk, hogy mi történt a kereszttel, de a kérdésünkre nem tudtak válaszolni. Megkérdeztük a község polgármesterét is, aki éppen hivatali úton volt, ő kérdésünkre elmondta, nem értesült a kereszt eltűnéséről. Ekkor tudtuk meg tőle egyébként azt is, hogy a megsérült tetőrészt ideiglenesen nejlonnal burkolták be, a napokban pedig mindenképpen kijavítják a szél okozta kárt. Egy-két óra múlva egy újabb telefonálás során kiderült, hogy minden jel szerint a keresztet is az erős szél döntötte le, megtalálták a városháza udvarában, és hamarosan visszahelyezik az épület tornyának legtetejére.

(Magyar Szó)

A szöveg alapján állapítsd meg az események időrendjét! Írd a vonalra a helyes sorrendet!

- a) A keresztet megtalálták a városháza udvarában.
- b) A viharban eltűnt a városháza keresztje.
- c) Nagy vihar tombolt Zentán.
- d) A keresztet hamarosan visszahelyezik az épület tornyára.

32. Olvasd el a szöveget, majd számozással állítsd megfelelő időrendbe az állításokat!

Mikor kimondják a nevét, nem hisz a füleinek, körülnéz: hátha csoda történik, hátha csak agyém, nyomasztó lidércnyomás volt, hogy ez az ő neve, és most felébred ebből az álomból. Aztán egy csomó füzetet kap fel a padról. Míg végigmegy a kis utcán, a padsorok közt, ezt gondolja. „Ápluszbészerámínuszbé egyenlő ánégyzetmínuszbénégyzet.” Ezt fogja kérdezni. Biztosan ezt fogja kérdezni. „Ha nem ezt fogja kérdezni, átmegyek különbözeti vizsgával a polgáriba, és katonai pályára lépek.”

Közben megbotlik, és elejti a füzeteket. Míg a földön szedeget, háta mögött felzúg az obligát nevetés, amit ezúttal senki se tilt be: a rossz tanuló törvényen kívül áll, rajta lehet nevetni.

(Karinthy Frigyes: *A rossz tanuló felel*)

____ A rossz tanuló végigmegy a padsorok közti kis utcán.

____ A rossz tanulót kinevetik.

____ Megbotlik, és elejti a füzeteket.

____ A csodában reménykedik.

33. Olvasd el a szövegrészletet, majd keretezd be a helyes választ!

A kislány remegő kézzel nyújtja át a receptet. A tanár úr keze kinyúl az üvegfal nyílásán, elmarkolja a papírt, azután a fiókokban keresgél, belekukkant a polcokon álló tégelyek egyik-másikába. Dobozokat sorakoztat fel a pulton, utána pedig a vényen kipipálja a tételeket. A köpenye szivarzsebén piros cérnával ráhímezve latin betűs felírás áll: Mr. G. Gáll. A kislány így olvassa el: morgó, gonosz Gáll. A kéz újra kibújik a nyíláson, tele van orvosságos dobozokkal, majd egy hang hallatszik. Van szatyrod, kislány? A lányka hallgat, közben a szíve úgy kalapál, mintha a pulóvere alatt valami kis harkály kopácsolna szakadatlan: tup, tup, tup. A tanár úr kihajol a nyíláson. A kislány rémülten hátrál, a kezébe temeti arcát: Nem én voltam, nem én voltam! – sikoltozza.

(Vida Ognjenović: *Gyermekláncfű*)

Miért sikoltozik a kislány?

- a) A kislány azért sikoltozik, mert fél a harkályoktól.
- b) A kislány azért sikoltozik, mert a tanár úr elvette tőle a receptet.
- c) A kislány azért sikoltozik, mert fél a tanár úrtól.
- d) A kislány azért sikoltozik, mert nem hozott magával szatyrot.

34. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Az idő szép verőfényes volt, s a fahordás is úgy megindult, hogy alig győztem kormányozni a sok szekeres embert, aki mind kevesebbet akart a kiszabott árnál fizetni, de többet akart a rendesnél a szekérre rakni. Az én emberem is visszajött, vagyis ama szekeres, aki a bútortatot hozta volt, s akinek fát ígértem olvasmányok ellenében. A tarisnyájából néhány könyvet és füzeteket vett elé, s így szólt:

– Ez sok fát ér, hé!

Azt feleltem neki, hogy várjon, amíg mindenki elmegy, mert meg akarom apróra nézni a lelki táplálékot. Valójában azonban marasztottam a végire, mert mások előtt nem akartam vásárolni véle. Amikor aztán mindenki elment, megnéztem a könyveket.

(Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*)

a) Magyarázd meg saját szavaiddal a **verőfényes** szó jelentését!

b) Mit tart Ábel lelki tápláléknak?

35. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A hőmérő a folyadék hőtágulása alapján működik. A hőmérő üvegcsővében valamilyen folyadék van. Amikor felmelegítjük, a melegedő folyadék lassan felfelé kúszik a csőben, mert a folyadék nagyobb mértékben tágul, mint az üveg. Amikor a hőmérő kihűl, a folyadék összehúzódik.

Az alábbi állítások közül melyik igaz? Húzd alá!

- a) A szöveg a globális felmelegítést fejti ki.
- b) A szöveg olyan eszközt mutat be, melynek működése a folyadékok hőtágulásán alapszik.
- c) A szöveg a folyadékok hőtágulását cáfolja.

36. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és válaszolj a kérdésre!

Közben szép lassan ír – még mindig nem írta le. Hozzá nem értő ember, aki ezt a jelenetet figyel, azt hiszi, valami jó tanuló felel. De a szakértő tudja már, mit jelent az, mikor valaki ilyen határtalan gonddal rajzolja a kettes farkincáját. Halálos csend körös-körül. A tanár nem mozdul.

(Karinthy Frigyes: *A rossz tanuló felel*)

Mire következtetsz ezt a kifejezést olvasva: „Halálos csend körös-körül”?

- a) A rossz tanuló hamarosan meghal.
- b) A tanára halálos beteg.
- c) A tanuló érzi, hogy rossz jegyet kap.
- d) A tanuló feszült csendben fogalmazza meg a válaszát.

37. Vizsgáld meg az alábbi táblázatot, és végezd el a feladatot!

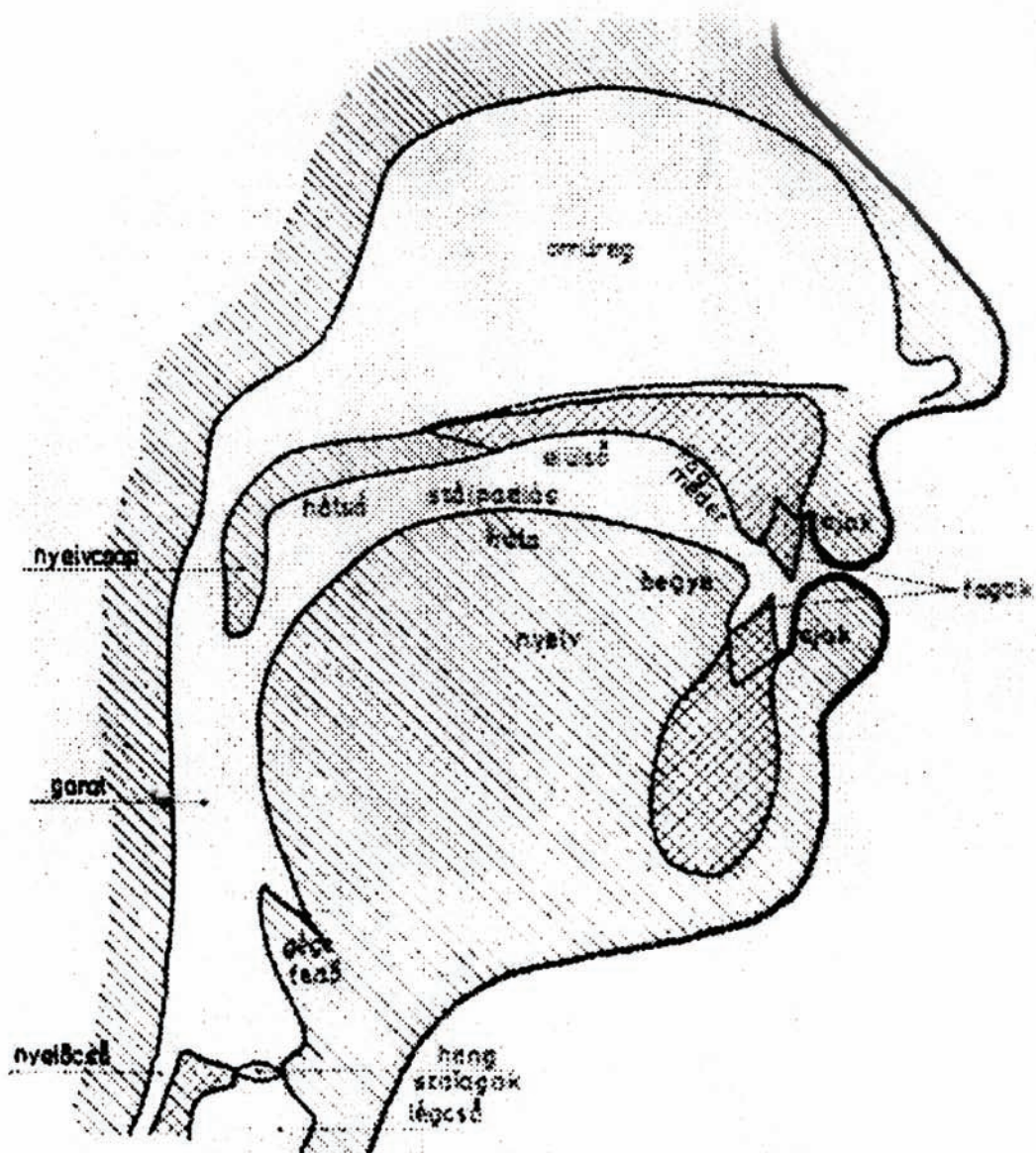
	Magas magánhangzók				Mély magánhangzók			
	Széles ajaknyílással képzettek		Ajakkerekítéssel képzettek		Széles ajaknyílással képzettek		Ajakkerekítéssel képzettek	
	Rövidék	Hosszúak	Rövidék	Hosszúak	Rövidék	Hosszúak	Rövidék	Hosszúak
Felső nyelvválásúak	i	í	ü	ű			u	ú
Középső nyelvválásúak	ë	é	ö	ő			o	ó
Alsó nyelvválásúak	e					á	a	

Írd ki a táblázatból az alsó nyelvválású, széles ajaknyílással képzett, hosszú mély magánhangzót!

38. Figyeld meg az alábbi táblázatot! Mit szemléltet? Válaszod írd a vonalra!

A SZAVAK HANGRENDJE		
MAGAS	MÉLY	VEGYES
<i>erdőben</i>	<i>szobában</i>	<i>októberben</i>
<i>péktől</i>	<i>pohárból</i>	<i>sofőrrel</i>

39. Mi látható az alábbi képen? Írd a vonalra!

40. Állapítsd meg a műsorfüzet alapján, melyik nap játsszák a Jancsi és Juliska című bábjátékot! Írd a vonalra az előadás dátumát!

Bábszínház 2010
www.koverbela.hu

December

1 szerda, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Vidor bérlet
2 csütörtök, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Tudor bérlet
2 csütörtök, 14.30 óra	Ilyenek az állatok	Nagy akarok lenni bérlet
3 péntek, 14.30 óra	Ilyenek az állatok	Csipkerózsika bérlet
5 vasárnap, 11 óra	Minden egér szereti a sajtot	
7 kedd, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Szendri bérlet
8 szerda, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Vitéz László bérlet
9 csütörtök, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Szundi bérlet
9 csütörtök, 14.30 óra	Ilyenek az állatok	Hétmérföldes bérlet
10 péntek, 14.30 óra	Ilyenek az állatok	3 kívánság bérlet
12 vasárnap, 11 óra	Ilyenek az állatok	Bérletszünet
14 kedd, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Papírsárkány bérlet
15 szerda, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Törpike bérlet
16 csütörtök, 10 óra	Minden egér szereti a sajtot	Lódító bérlet
16 csütörtök, 14.30 óra	Ilyenek az állatok	Égig érő fa bérlet
17 péntek, 14.30 óra	Ilyenek az állatok	Ólomkatona bérlet
26 vasárnap, 11 óra	Jancsi és Juliska	Bérletszünet
28 kedd, 10 óra	Ilyenek az állatok	Bérletszünet

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

BOLDOS, BÉKÉS
ÜNNEPEKET KÍVÁN
MINDEN LÁTOGATÓJÁNAK
A KÖVÉR BÉLA
BÁBSZÍNHÁZ
TÁRSULATA!

Kövér Béla Bábszínház
Szeged, Tisza Lajos krt. 50. Tel: 62/420-912 e-mail: kover@tiszazenet.hu
Kamaraterem Szeged, Feketesas u. 25. Tel: 62/420-912

Az előadás dátuma: _____

Szövegalkotás

41. Bizonyára neked is furcsák az alábbi mondatok. Keresd meg a hibákat, majd írd le a kijavított mondatokat!

a) Úgy elkéstem, hogy már futólag se fogok időben odaérni.

b) Most jelenleg nem érek rá.

c) Sanyi a kutyájával jött az állomásra. Amikor észrevett minket, elkezdett ugatni.

42. 1. Milyen tanácsokkal látnád el barátodat az öltözködéssel kapcsolatban?
Fogalmazd meg két felszólító mondatot az adott témával összefüggésben!

a) _____

b) _____

2. Szerkessz nyelvtanilag helyes mondatot az alábbi szóhalmazból! Minden szót fel kell használnod! Szabadon todalékolhatsz. A szórendre és a helyesírásra ügyelj!

az, vasárnap, barátnő, a, vízpart, idő, töltötte, Toncsi

43. Alakítsd át a kijelentő módban levő mondatokat felszólító módú mondatokká!

a) Kakuk Marci tartja vele most is a komaságot.

b) A bölcsességnek ez csodálatos, könnyű nemét választja.

44. 1. Nem vagy biztos a *Duna-part* / *Duna part* / *Dunapart*/ *duna-part* írásmódjában.

a) Melyik kézikönyvben nézheted meg, hogyan írják helyesen? Írd a vonalra a címét!

b) Melyik megoldás helyes a fentiek közül? Írd a vonalra!

45. Nem vagy biztos valamelyik szó helyesírásában, és ellenőrizni akarod helyesírási készségedet. Hol találsz meg egy-egy szó írásmódját *A magyar helyesírás szabályai*ban? Húzd alá a helyes választ!

- a) *A magyar helyesírás szabályai* előszavában
- b) *A magyar helyesírás szabályai* szabályzatában
- c) *A magyar helyesírás szabályai* szótárában
- d) *A magyar helyesírás szabályai* tartalomjegyzékében

46. Olvasd el a Helyesírási szabályzat 262. paragrafusát!

262. Kötőjelet szavak és szórészek között az alábbi esetekben alkalmazunk:

- a) Az olyan összetett szavakat, illetőleg tulajdonnévi szóalakokat, amelyekben a tagok, illetőleg a szóelemek határán három azonos, mássalhangzót jelölő betű kerül egymás mellé, kötőjellel tagoljuk: *sakk-kör*, *ott-tartózkodás*, *össz-szövetség*; *Széll-lel*, *Mann-né*; stb. [Vö. 62., 94., 265. a)]

Húzd alá a helyesen írt szavakat!

- a) Vassal (vezetéknév: Vass) – Mann-nal
- b) balett-táncos – balett táncos

47. Olvasd el a Helyesírási szabályzat 140. b) paragrafusát!

140. b) Ha egy tulajdonnév egy köznévvvel vagy egy (rendszerint *-i*, *-s*, *-ú*, *-ű*, *-jú*, *-jű* képzős) melléknévvvel valamilyen jelöletlen összetételt alkot, kötőjellel kapcsoljuk őket össze: *Afrika-kutató*, *Ady-szobor*, *Kazinczy-verseny*, *Mátyás-templom*, *Balassi-strófás*, *Kossuth-díjas*, *Mária-arcú*, *Herkules-erejű*, *József Attila-díj*, *Apáczai Csere János-emlékünnepe* stb. (Vö. 168., 169.)

Írd helyesen a vonalra a következő szavakat!

- a) ADYVERS: _____
- b) KOSSUTHSZOBOR: _____

48. Pótold az *ír* ige alábbi származékaiban a hiányzó *i* vagy *í* betűt!

- a) A régi iskolában a gyerekek ____rkáit is láthatjuk.
- b) A testvére sikeres ____ró.
- c) Mari az igazgató ____rásával megy ____ratkozni.
- d) Tudod-e, mi a különbség az ____rat és az ____romány között?

49. Az alábbi levelet egy negyedikes diák írta szüleinek. Húzd alá azokat a szavakat, amelyekben helyesírási hibát találsz! Írd le őket a vonalra helyesen!

Kedves Anya és Apa!

El ne felejcsétek, hogy 2 hónap és 13 nap múlva születnapom lesz. Egy csomó játékot akarok kapni. És a pénz is mindig jóljön.

Peti

Ui. A pulóver, a zokni és a könyv NEM ajándék.

50. Írd be a szavakat a táblázat megfelelő rovatába!

öröm, gyöngytyúk

Kiejtés elve	Szóelemzés elve	Hagyomány elve	Egyszerűsítés elve

Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története

- 51.** Írd be a megadott betűk szomszédjait! Pótold azokat a betűket, amelyek megelőzik és követik a már meglévőket az idegen betűket is tartalmazó teljes ábécében!

____ dz ____ , ____ l ____ , ____ p ____ , ____ v ____

- 52.** Írd a szavak fölé, hogy hány betűből állnak!

lándzsa belátja

kályha asszony

- 53.** Alkoss két-két értelmes szót a magánhangzók pótlásával!

a) t__r__l

b) k__ny__r

- 54.** A legtöbb zöngés mássalhangzónak van zöngétlen párja. Egészítsd ki a táblázatot!

zöngés	b			m	n	ny	v			l	j		dz	dzs	gy	r
zöngétlen		t	k					sz	s			h	c	cs		

- 55.** Alkoss szavakat a megkezdett minta alapján!

bók – pók, dúl – _____, _____ – sír, vonal – _____, _____ – kép

- 56.** Cseréld ki a szavak kiemelt betűjét a neki megfelelő zöngésségi párjára! Írd le a szót!

húz - _____ atya - _____

- 57.** Húzd alá, melyik szó szótagolása hibás!

u-bor-ka, And-rás, meg-ír-ja, bod-za

- 58.** Írd le szótagolva a szavakat!

a) beleejtette _____

b) hallgatag _____

c) visszaköszön _____

d) friss _____

59. Írd le szótagolva a szavakat!

- a) postás _____
 b) ingujj _____
 c) szaxofon _____
 d) peches _____

60. Elemezd szófajilag az alábbi mondat kiemelt szavait! Írd a vonalra a szófaj nevét!

Az Afrika belsejében húzódó **hatalmas** Kongó-medence **évszázadokon** át csábította az **idegen hódítókat**.

hatalmas _____
 évszázadokon _____
 idegen _____
 hódítókat _____

61. Olvasd el figyelmesen a mondatot, majd állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját!

Szereti a szeretetet, mint minden élőlény. (Kosztolányi Dezső: *Pista*)

a) Szereti: _____

b) Szeretet: _____

62. Milyen szófajúak a táblázatban lévő szavak? Jelöld x-szel a megfelelő rovatban!

	Főnév	Melléknév	Számnév	Ige
sok				
sokaság				

63. Írd be a szavakat a táblázat megfelelő rovatába!

nyolcad, milyen

Főnév	Számnév	Melléknév	Névmás

64. Olvasd el az alábbi szólásokat! Elemezd a kiemelt szavakat szóelemek szerint! Jelöld számokkal a szóelemek típusát!

1 4

Pl. szél/nek

szótő – 1, képző – 2, jel – 3, rag – 4

Ismeri a **szelek** járását. _____

Kedvező szél fújja a vitorláját. _____

Szélnek eresztetted a **szót**. _____

65. Bontsd alkotóelemeire a következő szavakat!

szó	szótő	képző	jel	rag
írnátok				
fiút				

66. Húzd alá a versrészletben a verssorok utolsó szavát! (basa, hasa stb.)

Törökök vezére hétlófarkú basa
 Ötakós hordónak elég volna hasa.
 A sok boritaltól piroslik az orra,
 Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

A négy szó közül melyek toldalékosak? _____

67. Húzd alá az összetett szavakat!

- a) fémcső, üvegcső, bölcső
- b) aláír, papír, gyógyír
- c) napló, hintaló, istálló

68. Írd be a szavakat szerkezetük szerint a táblázat megfelelő rovatába!

- a) *nyaklánc, körte, toll, néha-néha*

Egyszerű szó	Összetett szó

- b) *könyvtárban, könyvnek*

Egyszerű szó		Összetett szó	
toldalék nélküliek	toldalékosak	toldalék nélküliek	toldalékosak

69. Írj ki az idézett verssorokból két összetett szót!

Törökök vezére hétlófarkú basa
 Ötakós hordónak elég volna hasa.
 A sok boritaltól piroslik az orra,
 Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

70. Nem tudod, mit jelent az *intertextus* szó. Melyik kézikönyvben nézheted meg a jelentését? Írd a vonalra!

71. Melyik szótárban találsz az alábbi szócikket? Nevezd meg!

mocsár fn 1. Növényzettel lepett sekély állóvíz. 2. *vál* Züllött erkölcsi állapot. *A bűn mocsara.* [szláv]

72. Melyik kézikönyvben találsz meg az alábbi szavak magyar megfelelőjét? Írd a vonalra!

dilemma, eklektikus, kategória

73. Olvasd el az alábbi szöveget! Hány összetett mondatot tartalmaz a szöveg?

Kosztolányi Dezső megrendítő vallomásban ír magyarságélményéről. Arra figyelmeztet, hogy elkényeztetett gyerekként észre sem vesszük gazdagságunkat. Az idegen nyelvekre, az izgalmasabbnak tetszőkre kacsingatunk. Pedig más kultúrák megértéséhez is nélkülözhetetlen az anyanyelv.

Az összetett mondatok száma: _____

74. Karikázd be, szerkezetük szerint milyen fajtájúak az alábbi mondatok!

a)	A tanár szeretetből figyelmezteti a diákot.	egyszerű – összetett
b)	A szobában ábrándos, álmodozó, merengő hangulat uralkodott.	egyszerű – összetett
c)	Vasárnap Károly betért egy étterembe ebédelni.	egyszerű – összetett
d)	Mit érlel annak a sorsa, akinek nem jut kapanyél. (József A.)	egyszerű – összetett

75. Karikázd be, szerkezetük szerint milyen fajtájúak az alábbi mondatok!

a)	Tegnap délután nagyon dörgött az ég, és rettenetesen fújt a szél.	egyszerű – összetett
b)	A parkon innen motorosok zaja verte fel az éjszaka csendjét.	egyszerű – összetett

76. Tedd ki a mondatok végére a hiányzó írásjeleket! Írd az üres vonalra, hogy a beszélő szándéka szerint milyen mondatokat kaptál!

a) Ma reggel te hozz kenyeret és tejet__	_____
b) Jaj, ma estig rettentően sok a dolgom__	_____
c) Elmegyek gyümölcsért a közeli piacra__	_____
d) Kinek vigyem el a csomagot__	_____
e) Bárcsak hamar június lenne__	_____

77. Olvasd el a részletet, és írd a vonalra, hogy a beszélő szándéka szerint milyenek a kiemelt mondatok!

Amíg Gabi és Peti fociztak az udvaron, addig édesanyjuk pitét sütött a jó meleg lakásban. Amikor az első tepszi süti kisült, édesanyjuk boldogan kiáltott ki nekik az udvarra:

– Gabi! Peti! **Kész a finom süti!**

a) _____

b) _____

78. Pótold a következő mondatok végén a hiányzó írásjeleket, majd állapítsd meg a mondatok fajtáját a beszélő szándéka szerint!

Tegnap kaptam egy kiskutyát _____

Jaj, de szép kutyus _____

Ki fog róla gondoskodni _____

Rex, gyere ide _____

Bárcsak jó gazdája lehetnék _____

79. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzd alá a jelzős szószerkezeteket!

Mátyás király trónra lépése után tíz évre találta fel Gutenberg a könyvnyomtatást. Mátyás király magánkönyvtára fejlesztésénél előnyben részesítette a drága kéziratos könyveket. Hamarosan azonban érdeklődése az új művészet, a könyvnyomtatás felé fordult. Nemsokára az első magyar nyomda felállítása után a király meghívására Budára érkezett Hess András, aki Rómában volt nyomdász.

80. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegrészt, majd a két kiemelt szót egészítsd ki oly módon, hogy minőségjelzős szószerkezetek keletkezzenek!

Tudtam, hogy a fekete hangyakirály fölényes győzelme csak akkor hat rá teljes erővel, ha előbb végigkíséri a megpróbáltatások egész kálváriáján: – közöltem hát vele, hogy a vörös és fekete hangyák között kitört háború egy óriási mű anyagát képezi; ez a mű egy akkora könyvben van leírva, mint ez a ház, ennek a könyvnek a lapjait **gépek** hajtják, és az ember egy hídon állva olvassa a lapokat: – Egy lap akkora, hogy a felére rá lehet írni az egész Robinsont. A **hangyák** háborúja négyezer-kétszáz lap hosszú lesz.

(Karinthy Frigyes: *Hazudok*)

_____gépek

_____hangyák

81. Húzd alá a tárgyat a mondatokban! Írd a vonalra a tárgyas szószerkezetet!

A testvérem szeretette meg velem Mozartot. _____

Megnyugtató komolyzenét hallgatni. _____

82. Az alábbi sorok rokon értelmű szavakat tartalmaznak. Mindegyik sorban található egy kakukktojás. Keresd meg a nem odaillő szót, majd húzd alá!

a) örül, örvendezik, borzad, repes, vigad, ujjong

b) fősvény, szűkmarkú, zsugori, anyagias, krajcároskodó, lusta

83. A rokon értelmű szavak közül egy kakukktojás. Húzd alá!

elegáns, jól öltözött, karcsú, divatos, modern

84. Az alábbi mondatokban azonos alakú szavakat találsz. A kiemelt szót helyettesítsd rokon értelművel!

1. Ebben a veremben sem verem gyermekem. _____

2. Nem bántja szemét a szemét? _____

85. Hányféle magyar nyelvet beszélünk? Olvasd el az alábbi szöveget, és írd be az üresen hagyott helyekre a nyelvváltozatok pontos megnevezését!

Az elmúlt évszázadok során sok híres magyar író, költő foglalkozott nyelvünk ápolásával. Sokat tettek azért, hogy kialakuljon egy olyan egységes magyar nyelvváltozat, amely lehetővé tette, hogy különféle életkorú, foglalkozású, más-más tájakon élő emberek ki tudják cserélni gondolataikat. Nekik köszönhetően alakult ki az egységes magyar nyelv, illetve a _____, mely beszélt és írott változatban él a nyelvhasználatban, ennek választékos formáját _____ nyelvnek nevezzük. Ha összehasonlítjuk a különféle vidékeken élő emberek beszédét, azt tapasztaljuk, hogy másképpen nevezik ugyanazt a dolgot (pl. krumpli, pityóka), gyakran különbségek vannak a kiejtésben is. Ezeket a területi nyelvváltozatokat _____ nevezzük.

86. Keresd ki az alábbi szövegben a szleng szavait!

Megyek haza, de nem visznek a lábak, csak csoszogok egy helyben. Lehet, hogy már tudják is, futótűzként terjed a hír: lelöttem a kontyos macát. Jó, hogy a zsarukat ki nem hívták. Ha kilövöm a szemét, irány a dutyi...

Írj a vonalra kettőt!

87. Határozd meg, mely nyelvi réteg szókincsébe tartoznak az alábbi mondat szavai!

Lesmároltam a csajt a dízsbén.

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

a) A köznyelv szókincsébe

b) A nyelvjárás szókincsébe

c) Az ifjúság szókincsébe

88. Olvasd el a szövegeket, és válaszolj a kérdésre!

1. Egy folyó tűnt fel a mélyben, amely kanyarogva futott a vasúti töltés mellett. Gyakran csak fekete árnyéka látszott a folyónak, mint az esti országúton poroszkáló juhászkutyának. De a kanyarodóknál, ahol a folyó kibújt az árnyékból, ezüstös karikák, fehér halpénzek ringatóztak a folyó hátán, hogy gyorsan eltűnjenek a messziségben. Egy fekete, nyurga híd, mint valami hosszú lábú bogár állott a folyó vizében.

2. A folyók szakaszjellege attól függ, milyen a felszín. A folyók hegyvidéki szakaszain mélyítik a völgyet, ez a bevágódó szakasz. Vízsztinteshez közeli területeken feltöltik a területet, ez a feltöltő szakasz. A kettő közötti mérsékelt lejtésnél a folyó kanyarogva szélesíti völgyét, ez az oldalazó szakasz.

3. A múlt héten Magyarokanizsa alatt is megduzzadt a folyó. Eddig magas volt a vízállás, de tegnap már a Tisza-parti üdülők kerítéséig ért a folyó.

– Lelassult az áradás, mert nem jött le a Maroson a várt hullám, ezért eltolódik nálunk a tetőzés, várhatóan a jövő hét közepére. Az előrejelzések szerint Szegednél még egy métert fog emelkedni a vízállás, tehát nálunk körülbelül 650 centiméteren fog tetőzni a Tisza – közölte Ördög Rudolf, a DTD vízügyi vállalat magyarokanizsai részlegének vezetője.

Milyen stílusban íródtak a fenti szövegek a folyóról? Írd a vonalra a megfelelő számot!

- a) A ____ számú szöveget a publicisztikai stílus jellemzi.
- b) A ____ számú szöveget a tudományos stílus jellemzi.
- c) A ____ számú szöveget az irodalmi stílus jellemzi.

89. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, és karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

– Los Angeles, 1982. Oscar-díj átadás. Elhangzott a győztes neve: Szabó István, Mephisto. Körülbelül 30–40 másodpercig tarthatott, amíg a nézőtérrel felmentél a színpadra átvinni a szobrot. Mi játszódott le benned ez alatt a harminc másodperc alatt?

– Nem tudom már pontosan megmondani, elég régen volt. Az öröm mellett nagyon megmaradt bennem, hogy ez a csodálatos elismerés nem egyedül az én érdemem, hanem azoké, akik a filmet velem együtt csinálták. És miután ott ült a nézőtéren a film főszereplője, Brandauer is, ezért arra kértem a közönséget, engedjék meg nekem, hogy ezt a díjat ne egyedül vegyem át, hanem feljöhessen ő is a színpadra.

– Tulajdonképpen kik, és hogyan jelölnek?

– Az Amerikai Filmakadémia tagjai választják ki a legjobb öt külföldi filmet, melyet jelölnek. Aztán hogy melyik kapja meg az Oscar-díjat ebből az ötből, az szerencse kérdése, nem lehet előre tudni. Lehet, hogy egyetlen szavazaton múlik. A jelölt ott ül, és várja, hogy a borítékból az ő nevét húzzák-e ki.

(Tihanyi Péter: *Igen, én viselkedem*)

Mely stílus jellemzőit ismered fel a fenti szövegrészletben? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) szépirodalmi
- b) publicisztikai
- c) tudományos

90. Olvasd el az alábbi mondatokat! Húzd alá azt a szót, amely nem illik a szövegbe!

Milyen csinos a ruhád! Nagyon jól mutatnak rajta ezek a bigyók!

Irodalom

91. Kösd össze a szerzőt és a címet!

1. Vörösmarty Mihály	a) Tűz
2. Kertész Imre	b) Kakuk Marci ifjúsága
3. Spiró György	c) Csongor és Tünde
4. Háty János	d) Esti műsor
5. Nagy László	e) Dzsigerdilen
6. Tersánszky Józsi Jenő	f) Sorstalanság

92. Gondolkozz, mely művekről beszélgettetek az idei tanévben, majd töltsd ki a táblázatot!

Szerző	
	Csongor és Tünde
Tóth Árpád	
Kertész Imre	Sorstalanság
	Neked mondom, Szabadka

93. Társítsd a szerzőt a művel, kösd össze egy vonallal! Válogass a megadott címek közül

1. Lázár Ervin	Évkönyv
	Bede Anna tartozása
	Karóval jöttél...
2. Nemes Nagy Ágnes	Berzsián és Dideki
	Mesterségemhez
	Ki viszi át a Szerelmet

94. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésre!

Lázár Ervin
A legkisebb boszorkány

Ott állt a vén boszorkány a világvégi háza előtt, a tornácnak támasztva egy elhasznált villám, cipője mellett egy elrongyolódott éghabóru, cakkos szegélyű, csak azért nem dobta a szemétdombra, mert fősvény volt az istenadta, hátha jó lesz még valamire.

Most éppen kiabált.

– Rilla! Marilla! Amarilla!

A lányait hívta. A fekete, tenyeres-talpas Rillát, a szőke nádszál Marillát, és a vörös, szeplős kis vakarcsot, Amarillát.

– Hé, kezdődik a tanítás.

Mert egy valamirevaló boszorkánytanoncnak ugyanúgy végig kell járnia az iskolát, mint a magunkfajta embergyereknek az általánost meg a gimnáziumot. Csak azután jöhet az érettségi. Hogy az embergyerek mit tud érettségi után, arról fogalmam sincs, de az biztos, hogy az érettségizett boszorkány már tudja a helyes testtartást a seprűn, s ha összeszedi magát, búvól, bájol és igéz.

Futott a három lány.

– Milyen óra lesz az első? – tudakolta Amarilla.

Marilla rádörrent:

– Tessék megtanulni az órarendet!
 – Gyerünk gyorsan – figyelmeztette őket Rilla. – Anya-Banya ma nagyon türelmetlen.
 És ha nem tudnád, az első óra ígérés lesz.

Marilla pergő nyelvvel folytatta:

- A második rontás, a harmadik átváltozás, a negyedik... Hopp, mi is a negyedik?
- A negyedik gyakorlati. Helyes tartás a seprűn.

(Lázár Ervin: *A legkisebb boszorkány*)

Állapítsátok meg a fenti szöveg műfaját! Keretezzétek be a megfelelő választ!

- a) elbeszélő költemény
- b) népmese
- c) műmese
- d) népballada

95. Sorold be az alábbi műveket a megfelelő helyre!

Sári bíróné Hallod-e, te sötét árnyék

Műköltészet: _____

Népköltészet: _____

96. Olvasd el a szöveget!

Úgy tetszik, hogy jó helyen vagyunk itt;
 Úgy tetszik, hogy máskor is voltunk itt.
 Mulassunk hát egy vagy két óráig,
 Végbúcsúunkat még ki nem adják itt.

Végbúcsúunknak hamar vége leszzen;
 Szegénylegény akármerre mégyen,
 Akármerre fordítja kalapját,
 Szegénylegény így éli világát.

Állapítsd meg, majd keretezd be, hogy a fenti szöveg:

- a) műdal,
- b) népdal.

97. Melyik műnemhez sorolnád a következő szövegtípusokat?

elbeszélés, dal, komédia, tragédia, regény, óda, mese, karcolat, elégia, farsangi alakoskodás

líra	epika	dráma

98. Mely műnemhez tartoznak az alábbi művek? Írd a vonalra!

Tóth Árpád: Körúti hajnal
Herceg János: Módosulások
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde

Líra: _____

Epika: _____

Dráma: _____

99. Olvasd el az alábbi részletet, majd válaszolj a kérdésre!

Béla: Látsz tőlem?
Géza: Igen. Nagyon finom.
Bella: Lehet, hogy tejföllel jobb lenne.
Géza: Nem, így jó.
Gizi: Kár, hogy már vacsoráztunk.
Bella: Ülj odébb, nem látnak tőled.
Géza: De, mondtam, hogy látok.
Béla: Jó így?
Géza: Persze. Az előbb is jó volt.

(Spiró György: *Esti műsor*)

Melyik műnemhez tartozik a fenti szöveg?

- a) líra
- b) dráma
- c) epika

100. Melyek az útleírás jellemzői? Jelöld az igaz állítást I-vel, a hamisat H-val!

- ___ Az elbeszélő távoli, ismeretlen tájakat képzel el.
- ___ Az elbeszélő idegen kultúrákat mutat be.
- ___ Leírja, milyen útvonalon közlekedik munkába menet.
- ___ Az elbeszélő leírja olvasmányélményeit egy-egy országról.

101. Olvasd el Petőfi Sándor versének első két versszakát!

Mint elátkozott királyfi
Túl az Óperencián,
Él magában a falujában
Pató Pál úr mogorván.
Be más lenne most az élet,
Ha egy ifjú feleség...
Közbevágot Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Roskadófélben van a ház,
Hámlik le a vakolat,
S a szél egy darab fődéllel
Már tudj isten hol szalad;
Javítsuk ki, mert maholnap
Pallásról néz be az ég...
Közbevágot Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

(Petőfi Sándor: *Pató Pál úr*)

Minek nevezzük a versszakok végén ismétlődő sorokat? _____

102. Jelöld, nevezd és határozd meg következő versek rímképletét!

a)

Varró Dániel

sms

azt írom + most 1 smsbe

hogy beléd vagyok kedvesem esve

vágyak dobálnak partra kivetnek

billentyűzárát oldd ki szívednek

Rímképlet: _____

A rím megnevezése: _____

b)

Weöres Sándor

Rongyszőnyeg, 72.

Duna mellett kopár fa,

rászállott a madárka,

rászállott a madárka,

vízre hajló ágára.

Rímképlet: _____

A rím megnevezése: _____

103. Olvasd el a következő verspuzzle-t! Alakítsd át a szöveget oly módon, hogy ölelkező rím (végím) keletkezzen! Jelöld is a rímképletet!

Kényes, büszke pávák, Nap-szédítő tollak,

Tiszai hajók, néma társatok!

Ez más, mint otthon. Bús komédia,

Ily gyorsan betelik a nyaram.

Átalakított szöveg:

104. Jelöld, majd nevezd meg az alábbi vers rímképletét!

Milyen volt szókesége, nem tudom már, _____

De azt tudom, hogy szőkék a mezők, _____

Ha dús kalással jó a sárguló nyár, _____

S e szókeségben újra érzem őt. _____

a) Rímképlet: _____

b) Rímfajta: _____

105. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzd alá a szövegbe illő (helyes) megállapításokat!

1. A novella az epikai/lírai műfajok sorába tartozik. Terjedeleme rövid/hosszú.
2. Cselekménye egyetlen/több meghatározott esemény köré fonódik. Kevés/sok személyt szerepeltet, akiket néhány jellegzetes vonással jellemez.

106. Állapítsd meg, ki az írója, és ki az elbeszélője az alábbi szövegrészletnek!

Este már ott állok én egy nagy hevederrel a hátamon a primásék udvarán, hogy rám akasszák a cimbalmot. Meg egy nagy szíjjal a vállamra a bőgőt.

Azzal, gyere, Marci! Csak úgy tántorgok keresztbe a járdán a cigányok után, mint mikor a katonák jönnek haza elfáradva a gyakorlatból a puskával meg a bornyúval. Persze a nagybőgő, mint egy ágyú.

Az író: _____

Az elbeszélő: _____

107. Figyelmesen olvasd el az alábbi részletet, és határozd meg a műfaját!

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren is túl, ott, ahol a kurta farkú malac túr, öreganyám szoknyájának századik ráncában, még azon is túl, ott élt egy szegény ember, akinek annyi gyereke volt, mint a rosta lika...

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) elbeszélés
- b) mese
- c) ballada

108. Olvasd el a verset, és egészítsd ki a lenti szöveget!

Petőfi Sándor: *Szeptember végén*
(részlet)

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Olvasd el figyelmesen Kosztolányi Dezső műelemzését, majd írd be az üresen hagyott helyre, melyik költői alakzatra gondolt!

„Haladjunk rendre. Az első szak kezdő négy sorában kemény, határozott kijelentéseket hallunk a virágzó völgyről és a hókoszorús bércekről. Az 1. és 2., a 3. és 4. sor párhuzamosan fest egy _____. Ezt az _____ festi az 1. és 3. sor különben szokott-kopott ríme is, mely azonban helyzeténél fogva súlyossá és jellemzővé válik: virágok és téli

világot. Ösztönösen, a művészi érzékünkkel sejtjük, hogy a virágok voltaképpen az élet, s a téli tájkép voltaképpen a halál.”

- 109.** 1. A következő részlet Petőfi Sándor János vitéz című művéből való. Az első sorból kimaradt egy szó, neked kell eldöntened, melyik illik a sor végére az alábbiak közül.

madár, meggy, levél
Elváltak egymástól, mint ágtól a _____,
Mindkettejük szive lett pusztá hideg tél.
Könnyeit Iluska hullatta nagy számmal,
Jancsi letörölte inge bő ujjával.

2. Miután megoldottad a feladatot, állapítsd meg, milyen stíluseszköz (alakzat) található a versszak első sorában! _____

- 110.** 1. Nevezd meg a kiemelt stílusalakzatot!

Csupa vérzés, **csupa** titok,
Csupa nyomások, **csupa** ősök,
Csupa erdők és nádasok,
Csupa hajdani eszelősök.

(Ady Endre: *Az eltévedt lovas*)

Stílusalakzat: _____

2. Írd ki a versből a megszemélyesítést!

Tán fáj a csillagoknak a magány,
A térbe szétszórt milljom árvaság?

(Szabó Lőrinc: *Lélektől lélekig*)

Megszemélyesítés: _____

- 111.** 1. Húzd alá Lázár Ervin *A legkisebb boszorkány* című szövegében a cselekmény helyére vonatkozó szavakat!

A legkisebb boszorkány

Ott állt a vén boszorkány a világvégi háza előtt, a tornácnak támasztva egy elhasznált villám, cipője mellett egy elrongyolódott égháború, cakkos szegélyű, csak azért nem dobta a szemétdombra, mert fősvény volt az istenadta, hátha jó lesz még valamire.

Most éppen kiabált.

– Rilla! Marilla! Amarilla!

A lányait hívta. A fekete, tenyeres-talpas Rillát, a szőke nádszál Marillát, és a vörös, szeplős kis vakarcsot, Amarillát.

– Hé, kezdődik a tanítás.

Mert egy valamirevaló boszorkánytanoncnak ugyanúgy végig kell járnia az iskolát, mint a magunkfajta embergyereknek az általánost meg a gimnáziumot. Csak azután jöhet az érettségi. Hogy az embergyerek mit tud érettségi után, arról fogalmam sincs, de az biztos, hogy az érettségizett boszorkány már tudja a helyes testtartást a seprűn, s ha összeszedi magát, búvól, bájol és igéz.

Futott a három lány.

– Milyen óra lesz az első? – tudakolta Amarilla.

Marilla rádörrent:

– Tessék megtanulni az órarendet!

– Gyerünk gyorsan – figyelmeztette őket Rilla. – Anya-Banya ma nagyon türelmetlen. És ha nem tudnád, az első óra igézés lesz.

Marilla pergő nyelvvel folytatta:

– A második rontás, a harmadik átváltozás, a negyedik... Hopp, mi is a negyedik?

– A negyedik gyakorlati. Helyes tartás a seprűn.

2. Melyik nem illik a sorba? Találd meg a kakukktojást!

- a) A vén boszorkány
- b) Az elbeszélő
- c) Rilla
- d) Amarilla
- e) Marilla

112. Kiről van szó? Írd a kihagyott helyre a hős nevét!

1. _____ a család hű öreg szolgája. Még Toldi Miklós nagyapjának lett az ostorosgyereke; Lőrinc úrnak, majd özvegyének legmegbízhatóbb embere; ifjú urát a szolgai alázat és az apai szeretet vegyülékével követte és segítette mindenben. Fia is örökölte hűségét és a családhoz való ragaszkodását.

2. _____ mostohája áldozata lett. Jancsi szerelme sírjáról egy rózsát tépett, s azzal indult szomorú vándorlásra. Hosszú megpróbáltatások után eljutott Tündérországba, ahol a tóba vetette a rózsát. Ez a tó az élet vize volt, a szeretett lány kilépett belőle. A szép ifjú párt az ország trónjára emelték a tündérek.

(Tótfalusi István nyomán)

113. Olvasd el a szöveget! Figyelj a Szabó Elekre vonatkozó megállapításokra!

Jablonczay Lenke második férje, Szabó Elek nemcsak verseket és elbeszéléseket írt, de halála előtt pár esztendővel olyan hosszabb-rövidebb írásokat is készített, amelyek alapját képezhették volna az önéletrajzának. Megírta a maga Ókutját, mindazt, amit családjáról és gyermeksege színhelyéről, Köröstarcsáról, önmaga gyermekkori lényéről tudott, s izgalmasabb rokonai portréját is felvázolta. Ezek az írások minden irodalmi ambíció nélkül készültek, Szabó Elek sok mindenre vágyott életében, első kiadású könyvekre, egzotikus virágmagvakra, füstölőkre, látni Rómát és Genfét, sikerre igazán nem, irtózott mindenféle nyilvánosságtól, egyformán elborzadt, ha író gyermekéről jót vagy rosszat írtak. Emlékezéseit azért készítette, hogy lánya el tudjon igazodni apja múltjában s annak szereplői között. Van az írásai között egy, amely a Régimódi történet egyik színterének hiteles rajzát adja; Szabó Elek a szülei nászútját írja le benne, akik két évvel majdani anyósa, Gacsáry Emma születése előtt utaztak át azon a

vidéken, ahová Rickl Mária Kálmán Iuniort zavarta a folyószabályozási munkálatokhoz.

(Szabó Magda: *Régimódi történet*)

Karikázd be a helyes válaszok előtti betűket!

- a) Szabó Elek rövidebb műveket írt, ezek alapját képezhették volna önéletrajzának.
- b) Szabó Elek ismert világutazó volt, látta Rómát és Genfét, bejárta ezeket a városokat.
- c) Szabó Elek a szülei nászútját írta le, és a későbbi regény színterének hiteles rajzát adta.
- d) Szabó Elek a *Régimódi történet* című regény itt idézett részletének elbeszélője.

114. Olvasd el Bárány Tamás *Ítéletidő* c. novellájának első két bekezdését, majd állapítsd meg az események színhelyét és idejét!

Először behajtott a garázsba, de aztán visszafarolt a sötét udvarra, s a fecskendővel alaposan lemosta a kocsit. Még így, a garászból ideszűrődő gyöngye fényben is látszott, vastagon áll rajta a sár. Hajnal óta esett: minden út csupa tócsa, latyak, alattomos kátyú.

A kocsit visszavitte a garázsba, az ajtót kulcsra zárta, aztán a ház kapujához lépett. A küszöbvason hosszan tisztogatta lábát, s csak később vette elő kulcsát. Az előszoba hideg volt, kőpadlós, fűtetlen. Ősztől tavaszig, ahányszor csak belép, mindig arra gondol, ide is be kell végre vezetetni a fűtést. De ez aztán mindig elmarad: a meleg szobákban valahogy oldódik az ilyen elszánás.

Az események színhelye: _____

Az események ideje: _____

KÖZÉPSZINT

Olvasási készség és szövegértés

115. Olvasd el a szöveget figyelmesen! Minek a metaforája Palics? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Csáth gyerekkori és ifjúkori naplójegyzetei (többnyire tavasztól őszig) a palicsi kivonulásra, az oda-vissza mozgásra koncentrálnak, és ilyenkor meghatározóvá válik a jármű kiválasztása. Eleinte vonattal utazik, később általában a villamos vagy a bicikli emelkedik ki a lehetőségek közül. Palics felé haladni a rutinszerűből, a sémából való átmeneti kibillenést, a társas érintkezés megváltoztatását, legtöbbször a fürdővendég státust jelenti, vagyis mindig az *átmenetiséget*. A nagymama jóvoltából a naplóíró én maradhatna is ott, gyerekkori naplójában azonban elkeseredett palicsi sorokat találunk például eső esetén, ilyenkor nem tud mit kezdeni önmagával, mintalakó sohasem válik belőle, megmarad idegennek. Palics esetében kiemelkedik a név szerepe, a gyermekkori feljegyzésektől kezdve a képi viszonyok, látott és látvány differenciáinak megközelítései dominálnak. Palics a *játék* metaforája. Sigmund Freud szerint felesleges a játék esetében a különleges utánzóösztön kiemelése. A játék egy eset analízisében összefügghet azzal a kultúrteljesítménnyel, amelynek alapján a gyermek anyja távozását tűrte. A játék tehát kárpótlásként is interpretálható. A csáthi játék szempontjából még fontosabb a gyermekre vonatkozó következő megállapítás: „az eltávozást az örömmel üdvözölt hazatérés előfeltételeként kellett eljátszania, és az utóbbiban rejlik a játék valódi értéke”. Palics neve nem választható el az általa felidézett kulturális környezettől, a népünnepélyektől, az Anna-báltól, a diákkori tornaversenyektől, ahol a tűzoltó zenekar játszott, a nemeket elkülönítő, télen pedig (korcsolyázás idején) melegedőként szolgáló női strandtól, az allétól, a villamos üzembe helyezésétől stb.

- a) a tóé
- b) a játéké
- c) a labdázásé
- d) a szépsége

116. Olvasd el figyelmesen Tamási Áron Ábel a rengetegben című regényének egyik részletét, majd felelj a kérdésekre!

Az első szemrebbenésre csak egy alakot pillantottam meg, amint a mező felől közeledett. Aztán láttam, hogy törpe alak, s nem is vastag, pedig a téli öltözet eléggé meg szokta kövéríteni az embert. Kunkori bocskorával játékosan porozta a havat, miközben egy nagy bottal biztatta magát. A két kezén posztóból való satu-kesztyű volt, a fejében irdatlan nagy sapka, a bajuszán pedig s a szemöldökén téli virágok.

A mozgásáról, ahogy jött-haladott felém, úgy tetszett, mintha már ismerném valahonnét. S ebben nem is csalódtam, mert ahogy mind közelebb és közelebb evezett, annál inkább otthonosabb lett a szememben.

– Hiszen ez az édesapám! – nyílottam ki végre.

Fordultam egyet-kettőt a havon, mintha az örömet táncoltatnám. Aztán megálltam arccal feléje, s a szememet ragyogtattam neki, mint a gyémántot. Jött volna, hogy elejébe fussak, de aztán eszembe jutott, hogy önálló és keresettel bíró ember vagyok én is, aki nem szökdöshetik iskolások gyanánt.

Apám lehúzta a jobb kezéről a satu-kesztyűt, és férfias fogással paroláztunk. Csak akkor láttam meg, hogy mily sokat vénült, amióta nem találkoztunk. Sovány is volt nagymértékben, a szemeiben pedig a játékos fény hervadva ült.

Nem szólt semmit.

Még a fogylétemet sem kérdezte, de mivel gondoltam, hogy nem szenved némaságban, tréfásan így szóltam hozzá:

– Hát a kicsi barnákkal nem találkozott az úton?

Feladatok:

1. Milyen szerepe van a szövegben az ismétlődő játékos jelzőnek?

2. Melyik mondat utal az idő múlására? Húzd alá szövegben!

117. Olvasd el figyelmesen a következő szöveget! Mi a szerepe a mézeskalácsnak? Értelmezésedet írd le két-három mondatban!

A helyváltoztatás problémája mindvégig kiemelkedik a Brasnyó-opusban. A szubjektum otthonról indul, és oda is tér vissza. Egyesek közben a toporgást, mások az idegenbe menést választják, az utóbbi mindig kommunikációs kapcsolatot is jelent a stagnáló világban. A Tükrös Madonnában, amely a Különös ajándék című antológia zárószövege (1976-ban egy novelláskötet címadó szövege is), a becsei vásár jelenti a beszélgetésre várakozás színhelyét, az elmozdulás terét, végül azonban a hazatérő pozíciója erősödik meg. Az öreg Hermiák vásárfiával érkezik haza, egy csillogó-villogó mézeskaláccsal, az abrakolóban gyönyörködik a tükrös Madonnában, lelkileg megrendül, holott a körülötte álló az emberek idegenként, megátalkodva toporognak. A ragyogás lefokozódik, és feltört tojásként csorog végig a kívülállók arcán a sárgálló napfény. Megszakadt tehát a kapcsolat az eltávozó, majd hazatérő Hermiák és az otthoniak, a nem kimozdulók között. A hazatérő az őt várók számára is idegen. „Bizonyos fokig minden hazatérő megkóstolta az idegenség mágikus gyümölcsét, legyen az édes vagy keserű. Még a legerősebb honvágy közepette is megmarad az a vágy, hogy az új célokból, az újonnan felfedezett lehetőségekből, az idegenben szerzett tapasztalatokból és képességekből átemeljünk valamennyit a régi mintákba.”

Megoldás:

118. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésekre!

Lázár Ervin

A kék meg a sárga

Egyszer két festékpötty – egy kék meg egy sárga – egymás mellé esett a papírra. Egészen közel, a szélük összeért.

– Nem menne kicsit távolabb? – mondta ingerülten a Kék.

– Menjen maga – válaszolta a Sárga –, s különben is, talán köszönne!

Ezzel hátat is fordított volna, mert a Kéket parasztos színnek tartotta – csak hát ez a festékpöttyöknél nehéz ügy, mert sem odébb menni, sem hátat fordítani nemigen tudnak.

– Még hogy én köszönjek?! Egy Sárgának! – morgott fitymállóan a Kék, és bizonyára lebiggyesztette volna a szája szélét, ha lett volna neki.

– Talán csak nem azt akarja mondani, hogy nekem kellene előre köszönnöm?

– De azt. Ha nem látná, én a Kék vagyok!

– Engedje meg, hogy föl kacagjak – mondta gúnyosan a Sárga –, hiszen maga a legközönségesebb szín a világon, nem is lehet egy napon említeni velem..., és legyen szíves, ne könyököljön az oldalamba.

– Először is maga könyököl az én oldalamba, másodszor pedig én színezem az eget, a tengert, a vizeket, a legszebb virágok kékei, és az emberi szemek közül is a kékek a legszebbek. Képzeld el egy sárga szemű embert... brr... vagy sárga vizet! Egyáltalán, hogy mer megszólalni mellettem!

– Mindig tudtam, hogy nagyon közönséges, de hogy ennyire! Mégiscsak túlzás! Még hogy a kék virágok a legszebbek! Látott már maga kankalint? Meg őszi erdőt? Maga túl mohó. Beszínezi az egész eget meg a tengert, csupa kék mindenütt. Unalmas. Én mértéktartó vagyok, sohasem válok unalmassá... Kérem, ez mégiscsak disznóság, most már egészen belém mászik... Árnyalatokban rejtőzöm, kis foltokban jelenek meg. S egyébként is, ha nem tudná, én az Okker családból származom.

– Okker?! Erre vág fel! Az is egy család? Az én őseim sokkal előkelőbbek, például sohasem lenne közülük senki olyan tovakodó, mint maga! Tudja meg, hogy én Ultramarin vagyok.

– Hah! – kezdte a replikát egy színészi felkiáltással a Sárga, akkor különben már rég összefolyt a két festékpötty, de nem volt ideje befejezni a mondatot, mert a kisfiú, akinek az ecsetjéről lehullottak, meglátta őket, és így szólt:

– Nicsak, milyen szép zöld pötty!

(Lázár Ervin: *A kék meg a sárga*)

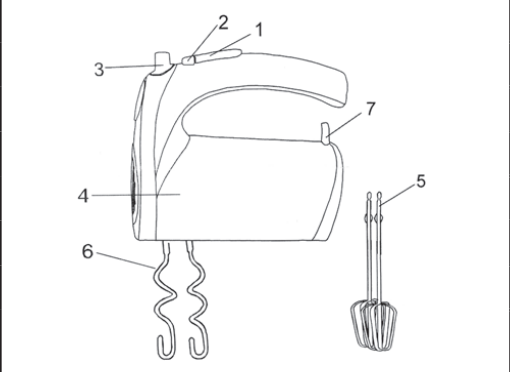
Kösd össze a színt a szövegbeli állításokkal!

	parasztos	
Kék	legközönségesebb	Sárga
	kis foltokban jelenik meg	
	tolakodó	
	mohó	
	az Okker családból származik	

119. Olvasd el a szöveget, majd keretezd be a megfelelő választ!

A fenti szöveg:

- A kézi mixer reklámszövege.
- A kézi mixer műszaki rajza és szerelési utasítása.
- A kézi mixerről szóló tudományos leírás.
- A kézi mixer használati utasítása.

	A kézi mixer részei:
	1 – Sebességszabályozó kapcsoló
	2 – Turbókapcsoló
	3 – A keverőszárak kioldó gombja
	4 – A kézi mixer törzse
	5 – Habverő keverőszárak
	6 – Tésztagyúró keverőszárak
	7 – Hálózati kábel

A legelső használat előtt egy nedves törölkendővel tisztítsa meg a készülék külső részeit és az alkatrészeket! Ezt a tevékenységet minden használat után ismételje meg!

FONTOS: 5 percnyi folyamatos használat után mindig pihentesse a készüléket 10 percre!

- Csatlakoztassa a készüléket a hálózathoz!
- Helyezze a habverőket/tésztagyúrókat a keverék közepébe!
- Állítsa a sebességszabályozót „1” fokozatra, majd az eljáráshoz szükséges sebességre!
- Ha keverés közben nagyobb sebességre van szüksége, rövid ideig használhatja a turbó fokozatot (legfeljebb 1 percre)!
- A keverés befejezésével állítsa a kapcsolót a „0” fokozatra, és várja meg, míg a keverőszárak forgása teljesen megszűnik!
- Áramtalanítsa a készüléket!
- A kioldó gomb megnyomásával távolítsa el a habverőket/tésztagyúrókat!
- Törölgesse meg a készülék törzsét, és mossa el a keverőszárakat!

120. Olvasd el az alábbi szöveget, és állapítsd meg a fajtáját!

Fürdőszobai garnitúrák

- Azt ajánljuk, hogy az első (lágýöblítő nélkül végzett) mosások alkalmával használjon szennyeszsákot vagy párnahuzatot. Így az esetlegesen kihulló fonalvégek optimálisan felfoghatók.
- A használat során a felület kikeményedésének köszönhető természetes jelenség a fölösleges szálak kiválása, amelyek kirázással vagy porszívózással eltávolíthatók.
- A csomagolás miatt gyűrődések alakulhatnak ki, de ezek rövid idő múlva eltűnnek.
- A fürdőszoba tisztításához ne használjon maró hatású tisztítószeret, mert ezek megtámadhatják a fürdőszobaszőnyeg hátsó felén található csúszásgátló réteget!
- A csúszásgátló réteggel rendelkező fürdőszobai szőnyegeket ne tegye PVC padlóra, mert az elszíneződhet.

Karikázd be a helyes választ!

- a) meghívó
- b) műsorterv
- c) étlap
- d) használati utasítás
- e) reklám

121. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd felelj a kérdésre!

Eladósorba kerül az idén júliusban vásárolt kitűnő Krups kávéfőzőm. A típusa XP 5240. A doboza nincs meg, de a leírás és az összes alkatrész természetesen meg van. A kávéfőzőnek semmi baja nincsen, keveset használtam.

Tulajdonságok: Thermoblock. Szivattyú: 15 bar nyomás. 1400 W teljesítmény. Csiszolt rozsdamentes acél, alumínium és műanyag kombináció. Perfectpress rendszer szita nélkül: az őrölt kávé aktív tömörítése. Mindenféle kávépárnával használható. Gomb az elhasznált őrölt kávé egyszerű eltávolításához. Új típusú, többirányú gőzfúvóka. Kivehető víztartály 1,1 liter vízhez. Csészétároló hely.

Karikázd be a helyes választ!

A fenti szöveg:

- a) reklám
- b) vita
- c) előadás

122. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésre!

Az esőerdők irtása

Az esőerdőket jelenleg óriási mértékben irtják, ami az üvegházhatás egyik fő okozója. Az esőerdők égetéssel irtása során az égéssel nagy mennyiségű szén-dioxid jut a levegőbe. Amikor az erdőket kivágják és főlégetik, az elraktározott szén szén-dioxid formájában kerül vissza a levegőbe. Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe. Az erdőirtás miatt keletkezett szén-dioxid mennyiségét a légkör teljes szén-dioxid mennyiségének egyharmadára becsülik. Tudvalevő, hogy a szén-dioxid koncentrációjának megnövekedése az üvegházhatás egyik kiváltója.

A Földre a Nap hőenergiát sugároz. Az energia egy részét a Föld elnyeli, más részét újra kisugározza a világűr felé. Mindez a légkörön át történik. A Föld által elnyelt és a világűr felé kisugárzott energia évi mérlege nulla. Az üvegházhatású gázok – ezek közé tartozik a szén-dioxid is – egyfajta falat alkotnak a Föld felszíne és a világűr közt, visszaverve a világűr felé kisugárzó energiát, ezzel meleget okozva. Vagyis „lefelé” átengedik a napsugárzást, de nem engedik át a földfelszínről „felfelé” haladó hőszállítását.

Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak, ugyanis a gyökereiken keresztül magukba szívott talajvizet folyamatosan párologtatják. Az ebből keletkező esőfelhők az egész Földön szétterülnek, például még Észak-Európa fölé is eljutnak. Az esőerdők irtásával a nekik köszönhető csapadék- és felhőképződés is elvész a Föld számára, ami tovább növeli az üvegházhatást, ezzel együtt pedig hozzájárul a globális felmelegedéshez.

Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul. A trópusi esőerdők égetése nemcsak az adott területen vezet ökológiai katasztrófához, hanem a felszabaduló szén-dioxid nagyban hozzájárul a globális felmelegedési válsághoz.

A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.

Mi a szöveg témája? Írd a vonalra!

123. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Az időjárási front akkor alakul ki, amikor az Atlanti-óceán vagy Kelet-Európa felől a légtömegek szélesen hömpölyögve betörnek a Közép-Duna-medencébe, és érintkeznek légtérünkkel. A különböző légtérületek érintkezési felülete a „front”. Hideget vagy meleget, száraz vagy vízgőzben gazdag levegőt hoznak, miközben megváltoztatják a légnyomást is. Érzékeny szervezetű vagy beteg embereknél a frontátvonulás fejfájást, rosszullétet okozhat.

1. Fogalmazd meg a szöveg témáját egy mondatban!

2. Húzd alá azt a mondatot, amely földrajzi magyarázatot ad a témára!

- 124.** Ha SMS-t küldenél, hogyan fogalmaznád meg az adott szöveg témáját? Fogalmazd meg egy mondatban, és írd a vonalra!

A teknősbéka a száraz évszak vége felé rakja le tojásait. Egy hónapon át a nap még eléggé erős ahhoz, hogy a homokrétegen át melegítse a tojásokat, és előkészítse a kicsinyeket a kikeléshez. Aztán megindul az esős évszak. Az esőtől hirtelen emelkedni kezd a folyó, elárasztja a partot, és a homok éppen annyira lazul meg, hogy az újszülött teknősbékák kiúszhassanak.

- 125.** Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

A katolikus egyház feje, orvosi tanácsra, minden reggel háromszor körbekerékpározza a Szent Péter-székesegyház előtti hatalmas teret. Útjára, orvosán kívül, csak hat svájci testőr kíséri el, akik erre az alkalomra nehézkes sisak helyett fehér bukósisakot viselnek. Róma népe és számos utas és zarándok térden állva nézi végig a szentatya reggeli testgyakorlatát.

(Örkény István: *Biciklizni tanul a pápa*)

A fenti szöveg témája:

- a) a pápa biciklizése
- b) a biciklisport
- c) a pápa védelmezése

- 126.** Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget és a szómagyarázatokat! Hogyan értelmezed a szövegben a **lúdbőrös** és a **stiláris** szavakat?

Gépünk alig emelkedett fel a Charles de Gaulle repülőtérrel, máris közeledünk Európa határához. A felszakadozó felhők alól előtűnik Franciaország normandiai partszegélye, sárga „talapzata” – aztán egy darabka Anglia, aztán a tenger lúdbőrös végtelenje...

Előttünk-fölöttünk ég és víz közös kékjében szinte mozdulatlanul lángol hat órán keresztül a nap. Futunk a világosság mezejében! Gépünk 12-kor emelkedett fel, s kettőkor már Bostonban landolunk. Tér, idő és sebesség boszorkányos összjátékát követve.

Amerikának ebben az északnyugati csücskében a legkevésbé érzi az utas a hirtelen kontinensváltozást, legalábbis „stilárisan” nem. Boston nyugodtan lehetne afféle amerikanizált angliai nagyváros. Ugyanazok a vörös téglából épült házak, házsorok fogadnak, mint Londonban. Legfeljebb a hatásuk más, nyersebb és személytelenebb.

Az igazi meglepetés, az igazi döbbenet: New York. Szép vagy rút? Vonzó vagy riasztó? Ma sem tudom. Valósága ezervoltos valóság és ezerszeres erejű álom.

(Pilinszky János: *Amerikai képeslap, részletek*)

Szómagyarázat:

stiláris: nyelvi stílussal kapcsolatos, stílusbeli

lúdbőr/libabőr: a libahúson levő bőr, borzongó embernek apró dudorokkal sűrűn borított bőre

lúdbőrös/libabőrös: a libabőr tüneteit mutató

- a) lúdbőrös (a tenger végtelenje)

-
- b) stilárisan (nem érzi a hirtelen kontinensváltozást)
-

127. 1. Melyik szó a következő? Nevezd meg, és magyarázd meg!

a) Angliában így nevezték az énekmondókat. Nekünk regöseink, lantosaink voltak:

b) grund – _____

2. Kösd össze a szavakat a szómagyarázatukkal!

pápaszem	találó
orgazdaság	balszerencse
frappáns	lopott holmival való kereskedés
pech	szemüveg

128. Kösd össze a szavakat a jelentésükkel!

strófa	furcsa, torz, borzongató
ars poetica	versszak
gúny	túlzás
groteszk	költői hitvallás

129. Olvasd el Petőfi Sándor Kerényi Frigyesnek címzett úti levelét! Húzd alá a szövegben a leíró részeket!

Szalonta, június 7. 1847.

Szatmáron, Nagykárolyon, az Érmelléken és Nagyváradon keresztül Szalontára értem e hónap elsején. Utamról nem sok jut eszembe. Szatmár és Károly között van Majtény. Kis falu, de környéke nevezetes: itt volt Rákóczi utolsó csatája. Egy verset írtam az egykori csatatéren, melynek vége ez: „elmondtam legszörnyűbb átkomat s elsírtam legszentebb könnyemet.” Úgy volt, átkozódtam és sírtam. Az Érmellék kellemes, szelíd völgy, a hegyoldalon ama híres bortermő szőlők, a hegy alatt pedig gazdag szántóföldek. Székelyhídon etettünk, éppen azon fogadóban, hol 1843-ban mint színész játszottam hatodmagammal. Megnéztem a nagy ivószobát is, hol színpadunk állott. Halovány, örömtelen, száraz ködalakok vettek körül, (...) itt töltött napjaim szellemei. Hosszan beszélgettem velök, beszédünk komoly, merengő volt, csak néha mosolyogtam bágyadtan, fájdalmasan. Szomorú, nagyon szomorú időkről beszélgettünk.

130. Írd a vonalra, milyen műnemű és műfajú a következő szöveg!

Rózsa Sándor tanyáját Topolya és Nagyfénny között tudták, bükkerdőben, három sor sánccal körülvéve. Alagút vezetett ki, nem is egy, a ház alatt. Bajsán is volt szeretője. Híres Rózsa Sándor-csárda van a Tisza bácskai oldalán, nagyon sokszor megfordult ott Rózsa Sándor.

Betyárbarlang volt Szaján. Körülvéve náddal. Itt uralkodott Rózsa Sándor és Bogár Imre. Mentek rabolni az urasághoz. Volt, hogy Rózsa Sándor elindult másik cimborájához, Angyal Bandihoz, mert beszélőnivalója volt vele. Napvirradatkor indult egyik napon. Már újból megvirradt, mire Szaján környékére visszatért. A Kutyin-partban kincs van elásva, Kossuth Lajosé, akkor ásták el, mikor menekültek. Ott, arra volt a betyárok egyik rejtékhelye, a másik meg a Pálinkás-partban, a kövesút mellett. Ő a monostori rétben is bujkált.

(Jung Károly gyűjtése, elmesélte Bognár Antal)

Műnem: _____

Műfaj: _____

131. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Kedves Miklós! Leveledet megkaptam, örülünk, hogy válaszoltál kérdéseimre. A nyári szünetet a nagybátyáméknál töltöm, tehát egész nyáron együtt lóghatunk. Tervezheted, mit fogunk csinálni. Június végén érkezem. Magammal hozzam a számítógépes játékokat is? Válaszolj minél hamarabb! Tibi 2010. június 11.
--

- a) társalgási stílus
- b) tudományos stílus
- c) publicisztikai stílus

132. Olvasd el a feladatot, és válaszolj a kérdésekre!

Az esőerdők irtása

Az esőerdőket jelenleg óriási mértékben irtják, ami az üvegházhatás egyik fő okozója. Az esőerdők égetéssel irtása során az égéssel nagy mennyiségű szén-dioxid jut a levegőbe. Amikor az erdőket kivágják és fölégetik, az elraktározott szén szén-dioxid formájában kerül vissza a levegőbe. Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe. Az erdőirtás miatt keletkezett szén-dioxid mennyiségét a légkör teljes szén-dioxid mennyiségének egyharmadára becsülik. Tudvalevő, hogy a szén-dioxid koncentrációjának megnövekedése az üvegházhatás egyik kiváltója.

A Földre a Nap hőenergiát sugároz. Az energia egy részét a Föld elnyeli, más részét újra kisugározza a világűr felé. Mindez a légkörön át történik. A Föld által elnyelt és a világűr felé kisugárzott energia évi mérlege nulla. Az üvegházhatású gázok – ezek közé tartozik a szén-dioxid is – egyfajta falat alkotnak a Föld felszíne és a világűr közt, visszaverve a világűr felé kisugárzó energiát, ezzel melegedést okozva. Vagyis „lefelé” átengedik a napsugárzást, de nem engedik át a földfelszínről „felfelé” haladó hősugárzást.

Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak, ugyanis a gyökereiken keresztül magukba szívott talajvizet folyamatosan párologtatják. Az ebből keletkező esőfelhők az egész Földön szétterülnek, például még Észak-Európa fölé is eljutnak. Az esőerdők irtásával a nekik köszönhető csapadék- és felhőképződés is elvész a Föld számára, ami tovább növeli az üvegházhatást, ezzel együtt pedig hozzájárul a globális felmelegedéshez.

Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul. A trópusi esőerdők égetése nemcsak az adott területen vezet ökológiai katasztrófához, hanem a felszabaduló szén-dioxid nagyban hozzájárul a globális felmelegedési válsághoz.

A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.

1. Mi történik a napsugárral, amikor a Földre érkezik?

- a) _____
- b) _____

2. Mi történik, ha megbomlik ez az egyensúly?

133. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd felelj a kérdésre: Mit jelent *medvést* játszani?

A Vackor *medvést játszik* című költemény úgy indul, hogy Kormos István általánosságban jellemzi, Vackor épp hol tartózkodik, mit csinál. A verstörténet a Balaton partján játszódik, mókásan-tréfásan festi meg a költő a történet körülményeit, helyszínét. Itt is, mint majdnem minden Vackor-darabban, a halmozás, a metafora, a megszemélyesítés, a rím- és motívumismétlés, valamint a hang- és hangulatfestés eszközeivel találkozhatunk: „a szél a vitorlákat / fújja, / fújja; / és a túlsó parton nagy-nagy / hegyek állnak, / akik csöndben, / mozdulatlan / a Balatonra vigyáznak.” A verstörténet sodra a játék, a fesztelen, önfeledt játszadozás – a megfestett helyzet- és tájképiség mellett ez uralhatja a gyermek fantáziavilágát a költemény elejének olvastán.

Az ötlet trükkje az, hogy egy medvének (mackónak) kell medvést játszania. Ezt tekinthetjük akár versmagnak is, az ebből kibontakozó, újabb szálon szövődő történetet pedig jellemezhetjük akár játékos belemélyedésként is a szituáció és az önmagaság (ezúttal medveség) megélésébe, amely ugyanakkor utánczó képességek próbatételét igényli a gyermekolvasó részéről.

(Valastyán Tamás nyomán)

Karikázd be a helyes felelet előtti betűt!

- a) A mókásan-tréfásan megfestett balatoni körülmények részletes és hangulatos bemutatása.
- b) A halmozás, a jelző, a metafora, a megszemélyesítés és más alakzatok általános alkalmazása.
- c) Az olvasót is próbára teszi, hogy a medvének kell ezt játszania, önmaga medveségét megélnie.
- d) Más állatok játszanak medvét, utánozzák a medvék önfeledt, ötletes és sodró játszadozását.

134. Olvasd el a szövegrészletet, majd kösd össze az egymásra vonatkozó információkat!

Miért volt híres Mátyás király könyvtára?

Mátyás király könyvtára a „Bibliotheca Corviniana” világhírű volt a maga idejében. Egyesek szerint a pápa könyvtára után Európában mindjárt a legértékesebb és legnagyobb. Pedig mindössze 2000–2500 könyv lehetett benne. Csakhogy több falu árát (adóját és munkáját) érte egy-egy ilyen kötet. Hiszen kódexek, azaz hosszú évek munkájával, pergamenre kézzel írott és díszített könyvek, a híres corvinák sorakoztak benne.

Mitől volt olyan drága egy díszes kódex? A felhasznált anyagok és a készítése miatt. Egy teljes birkanyáj bőre és többféle mesterember különleges szakértelme kellett elkészítéséhez. A pergamenisták készítették el a pergament nyers állatbőrből. A scriptorok másolták a szöveget a pergamentívekre a másolóműhelyben. A munkájuk befejeztével a scriptárius kezébe kerültek a teleírt ívek, aki ellenőrizte, kijavította a szöveget. Ezután a rubicator munkája következett, aki vörös tintával aláhúzta, kiemelte a bekezdések és a belső szakaszok első betűjét, az iniciálét. Majd a miniator megrajzolta a fejezetek kezdőbetűjét, rendszerint piros színnel, díszes kivitelben. Míniumpféréket használt, innen származik a miniator elnevezés. Ezután kis képecskéket, miniatúrákat festettek a piros vagy kék színű kezdőbetűkbe. A legértékesebb kódexeket egész lapos képek is díszítették. Ezt követően a szöveghasábokat növénymintás, indás díszítéssel vették körül. Külön munka volt a könyvkötés. A fatáblából készített fedelet is rendszerint pergamennel vagy más nemes bőrrrel vonták be, a birkatürelmű gyapjasok legnagyobb rémületére. Végezetül a legértékesebb kódexek kötését arany- vagy ezüstdíszítésekkel, mesteri ötvösmunkákkal látták el, sőt drágakővel ékítették. A corvinakötetek kötése fényűző volt. A különleges bőrkötéseken kívül aranydíszes, bordó-lila bársonyba is kötöttek corvinákat, amelyek kötéstábláit zománcozott vagy aranyozott címeres kapcsok fogták össze.

A „Bibliotheca Corviniana” a budai várpalota külön épületrészeiben, két egymásba nyíló díszes teremben volt, amelyekben a falak mellé állított széles polcokon feküdtek a könyvek, díszes függönyökkel védve a portól. A látogatók csodálatosan faragott asztaloknál olvashattak. Itt vitatkozott bölcs uralkodónk tudós humanistaival: könyvtárosával, Marzio Galeottóval, Janus Pannoniusszal, a csillagász zseni Regiomontanusszal és külföldi vendégeivel.

(Siró Béla: *Újabb titkok a múltból*)

scriptor

szövegmásoló

scriptárius

szövegjavító

135. Olvasd el a szöveget, és húzd alá a helyes választ!

A motor fejlődésének rövid áttekintése

A hőerőgépek a vegyi energiát hőenergiává, azt pedig mechanikai munkává alakítják át. Az energiaátalakítás történhet a motorban vagy a motoron kívül. Eszerint ezeket a motorokat föloszthatjuk:

- belső égésű motorokra (Otto- vagy Diesel-motor): gázturbina, gázsugármotor vagy sugárhajtómű;
- gőzgépekre: dugattyús gőzgép és gőzturbina.

A belső égésű motorok dugattyús hőerőgépek. Tüzelőanyaguk termokémiai energiája a motor belsejében alakul át hőenergiává, majd ezt az energiát egy áttételi mechanizmus változtatja át mechanikai energiává és munkává.

Az első belső égésű motorok üzemanyaga puszkapor volt. Az első használható belső égésű motort a francia Lenoir szerkesztette meg 1860-ban. Üzemanyaga világítógáz volt.

A belső égésű motorok további fejlődése akkor kezdődött meg, amikor Otto Nikolaus megszerkesztette az első négyütemű motort. Ez a motor is világítógázzal működött. Néhány évvel később Rudolf Diesel folyékony üzemanyagú (gázolaj) motort szerkesztett. E két feltaláló vezetékneve két csoportra osztja a belső égésű motorokat: az Ottó-motorokra (benzin) és Diesel-motorokra (gázolaj vagy Diesel-olaj).

A belső égésű benzinmotorokat Felix Wankel tökélesítette, amikor feltalálta a forgódugattyús belső égésű motort. A benzin- és Diesel-motorok lehetnek két- és négyüteműek. A kétüteműek kisebb erőt szolgáltatnak, és kerékpárok, motorkerékpárok, kisebb mezőgazdasági gépek (kultivátorok, kaszálógép, permetező stb.) meghajtására szolgálnak. Az utóbbi időben nagyerejű kétütemű motorokat is gyártanak. A négyütemű motorokat gyakrabban alkalmazzák.

(L. Krajnović–Đ. Đurić: *Közlekedési nevelés*)

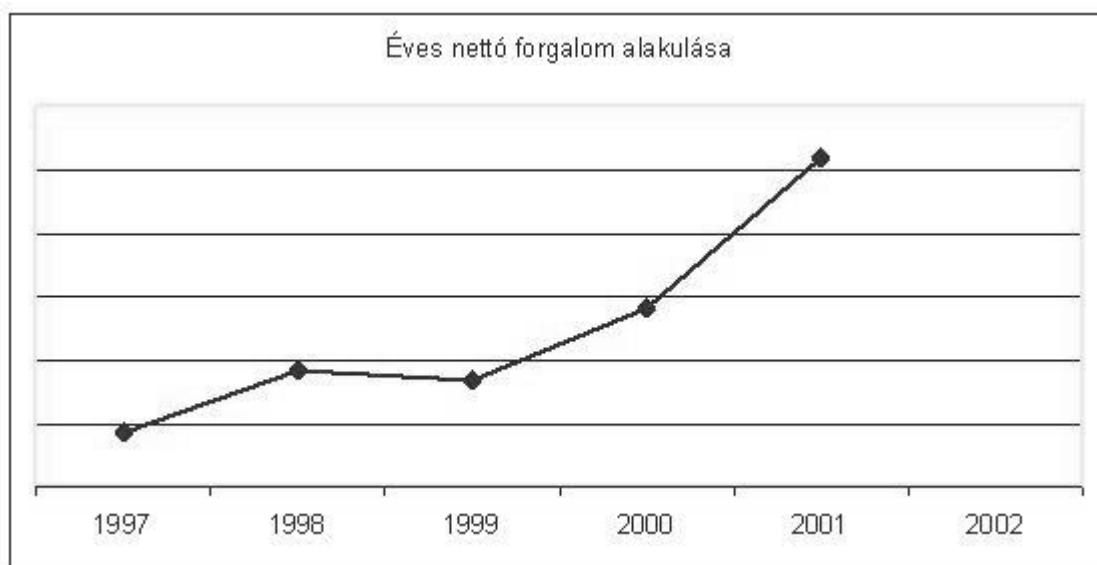
- a) A gázturbina gőzgép. igaz hamis
- b) A négyütemű motorokat kultivátorok meghajtására alkalmazzák. igaz hamis

136. Vizsgáld meg az alábbi táblázatot, és válaszolj a kérdésre!

Mód	Idő	Személy	Igei állítmány	Névszói állítmány	Névszói-igei állítmány
Kijelentő	Jelen	3.	Árpád dolgozik.	A diák szorgalmas.	–
		2.	Testvérei is dolgoznak.	–	Te szorgalmas vagy.
		1.	Te is dolgozol.	–	Én szorgalmas vagyok.
	Múlt		Ti is dolgoztok.	–	A diák szorgalmas volt.
	Jövő		Én is dolgozom.	–	A diák szorgalmas lesz.
Feltételes			Mi is dolgozunk.	–	A diák szorgalmas (lett) volna.
Felszólító				–	A diák szorgalmas legyen.

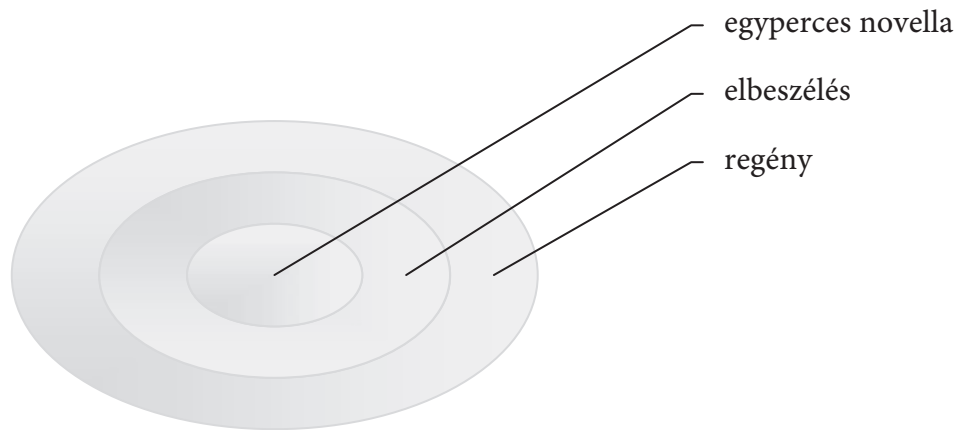
Írd ki a táblázatból a kijelentő módú, jövő idejű névszói-igei állítmányt szemléltető példamondatot!

137. Tanulmányozd a grafikont, és válaszolj a kérdésre!

Melyik évben volt magasabb a cég éves nettó forgalma, 1998-ban vagy 1999-ben? _____

138.

A fenti diagram alapján határozd meg, hogy a fenti műfajok közül, melyik a legnagyobb terjedelmű! Írd ide a válaszodat: _____

Szövegalkotás

139. Melyik tulajdonnév írásmódja hibás? Karikázd be a megfelelő betűt!

- a) Duna-part
- b) Duna melléki
- c) Duna Tisza csatorna
- d) Duna Menti Erőmű Rt.

140. Olvasd el figyelmesen a szöveget, mi a hiba benne? Írd a hibás szavakat a vonalra helyesen!

Egyszer egy rokonával találkozott Orsolya a játszótéren. Édesapja így kiáltott neki az erkélyről:

– Kislányom, nemulass sokáig, nemsokára érkezik a barátnőd! Hazafelé nefelejcs el süteményt hozni! Tudod, holnapra a Hiszekegyet is meg kell tanulnod!

141. Írd le helyesen az alábbi szavakat!

mándyiván, bodrikutyám, délszerbiai, adyendreáltalánosiskola, egricsillagok, beszerettékvolnahívni

142. Olvasd el a szöveget, és számozással rakd sorba az eseményeket!

Tényleg sok volt itt a kárász, a tiszta, sekély vízben jól láthattuk őket, széttárt uszonyokkal lebegtek a víz mosta kis üregek felett, mintha valamennyien egy-egy fészket őriznének. Óvatosan belelábaltunk a vízbe, a fűzfavesszőt leszúrtuk magunk mellé, vártunk egy kicsit, hogy a víz tükre kisimuljon, aztán előrehajoltunk, lassan a vízbe dugtuk a kezünket, és mozgattuk az ujjainkat. Sokat fogtam már így a Szívnél, a Gavanski-féle vízimalom mellett, elég jól begyakoroltam magam. Most azonban olyan ügyetlenül kapkodtam utánuk, mintha először csinálnám. Török Ádám már hármát felfűzött, mire nekem is sikerült megfognom egyet, de olyan rosszul kaptam el, hogy az uszonyával kisebezte a tenyerem.

(Gion Nándor: *Virágos Katona*)

- _____ vízbe dugták a kezüket
- _____ felfűzték a halakat
- _____ türelmesen vártak
- _____ belelábaltak a vízbe
- _____ leszúrták a fűzfavesszőt

143. Olvasd el a szöveget, és készíts vázlatot, amelyben kiemeled, a szövegbeli körúton milyen épületek, kiknek a házai, üzletei találhatók!

Nem kellett tíz lépésnél többet mennünk, hiszen a sarok mellett laktunk, s már ki is értünk az aszfaltos körútra, amelynek mindkét oldalát sűrű fasor szegélyezte. A házak is mások voltak persze, mint nálunk a Juhász utcában. Itt nem lehetett belátni az udvarokba, kerítésnek

sem maradt hely, oly szorosan sorakoztak egymás mellett a házak, a sárga szín minden árnyalatában, csak itt-ott egy zöld épülettel, mint Kosta Grk magas, nyolcablakos, zsalugáteres kúriája, közepén vasrácsos kapuval, de a rács mögött színes üveggel, s a kapu két oldalán a két zömök vörös márvány kerékvetővel. Utána keskenyen és fehérén Papházy Darinka kisasszony háza következett, mindössze két ablakkal, azok azonban kiugrottak a falból, mindkét oldalukon ugyancsak beüvegezve, ahonnan fel és alá végignézhető volt az utca, s a vénkisasszony bőven élt is az alkalommal.

Emitt az üzletek sorakoztak a főutca mindkét oldalán, Stein Jakab hatalmas kirakatában a magas állványról habkönnyen leomló selymek fölött a felirattal: „Legújabb párizsi divat.” Aztán Offner és társai következett ugyancsak divatáruval, de férfiholmival is kiegészítve, kávébarna félcilinderrel például, s ha jöttünk haza az iskolából, Lizinger Matyi egyetlen alkalommal sem mulasztotta volna el így olvasni hangosan a cégtáblát: „Offner és társa, reped a tojása!”

(Herceg János: *Módosulások* – részletek)

Herceg János *Módosulások*-beli körútjának „lakói”: _____

144. Olvasd el figyelmesen a szöveget! Írd ki a relikvia szó minden jelentését!

Mi a relikvia?

A relikvia szó eredetileg a vértanúk testének, hamvainak maradványát jelölte. Később jelentése kibővült: azokat a dolgokat is relikviának hívták, amelyeket a szent megérintett, használt vagy amelyek jellemzők voltak rá. Az ereklye – a magyar megfelelő – már jóval tágabb jelentése nem csupán egyházi értelmű; kegyeletes okból megőrzendő tárgy; gyakran emlegetünk nemzeti, családi ereklyéket.

A muzeológia szóhasználata szerint a relikvia egy történeti szempontból nevezetes személyiséghez kötődő tárgy. A gyűjtés itt nem kegyeletes célokat szolgál, hanem a dokumentációt: az adott személy ízlését, életkörülményeit kell reprezentálnia a tárgycsoportnak. A kiválasztást átszínezheti egyfajta „kultikus” érzület – de ez előfordul kéziratárakban, képzőművészeti és művelődéstörténeti gyűjteményekben is –, hiszen a „jellemző” tárgyak kijelölése nem lehet mentes a szubjektivitástól. A gyűjtés meghatározó szempontja a ritkaság; minél inkább visszafelé haladunk az időben, annál értékesebb kultúrtörténeti szempontból is egy-egy ereklye.

(Kalla Zsuzsa: *A Petőfi-relikviák története*)

**Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés,
a magyar nyelv története**

- 145.** A mássalhangzók ugyanazok, csak a magánhangzók térnek el a következő szavakban. Az egyik alakban csak magas, a másikon csak mély hangok szerepelnek. Egészítsd ki a hiányzó hangokat!

Pl. szuszog – sziszeg

ballag – b__ll__g

ny__rg__l – nyergel

d__r__mb__l – dörömböl

l__b__g – lobog

- 146.** Segítsetek a szülőknek a névválasztásban! A családnevük hangrendjével ellentétes hangrendű keresztnévet szeretnének gyermeküknek adni. (Lány- és fiúnév is lehet.)

családnev	keresztnév
Szabó	_____
Szűcs	_____

- 147.** Válogasd ki a gyümölcskosárból a vegyes hangrendű szavakat! Húzd alá őket!

mangó, birsalma, mandula, őszibarack, görögdinnye, málna

- 148.** Írj ki a szövegből egy magas hangrendű melléknevet és egy magas hangrendű főnevet!

Süss fel, Nap,
Fényes Nap, kertek alatt
Kislibáim
Mefagynak.

Magas hangrendű melléknév: _____

Magas hangrendű főnév: _____

- 149.** Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget! Írd a táblázat megfelelő helyére a kiemelt szavakat!

A tiszavirág valójában igen kevés ideig él, mindössze néhány órát. A fejlődése **azonban** hosszú ideig tart. A kifejlett állat vízbe **bocsátja** petéit. A peték ragadós **burokkal** tapadnak az iszaphoz vagy a kövekhez.

írásban jelölt teljes hasonulás	
részleges hasonulás	
összeolvadás	

150. Töltsd ki az üres rovatokat!

így írjuk

kapdos

így ejtjük

láccik

mássalhangzótörvény

151. Kapcsolj a következő szavakhoz *-val*, *-vel* toldalékot! Írd le a toldalékos szavakat csoportosítva!

madár, hamu, terv, gyümölcs, sapka

Nem alakul át a -val, -vel

Átalakul a -val, -vel

152. Elemezd szófajilag az alábbi mondatot! Írd a vonalra a szófaj nevét!

Az átvonuló zivatarban a tengerparti nyaralók nagy része elpusztult.

az _____

átvonuló _____

zivatarban _____

tengerparti _____

nyaralók _____

nagy _____

része _____

elpusztult _____

153. Keresd ki a főnévi igenevet! Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Jókai így felelt: „Nem tudom leírni, mert már láttam.”

a) láttam

b) tudom

c) leírni

d) felelt

154. Milyen szófajúak a kiemelt szavak?

Van-e szoknya **eladó**,

Tarkabarka **suhogó**,

A derékra **simuló**,

Nyárba-télbe jó?

(Weöres Sándor: *Táncnóta*)

A kiemelt szavak szófaja: _____

155. Írd a vonalra, milyen szófajúak az alábbi mondókák kiemelt szavai!

Hétfő, kedd, szerda
(Magyar népköltés)

Hétfőn **heverünk**,
kedden **keverünk**,
szerdán **szemelünk**,
csütörtökön **csücsülünk**,
pénteken **pipálunk**,
szombaton **szítálunk**,
vasárnap titeket
vendégségbe **várunk**.

a) A kiemelt szavak szófaja:

Hónapmondóka
(Magyar népköltés)

Január elől jár,
Február a nyomán,
Március **szántóvető**,
Április **neveltető**.
Május szépen **zöldellő**,
Június **nevelő**,
Július **érlelő**,
Augusztus **csépelő**,
Szeptember **gyümölcshozó**,
Október **borozó**,
November **télelő**,
December **pihenő**.

b) A kiemelt szavak szófaja:

156. Milyen toldalékokat fedeztél fel a *szerzőktől* szóban? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) jel + rag
- b) rag + jel
- c) jel + jel
- d) rag + rag

157. Húzd alá a vers szövegében a rag szó jellel ellátott alakját!

Rag ragot ér,
rag hátán üget a rag,
ragnak még sincs ragja,
rag a ragot nem harapja,
raggal a rag nem beszélget.

(Horgas Béla)

158. Függetlenes vonallal bontsd szótőre és toldalékra a szavakat, majd írd a vonalra a szótőt!

- 1. asztalra _____
- 2. csillagász _____
- 3. olvasás _____
- 4. könyvet _____

159. Felelj a kérdésekre!

	Mit?	Mivel?	Hova?	Hol?
doboz				

160. Nevezd meg az alábbi szavak elemeit!

a) ház + -ban

b) zseb + óra

c) ablak + (o) + -k

161. Alkoss 4 foglalkozásnevet -ász, -ész képzővel!

_____, _____, _____, _____

162. Figyelmesen olvasd el a szöveget! Válaszolj a kérdésre!

Sajtot talált a holló, fölvitte a fára. Róka koma a finomságot igen megkívánta.

Melyik az a szó, amelyikben képző és rag is található? Írd a vonalra!

163. 1. Csoportosítsd a képzett és az összetett szavakat!

szemű, gyöngyszem, borsószem, szemorvos, szemtelen, szempillafesték, szemlélhet, szembogár, szemceruza, szemez, szemüveg, szemecske, pápaszem, szemüveglencse, szemtelenség, láncszem

Képzett szavak	Összetett szavak

2. Emeld ki a többszörösen összetett szavakat!

164. Figyelmesen olvasd el Tamkó Sirató Károly versrészletét! Húzd alá a todalékkal ellátott összetett szavakat!

Erdőn, mezőn, nádasokban,
hegygerincen, völgytorokban
ébredező madárkórus
köszönti az új napot.

165. Húzd alá a mellérendelt összetett szót!

csúszda, képeslapot, anyja, ma holnap, gólya, víztükör, szegfűcsokor

166. Találd meg azt a testrészt megnevező szót, amelynek segítségével összetett szavakat képezhetsz! Írd a vonalra!

a) kesztyű

ing _____

hüvelyk

b) A kapott szó: *alárendelt / mellérendelt* összetett szó. Húzd alá a helyes választ!

167. Melyik szótárban találod meg a *nevet* szó rokon értelmű megfelelőit? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

a) Magyar szinonima szótár

b) Értelmező kéziszótár

c) Helyesírási szótár

168. Ha nem tudod, hogy mit jelent a *kackiás* szó, melyik kézikönyvben nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

a) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára

b) Magyar értelmező kéziszótár

c) A magyar helyesírás szabályai

169. Ha nem tudod, hogy mit jelent a *talentum* szó, melyik kézikönyvben nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

a) A magyar helyesírás szabályai

b) Magyar szinonima szótár

c) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára

170. Állapítsd meg az összetett mondatok fajtáját (alárendelt vagy mellérendelt)! Válaszod írd is le!

A családi harmóniának akkor lehetsz legokosabb előmozdítója, ha mindent ráhagysz szüleidre.

És időnként csinálsz szódát, vagy elhozod a testvéredet az óvodából. _____

171. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat! Kötőszó vagy ige a kiemelt szó? Írd a vonalra!

1. Te **vagy** a legügyesebb a világon! _____

2. **Vagy** zongorázol, **vagy** hegedülsz! _____

172. Állapítsd meg, szerkezetük szerint milyenek az alábbi mondatok! Írd a mondat előtt álló számot a megfelelő helyre!

1. Tegnap megbeszéltük, hogy ma is találkozunk.
2. Én vártalak.
3. Te eljöttél hozzám.
4. Jól éreztük magunkat.
5. Sokat játszottunk, zenét is hallgattunk.

- A. Egyszerű mondat: _____
a) tómondat: _____
b) bővített mondat: _____
- B. Összetett mondat: _____

173. Állapítsd meg, szerkezetük szerint milyenek az alábbi mondatok!

1. Ha egy mondat egyszerű, nem biztos, hogy összetett. _____
2. Az egyszerű, az összetett és a többszörösen összetett mondatok is lehetnek nagyszerűek.

174. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat!

- Jaj, de nehéz a matematika!
Bárcsak meg tudnám tanulni a matematikát!
Nem értem a matematikát!
a) Húzd alá a felkiáltó mondatokat!
b) Mi jellemzi a felkiáltó mondatot! Egészítsd ki a vázlatot!

A felkiáltó mondattal elsősorban _____ fejezzük ki.

A felkiáltó mondat hanglejtése _____.

175. Milyen fajtájúak a következő mondatok? Húzd alá a megfelelőt a két válasz közül!

a) <i>Ti mind voltatok Újvidéken?</i>	eldöntendő kérdő – kijelentő
b) <i>Menj el inkább haza!</i>	felszólító – felkiáltó
c) <i>Hiányzik a kabátom.</i>	felkiáltó – kijelentő
d) <i>Bárcsak tudnám a megoldást!</i>	óhajtó – felkiáltó

176. Állapítsd meg a mondatok fajtáját a beszélő szándéka szerint!

- a) Elkészült a császár új ruhája. _____
Hiszen ez szörnyűség! _____
Buta volnék, mint a föld? _____
de jöjjön mindenki! _____
- b) Milyen mondatfajtát ismersz még a beszélő szándéka szerint?

177. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat!

Beának nincs szüksége segítségre.

Dávid nem akarta megtudni az eredményeket.

A tanár nem szokott elkészni az iskolából.

a) Karikázd be a tagadást kifejező módosítószókat a mondatokban!

b) Írjátok le még egyszer az utolsó mondatot, de most úgy, hogy a határozót tagadjátok!

178. Az alábbi tagadó mondatokat alakítsd át állítókká, az állítókat pedig tagadókká!

1. Rengeteg lekvárt ettünk a télen. _____

2. Miért nem szeretsz engem? _____

179. Légy költő! Tagadd Domonkos István verssorait! A névszót és az igét is tagadhatod.

Ha én pénzt jövök kérni _____

tessék engem megdicsérni _____

Ha én a padláson akarok élni _____

Tessék engem megdicsérni. _____

180. Keresd meg a következő mondatokban az alany-állítmányi (predikatív) szó szerkezetet! Írd a megfelelő helyre, majd nevezd is meg fajtájukat!

a) Apám szájából szép volt az igaz.

alany: _____, fajtája: _____

állítmány: _____, fajtája: _____

b) Nem hiszem el.

alany: _____, fajtája: _____

állítmány: _____, fajtája: _____

181. Egészítsd ki a tárgyat minőségjelzővel! Írd a vonalra a minőségjelzős szó szerkezetet!

a) Eszter könyvet olvas. _____

b) Minőségjelzős szó szerkezet: _____

182. Bővítsd a mondatot a zárójelben megadott mondatrészsel! Ha kell, alakítsd át a szórendet! Írd a mondatot a vonalra, és készítsd el a mondat ágrajzát!

a) Ágnes filmet néz. (módhatározó)

b) Ágrajz:

183. Karikázd be, mi a humor forrása a Romhányi Józseftől származó sírfeliratban!

Zebra:

Tévedés áldozata vagyok.

Az elefánt átkelt rajtam gyalog.

- a) rokon értelmű szó
- b) hasonló alakú szó
- c) azonos alakú szó
- d) többjelentésű szó

184. A kiemelt szavakat helyettesítsd olyan szavakkal, amelyek azonos alakú szavaknak tekinthetők!

1. Zoli a kezében egy ceruzát **tart**. _____
2. Négy **darab** káposztát vettem a piacon. _____
3. A tűz erősen **lángol**. _____
4. Ez az **erődítmény** a törökök idejében épült. _____

185. Mi okozhatta a félreértést a következő viccben? Írd a vonalra!

- Miért szorít ez a cipő, Jean?
- Mert benne maradt a nyelve, Uram!
- Ugyan, Jean! Ha kidugom a nyelvem, akkor is szorít.

186. Készíts diáknyelvi értelmező szótárt! Az alábbi szavaknak írd le a köznyelvi és diáknyelvi jelentéseit!

	Köznyelvi jelentése	Diáknyelvi jelentése
állati		
puska		

187. Olvasd el az alábbi meserészletet!

Valahogy elmegy a feleségi, szöget ütött a fejibe a tilalom. Mé nem méhet ő be a tizenkettegyik szobába? Mi van ott? Nem bányá ő, akarmi, de má ő mennézi, ha ördög is! Úgy is tett. Mikor félériz, láttya, hogy egy csépp ló sincs. Odavan mind. Mëgijett. Mit csinállyék mos má?

Milyen nyelvi rétegre ismersz? _____

188. Alakítsd át köznyelvi szöveggé a helyesírás szabályainak megfelelően az alábbi sms-est!

lébként mizu? Én jól wok. Tudtam a zenét, Éwa 1est kapott. Matekból nem tok semit. Segítsz? Naon izgulok. Van wmi ötleted? Pux.

189. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésekre!

– Így ültünk akkor is – kezdte az apa. – Nagykovács Pál bátyám mesélt. Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor. Hogy micsoda görbe hegyek vótak ott... Meg ilyesmit. Tanított. Hogy kell hadakozni a háborúba... De én nem arra ügyeltem, csak a begyes kisjányra, amék sehogy se akart olyan közel jönni, hogy megfoghassam a kis kezit... Úgy beült, jó távol a falig... Én meg nem akartam meg se moccanni. Hát csak hallgattam... A nagyapó meg csak mesélt, mesélt, retteneteket, hogy beszorították őket eccer egy pajtába, osztán rájuk gyújtották, és a bosnyákok kint vótak tőtött puskával az udvaron... Még magam is megijedtem. Miatta. Csak azt gondoltam, hogy ki kellett neki szabadulni, ha most is itt ül, s mesél.

A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából. Még Juli is úgy meg vót illetődve, hogy odahúzódott a Jóska-hoz. Egész testével ráborult, úgy hallgatta az apját. Igaz, a kályha se világított már megint. Elégett a rözse, és a parázs már nem világít, kivált, hogy az akácának nincs is parazsa.

Ültek a setétben.

– Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe. Megfogom a kis Vicát... Haggya... Mán jó... Most mán azt se bánom, ha beleég az öreg...

Nevettek.

1. Melyik stílusfajta-hoz tartozik? Keretezd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) tudományos
- b) szépirodalmi
- c) publicisztikai

2. A párbeszédes részben főként milyen nyelvi réteghez tartozó szavakat találsz?

- a) tájnyelvi
- b) köznyelvi
- c) szleng
- d) irodalmi nyelvi

190. Olvasd el az alábbi részletet, és állapítsd meg a stílusréteget!

A levél (fillum) a növények hajtástengelyének korlátolt növekedésű, klorofillban gazdag, fotoszintetizálást végző oldalszerve. Általában lapos, vékony és szélesen elterülő, mert így biztosítható a legszorosabb kapcsolat a levélben található, asszimilációt végző táplálószövet és a fény között. A megvastagodott, módosult levél folyadékot és tápanyagokat raktározó szerepet is ellát. A raktározáson túl bizonyos módosult levéltípusok az asszimiláció alapfeladatán túl más funkciókat is elláthatnak. A legfeltűnőbb ilyen módosulat a virág, melynek majd minden alkotórésze levél eredetű.

Stílusréteg: _____

191. Olvasd el az alábbi szövegrészt, és válaszolj a kérdésre!

Felmerült bennem a kérdés: egy ilyen nagyszerű ember vajon miért lett tanító? Hiszen ő nagyon okos, sokoldalú ember, bármi más is lehetett volna. Én is rengeteget tanultam tőle. Mindig türelmesen oktatgatott, nevelt, a helyes útra irányított. Most, a pályaválasztásban is segít osztályunknak.

- Miért választotta ezt a hivatást?
- Örülök, hogy hivatásnak nevezted a tanítást, mert ezt a munkát valóban csak elhivatottsággal lehet jól elvégezni. Kiváló tanítóim, tanárain jó példája erősített meg abban: én is tanítani szeretnék.
- Milyen kezdeti nehézségek adódtak a pályán?
- Kezdő tanítóként szinte egész napomat az iskolai munka töltötte ki. A legelső osztályom „fel is adta jól nekem a leckét”, mert sok nehezen megoldható nevelési helyzetet produkált, ráadásul a tanulásban sem jeleskedett. De így tanulhattam igazán a tanítást! Rengeteg energiára, türelemre, állandó megújulásra van szükség. „Születni kell minden nappal újra”, hogy mindenben példát tudjak mutatni a gyerekeknek, és segíthessem képességeik, személyiségük fejlődését.

Stílusréteg: _____

192. Tégy rendet a stílusrétegek között! Töltsd ki a táblázatot!

társalgási, tudományos, hivatalos, szónoki, publicisztikai, szépirodalmi

Írott nyelvi	Beszélt nyelvi

193. Egészítsd ki a hiányzó adatokat!

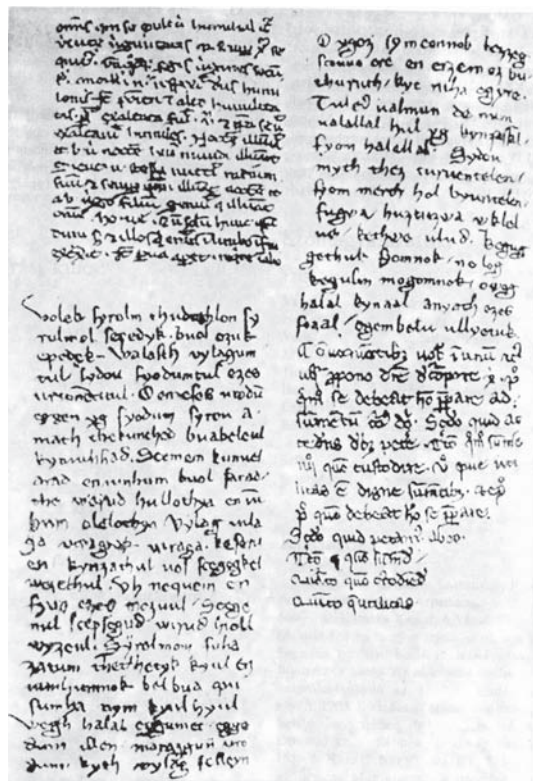
Korszak	Mettől meddig?
	a kezdetektől 896-ig
ómagyar kor	
	1526–1772
újmagyar kor	

194. Kik a nyelvújítók (újmagyar kor)? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Tóth Árpád
- b) Kazinczy Ferenc
- c) Kölcsey Ferenc
- d) Babits Mihály
- e) Mándy Iván

195. Válaszolj a kérdésekre!

a) Ráismersz-e? Írd le az alábbi nyelvemlékünk címét!

b) Melyik nyelvtörténeti korszakból származik? _____

Irodalom

196. Állapítsd meg az előző szövegben az elbeszélő idő sorrendjét! Jelen – J, múlt – M, régebbi múlt – RM.

- a) _____ A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából.
- b) _____ Így ültünk akkor is. Nagykovács Pál bátyám mesélt.
- c) _____ Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor.
- d) _____ Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe.
- e) _____ Nevettek.

197. Olvasd el figyelmesen Tóth Krisztina szövegének következő bekezdését! Melyik mondat utal egy másik idősíkra?

(1.) Megyek új útlevelet csináltatni. (2.) Az okmányirodában sokat kell várni, sorszámmal a kezemben üldögelek. (3.) Jönnek parkolási engedélyért, segélyért, úrlapokért, személyi igazolványért. (4.) Fényképet készítenek rólam, rögzítik a vonásaimat, amelyek tizenöt év múlva egészen mások lesznek, aztán a pulthoz küldenek aláírásmintáért.

(Tóth Krisztina: *Kitántorogtak*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

198. Az alábbi szöveg alapján állapítsd meg, mi történt előbb!

Akkora lehettem, mint ti, lehet, hogy még kisebb is valamivel. Nemrégiben töltöttem volt a hetedik esztendőmet, amikor egy szép szeptemberi, nem is reggelen, de hajnalon, azzal költött édesapám, nevemen szólítva:

– Fogjunk bé! – Ami azt jelentette, hogy a lovak már be is vannak fogva a szekérbe, s hogy megyünk valahova. De nem az iskolába, annyi bizonyos. Az öltözéssel hamar megvoltam. Majdnem olyan hamar, mint a juhászember, aki fölül a már kialudt tűz mellől, szeméből a feje tetejére taszítja a kalapját, nyúl a botjáért, s azzal már föl is van öltözve. Bebújtam én is a nadrágba, hátamra öltöttem a posztómellénykét, feltettem a kicsi zöld kalapomat, s már indulhattunk is.

(Kányádi Sándor)

Karikázd be a helyes választ!

- a) A történet elmondásának ideje előbb volt, mint az elbeszélő történet ideje.
- b) A történet elmondásának ideje később volt, mint az elbeszélő történet ideje.
- c) A történet elmondásának ideje ugyanakkor volt, mint az elbeszélő történet ideje.

199. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Október 12. Szerda

Ezen a napon már olyan a vár, mint a rosta.

Harminckét napja, hogy lövik szünet nélkül, hol elöl, hol hátul, hol az egyik oldalon, hol a másikon.

A török ágyúgolyó annyi már a várban, hogy úton-útfélen botlanak bele. A parasztok nyírfaseprővel verik félre az apraját az útból, nehogy az ostrom alatt bukdoissanak rajtuk. A nagyját az ágyúkhöz meg a falakra hordják.

Az Újbástya meg a földbástya között V betű alakú nyílás tátong a falon. A tömlőcbástya oldala leomlott a mélybe. A földbástya csupa lyuk, mint a darázs-fészek. A Bolyky toronynak csak a két fala áll. A szeglettorony olyan, mint a fölülről földig odvas fa. Palánk csak itt-ott. A belső épületek is kidőlt-bedőlt, tetőtlen falak. A palotában csak épp három szoba lakható még, azokba is beesik az eső.

1. A részlet alapján nevezd meg a mű szerzőjét és címét!

Szerző: _____

Cím: _____

2. A részlet első sorában olvasható dátumból hiányzik az évszám. Karikázd be az alábbiak közül a megfelelő évszám előtti betűt!

a) 1452

b) 1552

c) 1652

200. Pótold a táblázat hiányzó részeit!

SZERZŐ	A MŰ CÍME	MŰFAJA
Arany János		életkép
	János vitéz	
	Tüskevár	
ismeretlen	Kőműves Kelemenné	
	Az utolsó nomád pulijai	riport
Nick Hornby		esszé

201. Kösd össze nyilakkal a középső oszlopban lévő címeket a bal oldalon lévő szereplők nevével és a jobb oldalon lévő helyszínekkel!

Nyilas Misi		Debrecen
	<i>Tüskevár</i>	
	<i>Légy jó mindhalálig</i>	
Ladó Gyula Lajos		Balaton

202. Társítsd a szerzőt művével! Válogass a megadott címek közül! Töltsd ki a táblázatot!

A Tűz csiholója, Hét krajcár, Himnusz a békéről, János vitéz, Ki viszi át a szerelemet, Légy jó mindhalálig, Milyen volt, Mostan színes tintákról álmodom, Régimódi történet, Tél, Tengerihántás, Tétova óda, Toldi

Szerző	A mű címe
Juhász Gyula	
Móricz Zsigmond	
Kosztolányi Dezső	
Ady Endre	

203. Olvasd el figyelmesen a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

1. Mely műfajokhoz és műnemhez kötődnek Grendel Lajos szerint Tolnai Ottó versciklusai? Nevezd meg a két műfajt és azt a műnemet, amelybe az adott két műfaj tartozik!

Tolnai Ottó korai költészete a 20. századi líra széles skáláján szólal meg. Verseinek uralkodó tónusát az élőbeszéd spontaneitására való ráhangolódás határozza meg, továbbá a versmondatok fellazítása, a merész képzettársítások, az írásjelek és a rím kiküszöbölése.

Az életmű további szakaszában, különösen a kilencvenes évektől, bár a nyelv, a versbeszéd alapjaiban nem változik, egy mikrorészletekben mérhetetlenül gazdag magánmitológiát épít fel, szűkebb pátriájának, Észak-Bácskának valóságselemeiből, ha úgy tetszik, a vidék vidékéből. A ciklusteremtés szándéka korábban sem volt idegen művészi világtól, ezekben a kötetekben azonban egy lehetséges regény töredékeivé állnak össze a szövegek, melyeket egy-egy regényfőszereplőnek is tekinthető személy (Wilhelm, Csáth Géza) és a mindegyikben azonos epikai tér forraszt össze. Wilhelm amolyan falubolondja, alakja és az őt körülvevő figurák megközelítése lefokozó, a szöveg anekdotaszerű.

(Grendel Lajos nyomán)

Műfaj: _____ Műnem: _____

2. Nevezd meg egy versciklust! A szerző nevét és a ciklus címét írd a vonalra!

204. Olvasd el figyelmesen a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

1. Melyik műfajhoz és műnemhez kötődik a következő szövegrészlet?

2. Nevezd meg a szöveg szerzőjét!

Ez olyan fenyegetően hangzott, hogy Csutaknak ki kellett mennie az „utcára”. A szekrény mellett kilépett a kocsihoz, nézte a lovat. Aztán a szekrény oldalán kopogott, mint egy lakás ajtaján. De senki sem mondta, hogy szabad. Azok ketten bent, a „szobában”, mintha teljesen elfeledkeztek volna róla. Színes Géza végignyúlt a díványon, Ági pedig a haját igazgatta a tükör előtt. Majd hirtelen hátrafordult.

– Jaj, kedvesem, nem láttad a szerepemet?...

– Igazán nem tudhatom, hol van!

– Hogy te milyen vagy! Sose törödsz velem, pedig én mindig kihallgatlak a főpróba előtt... Az újságban is benne volt, hogy Színes Géza legszigorúbb bírálója a felesége.

– Akkor se láttam a szerepedet.

1. Műfaj: _____

Műnem: _____

2. Szerző: _____

205. Olvasd el az alábbi részletet, majd állapítsd meg a mű címét, szerzőjét, műnemét és műfaját!

Délután hívatnak, és szigorú szavak kíséretében átadják az ellenőrzőt, bele se merek nézni, kilenc sor sűrűn teleírva, pecsétek, aláírások, az ájulás kerülget. Megyek haza, de nem visznek a lábak, csak csoszogok egy helyben. Lehet, hogy már tudják is, futótűzként terjed a hír: lelőttem a kontyos macát. Véres zsebkendőt szorított arcára. Jó, hogy a zsarukat ki nem hívták. Ha kilövöm a szemét, irány a dutyi, Igazság néni dörzsöli markát, nem megmondta, hogy ez a kölkök egy elvetemült tömeggyilkos, egy Mengele? Valahogy kiprovokál még egy rovót, és akkor repülök, csavargó börtöntöltelék lesz belőlem, a társadalom kivet magából, kukába túrok, jaj istenem, minek is nőttem meg.

Állandóan csak a végtelen szomorúságot okozom.

Pedig tényleg csak kipróbáltam, hogy belövök az ablakon, nem tehetek róla, hogy odaült a nőci. Na, jó, láttam én, hogy ottan ücsörög, de inkább csak az, hogy belőni. Leckeírás közben odalopózni, belőni, lekushadni, és jó.

1. A mű szerzője és címe: _____

2. Műneve: _____

Műfaja: _____

206. Olvasd el a következő szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Örkény István

ÚJFAJTA DINNYEBETEGSÉG

Reme Béláné, a kiskorpási Szabadság Termelőszövetkezet tagja, mára virradó éjjel halk jajgatásra ébredt. A lelkiismeretes növényápoló, a hang után sietve, a szövetkezet veteményesében egy nyöszörgő görögdinnyét talált, melyet a mentők még az éjszaka folyamán beszállítottak a járási kórházba.

Bodrogi főorvos, a sebészeti osztály vezetője lemondta tervezett jugoszláviai IBUSZ-utazását, amikor értesült róla, hogy a dinnye a téesz tulajdona. Valószínű, hogy műtétre kerül sor. A kórház telefonja állandóan szól, mert a környékbeli szövetkezetek érdeklődnek a beteg hogyléte felől.

a) Milyen műnemhez sorolnád a szöveget? _____

b) Mi a műfaja a szövegnek: _____

207. Olvasd el a következő szöveget, és oldd meg a feladatot!

*Rózsa Sándor Bársony lovát nyergeli,
Harminchárom lovas zsandár keresi;
Rózsa Sándor se veszi ezt tréfára,
Felugrik a Bársony nevű lovára.*

– Korcsmárosné, adjon isten jó napot!
Nem jártak itt magyar lovas zsandárok?
– Nem jártak itt magyar lovas zsandárok,
Most mentek el a szegedi betyárok.

– Korcsmárosné, töltsön bort a kupába,
Szolgálóját küldje ki strázsára!
Szolgálója fut be egyszer nagy ijedve:
– Kilenc zsandár jó fel ezen sietve! –

Rózsa Sándor se veszi ezt tréfára,
Kiugrik a kamarici pusztába;
Lova lába megbotlik egy gödörbe,
Ott fogták el Rózsa Sándort fektébe.

– Azon kérem zsandárkáplár uramot:
Szabadítsa bár a jobbik karomot! –
De a káplár nem hallgatott szavára,
Mind a kilenc belelőtt a karjába.

Rózsa Sándort viszik, viszik felfelé,
Kamarica gyászos kapuja felé.
Város, város, sárga város, de sárga!
Abba vagy Rózsa Sándor bezárva.

Állapítsd meg, mi a műfaja a fenti szövegnek! Keretezd be a helyes választ!

- a) műballada
- b) népballada
- c) hősi ének
- d) elbeszélő költemény

208. Műfaja alapján húzd alá a felsorolt címek közül a balladát!

*A Tűz csíholója, János vitéz, Tengerihántás, Tétova óda, Mostan színes tintákról
álmodom, Hét krajcár*

209. Jelöld a táblázatban x-szel azt az idézetet, amelynek ballada a műfaja!

	MŰFAJ
1. „Toldi írójához elküldöm lelkemet Meleg kézfogásra, forró ölelésre!...”	
2. „Este van, este van? ki-ki nyúgalomba! Feketén bólingat az eperfa lombja.”	
3. „Edward király, angol király Léptet fakó lován...”	
4. „Tüzesen süt le a nyári nap sugára Az ég tetejéről a juhászbojtárra.”	

210. Olvasd el az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatot!

1905-ben születtem, Budapesten, görögkeleti vallású vagyok. Apám – néhai József Áron – háromesztendős koromban kivándorolt, engem pedig az Országos Gyermekvédő Liga Öcsödre adott nevelőszülőkhöz. Itt éltem hétéves koromig, már ekkor dolgoztam, mint általában a

falusi szegény gyerekek – disznópásztorkodtam. Hétesztendős koromban anyám – néhai Pőcze Borbála – visszahozott Budapestre, s beíratott az elemi iskola II. osztályába. Anyám mosással és takarítással tartott el bennünket, engem és két nővéremet. Házaknál dolgozott, odajárt reggeltől estig, s én szülői felügyelet nélkül iskolát kerültem, csibészkedtem. A harmadikos olvasókönyvben azonban érdekes történeteket találtam Attila királyról, és rávettem magam az olvasásra. Nem csupán azért érdekelték a hun királyról szóló mesék, mert az én nevem is Attila, hanem azért is, mert Öcsödön nevelőszüleim Pistának hívtak. A szomszédokkal való tanácskozás után a fülem hallatára megállapították, hogy Attila név nincsen. Ez nagyon megdöbbenett, úgy éreztem, hogy a létezésemet vonták kétségbe. Az Attila királyról szóló mesék fölfedezése, azt hiszem, döntően hatott ettől kezdve minden törekvésemre, végső soron talán ez az élményem vezetett el az irodalomhoz, ez az élmény tett gondolkodóvá, olyan emberré, aki meghallgatja mások véleményét, de magában fölülvizsgálja; azzá, aki hallgat a Pista névre, míg be nem igazolódik az, amit ő maga gondol, hogy Attilának hívják.

Kilencéves koromban kitört a világháború, egyre rosszabbul ment a sorunk. Kivettem a részemet az üzletek előtt való álldogálásokból – volt úgy, hogy este kilenc órakor odaálltam az élelmiszerüzem előtt várakozó sorba és reggel fél nyolckor, mikor már sorra kerültem volna, jelentették ki az orrom előtt, hogy nincs több zsír. Úgy segítettem anyámnak, ahogyan tudtam. Vizet árultam a Világ moziban. Fát és szenet loptam a Ferencvárosi pályaudvarról, hogy legyen fűteni valónk. Színes papírforgókat csináltam és árusítottam a jobb sorsban élő gyerekeknek. Kosarakat, csomagokat hordtam a vásárcsarnokban stb. 1918 nyarán Abbáziában üdültem a Károly király féle gyermeknyaraltatási akció jóvoltából. Anyám már betegeskedett, méhdaganata támadt, s ekkor én magam jelentkeztem a Gyermekvédő Ligánál – így rövid időre Monorra kerültem. Visszatérvén Budapestre újságot árultam, bélyegekkel, majd kék, fehér és postapénzzel kereskedtem, mint egy kis bankár. A román megszállás alatt kenyeresfiú voltam az Emke kávéházban.

1919 karácsonyán meghalt anyám. Gyámommá az árvaszék sógoromat, a most elhunyt Makai Ödön doktort nevezte ki. (...) Már megjelentek első verseim is, 17 éves koromban írt költeményeimet a Nyugat publikálta. Csodagyereknek tartottak, pedig csak árva voltam.

(József Attila: *Curriculum vitae*)

Keretezd be, melyik műfajhoz tartozik a fenti szövegrészlet!

- a) önéletrajz
- b) levél
- c) napló
- d) emlékirat

211. Olvasd el az alábbi részletet, majd húzd alá a helyes választ!

Sokszor ettem majomhúst is, s állíthatom, hogy se nem jobb, se nem rosszabb, mint a marhahús, ha a majom öregebb, illetve mint a borjúhús – fiatalabb majom esetében. Azért valóságos esemény volt, amikor először haraptam bele legközelebbi rokonunk húsába. Láttuk, amint egy indián nyíllal elejtett egy majmot. Zsákmányát a vállára vetette, s amint cipelte, a majomnak nyitva volt a szeme. Az volt az érzésünk, mintha bennünket vádolna haláláért. Aznap este inkább nem ettünk a húsából, és korgó gyomorral tértünk nyugovóra.

(Székely Tibor: *Lármás szellemek éjszakája*)

Húzd alá, mely műfajhoz tartozik a fenti szövegrészlet!

Emlékirat, útleírás, napló.

212. Milyen műfajra ismersz az alábbi részletben? Írd a vonalra!

Hétéves koromban verset írtam, második vagy harmadik gimnazista koromban írott újságlapot csináltam, Zilahon ötödik gimnazista koromban már verseltem az önképzőkörben, s mint zilahi diáknak, jelentek meg költeményeim a helyi lapban. Debreceni félig jogász, félig újságíró, kissé csokonaiskodó életemből sikerült kiszabadulnom, s 1900. január elsején Nagyváradon kezdtem dolgozni egyik napilap szerkesztőségében, és már véglegesen és hivatásosan hírlapíróként. Nemsokára a *Nagyvárad*i Napló szerkesztője lettem, sokat írtam, de kevés verset, dacból, öntemetésből, mert hát költőnek lenni hóbortos és komikus dolog. Azonban bár Budapestet sok affektálással lenéztem, a vidék sértett, nyomott, s a legfantasztikusabb terveim voltak: London vagy talán Szentpétervár, Moszkva, de nem, mégis Párizs. Sors, furcsa, de nem is kellemetlen véletlenek 1904-ben Párizshoz és Párizsba segítettek, s így gyerekes nagy elégtételekre kikerülhettem Budapestet. Párizsból a régi, Vészi József és Kabos Ede csinálta *Budapesti Napló*val sikerült észrevétnem magam, és jobban, mint Nagyváradról, ahonnan már e laphoz fölkinált utam volt. Úgy kellett történnie, hogy írói bátorságom igazolását megkapjam előbb Párizsban – s egy-két tragikus franciától –, mert a mesterségemhez még mást nem tanítottatott el velem Párizs. Azután hazajöttem, újságba írtam, mindent, politikát, kritikát, riportot, novellákat, verset. Próbáltam rengeteget élni...

a) Műfaj: _____

b) Ki írta a fenti szöveget? _____

213. A „képletes beszéd” paródiája fedezhető fel Varró Dániel *Metró* című versének következő két versszakában. Írd be a megfejtést (a kettős jelentésre utaló alakzat nevét) a kihagyott helyre! (A rímképlet segít a feladat megoldásában).

S míg kattog egyre távolabb
haladva lent a metró,
halkan kattog a bőr alatt
az ember szíve dettó.
Ó, bár ne kéne lógnia,
föladva minden elvét!
Ez itt egy _____,
ha nem tűnt volna fel még.

214. Hogyan nevezzük a következő versben előforduló „képletes beszédet”? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Csillaghálóban hanyódunk
partravont halak,
szánk a semmiségbe tátog,
száraz úrt harap. (...)
Bűnhődünk, de bűnhődésünk
mégse büntetés,
nem válthat ki poklainkból
semmi szenvedés.
Roppant hálóban hanyódunk
s éjfélkor talán

étek leszünk egy hatalmas
halász asztalán.

(Pilinszky János: *Halak a hálóban*)

- a) allegória
- b) jelkép
- c) metafora
- d) szinesztézia

215. Olvasd el Ady Endre versének második versszakát!

Az első emberi bátorság
Áldassék: a Tűz csiholója,
Aki az ismeretlen lángra
Úgy nézett, mint jogos adóra.

Mi a vers címe? _____

Miért írta a szerző nagy kezdőbetűvel a *tűz* főnevet? Melyik költői képre jellemző a nagybetűs írásmód?

216. Olvasd el az alábbi versrészletet, majd oldd meg a feladatot!

Kosztolányi Dezső: *Bácskai rajz*

A napraforgó, mint az örült
röpül a pusztán egymaga,
a tébolyító napsugárban
kibomlik csenevész haja.
Bolond lotyó – fejére kapja
a sárga szoknyáját s szalad,
szerelmese volt már a kóró,
a pipacs és az iszalag,
elhagyta mind, most sír magában,
rí és a szörnyű napra néz,
a napra, úri kedvesére,
ki részeg s izzik, mint a réz.
Aztán eszelősen, bután
rohan a gyorsvonat után.

Milyen szókép „a bolond lotyó”?

217. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és keretezd be a helyes válaszok előtti betűt!

– Így ültünk akkor is – kezdte a történetet az apa. – Nagykovács Pál bátyám mesélt. Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor. Hogy micsoda görbe hegyek vótak ott... Meg ilyesmit.

Tanított. Hogy kell hadakozni a háborúba... De én nem arra ügyeltem, csak a begyes kisjányra, amék sehogy se akart olyan közel jönni, hogy megfoghassam a kis kezit... Úgy beült, jó távol a falig... Én meg nem akartam meg se moccanni. Hát csak hallgattam... A nagyapó meg csak mesélt, mesélt, rettenetesekeket, hogy beszorították őket eccer egy pajtába, osztán rájuk gyűjtötták, és a bosnyákok kint vótak tőtött puskával az udvaron... Még magam is megijedtem. Miatta. Csak azt gondoltam, hogy ki kellett neki szabadulni, ha most is itt ül, s mesél.

A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából. Még Juli is úgy meg vót illetődve, hogy odahúzódott a Jóskaéhoz. Egész testével ráborult, úgy hallgatta az apját. (...)

Ültek a setétben.

– Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe. Megfogom a kis Vicát... Haggya... Mán jó... Most mán azt se bánom, ha beleég az öreg...

Nevettek.

Hányféle közlésmód található a fenti szövegben?

- a) elbeszélő
- b) leíró
- c) párbeszéd

218. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Hat óra felé kibújtam a téglaszáritóból. Körülnyaltam a szikkadt számat, ujjaimmal kifésültem hosszú hajamból a téglaport, s elindultam ingyenes éjjeli szállásomról a Bécsi útra nyíló gyárkapu felé. A mázsálóházikóknál egy vízvezeték csöve kunkorodott ki: derékig meztelenül alágörnyedtem, s nevetnem kellett, mikor a didergő víz lecsurgott a nadrágomba. (...)

Hirtelen rám rivallt a gyár első dudálása. Fejem fölött megmozdultak a csillék: az üresek napfénnel a bányába indultak, a teltek meg agyaggal jöttek a téglaprésekhez. Tompa dörrenés szállt, dinamittal robbantottak, óriási darabokra törve alázúgott egy-egy magas agyagfal. Átugrottam az árkon, s lefutottam az irodáig. Tudtam, mi lesz kiírva: mégis egész közel mentem az üveglablakhoz, és úgy bámultam:

„MA MUNKÁSFELVÉTEL NINCS.”

Két karom azonnal zsebre dugtam: minek fáradjanak a lóbálásban. És szívesen bedugtam volna elgyöngült lábaimat egy óriás zsebébe csüggedt életemmel együtt. Ó, szívesen fölnyaltam volna nyelvemmel egy konyhát, a nyelvemmel, csak már munkát kapjak.

(Gelléri Andor Endre: *Egy fillér*)

Húzd alá a belső beszédet (monológot) tartalmazó mondatokat a szövegben!

219. Olvasd el figyelmesen Petőfi Sándor *Föltámadott a tenger* című versének 3–4. versszakát, majd húzd alá a bibliai illetve mitológiai motívumot!

Reng és üvölt a tenger,
Hánykódnak a hajók,
Súlyednek a pokolra,
Az árboc és vitorla
Megtörve, tépve lóg.

Tombold ki, te özönvíz,
Tombold ki magadat,
Mutasd mélységes medred,
S dobáld a fellegekre
Bőszült tajtékodat;

220. Olvasd el Déry Tibor *Szerelem* című novellájának alábbi részletét, majd válaszolj a kérdésekre!

– Egyetlenem – súgta az asszony.

B. tovább simogatta a haját. – Nagyon megöregedtem?

Az asszony átkulcsolta a térdét, magához szorította. – Olyan vagy nekem, mint amikor elváltunk.

– Nagyon megöregedtem? – kérdezte B.

– Amíg élek, szeretni foglak – súgta az asszony.

– Szeretsz? – kérdezte B.

Az asszonynak reszketett a háta, hangosan sírt. B. levette kezét a fejről. – Meg tudsz majd szokni? – kérdezte. – Hozzám tudsz majd megint szokni?

– Soha senki mást nem szerettem – mondta az asszony. – Szeretlek.

a) Melyik epikai közlésforma dominál a novella zárlatában?

b) Miért hívják B.-nek a főhőst?

221. Olvasd el a szöveget, és állapítsd meg, melyik utal Tamási Áron *Ábel a rengetegben* című regényének cselekményére, és melyik értelmezi a szöveget! Írd be a számot a megfelelő helyre!

1. A regény Ábel sorsát kíséri végig, s így fejlődésregény, ugyanakkor pikareszk is. Ábel napjait az elemi létküzdelem, a megmaradásért való harc mozgatja, de az elemi kalandvágy is munkál benne. Csavaros észjárású ember, s ez a legfőbb fegyvere a kiszolgáltatottságban. Egyszerre hat rá a tisztességes munka morálja és az ügyeskedése, s egyszerre kamasz és felnőtt ember.

2. Szakállas Ábelt, egy tizenöt éves székely fiút édesapja elszegődteti erdőpásztornak a Hargitára. Az a feladata, hogy őrizze a kivágott fát, és ha vásárlók jönnek, számla ellenében adja el nekik. A fiú talált kutyájával, két tyúkkal, egy kecskével és egy macskával tölti napjait. Egyik erdei sétája alkalmával puskákat és nagy vaskörtéket talál. Az egyik vaskörte alá tüzet rak, majd nemsokára hatalmas robbanást hall. Visszatérve a helyszínre nagy pusztítást lát. De nem bánkódik, hanem örül, mert a viharban kidőlt fákat eladhatja, és a pénzt megtarthatja.

A regény cselekményét a(z) ____ számú részlet ismerteti, a(z) ____ számú részlet pedig a szöveget értelmezi.

222. Olvasd el a következő szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

1541 a magyar történelem egyik legszomorúbb éve. A magyar állam már a mohácsi csatában összeomlott, s az Oszmán Birodalom attól kezdve macska-egér játékot játszott a meggyengült országgal. Most is játszi könnyedséggel tette rá a kezét a fővárosra: még csak harcolnia sem kellett érte. Ezt a megalázó fordulatot jeleníti meg az Egri csillagok a 21. fejezetben. A város elestét a tornyokra tűzött zászlók jelzik. Nem a fegyverek, nem a diadal, nem a számbeli fölény. Néhány rúdra tűzött vászondarab csupán, s ez mégis elég hozzá, hogy a magyarok kétségbeessenek. Mert a zászló jelkép, s fegyverropogás nélkül is képes kifejezni a győzelmet. Manapság az emberek közömbössé váltak a jelképek iránt. Pedig a lelkükben kóválygó érzelmek nélkül olyanok, mint a gazdátlan jószágok: képtelenek egy rendezett nyájja összeállni. Gergő jól tudja, hogy helyzete reménytelenné vált. Semmit sem tehet, de legalább érti az új helyzetet, legalább átlátja a viszonyokat, legalább fölmérheti a valóságot. S aki tudja, hogy rab, máris szabadabb egy fokkal, mint aki esztelenül rángatja a nyakát szorító láncot.

A fenti szöveg:

- a) ismerteti a regény 21. fejezetének a cselekményét,
- b) értelmezi a 21. fejezetet.

223. Olvasd el az alábbi szöveget, és állapítsd meg, melyik utal a cselekményre, és melyik értelmezi azt! Írd be a számot a megfelelő helyre!

1. Az *Esti műsor* lakótere egy lehangoló panellakás, beszűkült élettér. A lehetőségeitől megfosztott emberek tűrőképessége, érzelmi és erőtartálékai kimerülően vannak. A dráma mélyvilága – egy alsó középosztálybeli, középkorú házaspár vegetálásának felmutatása – egy mozdulatlan, lefagyott társadalom képét mutatja.

2. Az *Esti műsorban* egy panellakásban élő házaspárt, Bélát és Bellát meglátogatják a szomszédok, Géza és Gizi. Mivel vacsoraidő van, őket is megkínálják. Evés közben állandóan a tejfölről esik szó, amelyet elfelejtettek venni. Folyamatosan nézik a televíziót, és azzal vannak elfoglalva, hogy látják-e egymástól a képernyőt. Kiderül, hogy nem boldogok, és hogy legszívesebben elválnának.

A regény cselekményét a(z) ____ számú részlet ismerteti, a(z) ____ számú részlet a szöveget értelmezi.

224. Olvasd el Petőfi Sándor versének első két versszakát! Összpontosíts a komikum forrásaira, majd válaszolj a kérdésre!

Petőfi Sándor: *Pató Pál úr*

Mint elátkozott királyfi
Túl az Óperencián,
Él magában a falujában
Pató Pál úr mogorván.
Be más lenne most az élet,
Ha egy ifjú feleség...
Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Roskadófélben van a ház,
Hámlik le a vakolat,
S a szél egy darab földel
Már tudj isten hol szalad;
Javítsuk ki, mert maholnap
Pallásról néz be az ég...
Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Mi a komikum?

- a) esztétikai minőség
- b) műfaj
- c) műnem
- d) versforma

225. Mit jelentett eredetileg a görög **humor** szó?

- a) meglepő elem
- b) megszólalás
- c) emberi testnedv
- d) alkudozás

226. Olvasd el Nagy Lajos *Bogár* című karcolatának az alábbi részletét, majd válaszolj a kérdésre!

Vannak bogarak, amelyek a szabad természet s a falusi élet nyugodt örömeit szeretik, ezek az erdőben és a mezőkön élnek. Vannak viszont kulturbogarak, amelyek a nagyvárosi élet pazar pompáját kedvelik, mint a konyhasváb, rusznyi, poloska és egyebek, ezek a nagy bérpalotákban élnek, s mint kultúrlények régen levették falusi rokonaik nyers és vad tulajdonságait, már nem élnek más bogarakkal – szóval, nem emberevő vadak –, hanem kedvenc táplálékuk a rovarpor. A jószívű városi emberek el is látják őket naponta friss, illatos, zöld és sárga rovarporral, s így bőségesen táplálkozhatnak.

A komikum mely válfaja jellemző a szövegre? _____

227. Figyeld meg Vargha Ágnes képversét!

```

      *
    *  **
  **  **  *
**  **  *  **
**  **  **  **
**  **  **  **
*   *  =   *
~\_____/_~
egy csésze forró fekete lé
gőzölgő *** illatos *** áhítat 00
zamatos pára száll fölfelé 00
mely tetőtől talpig átítat 00
zsibbad lüktet és sajdul 00
a száj perzseli forró fekete 00
tűz alázatos kis néger
lakáj gondot hánatot
messzire űz
```

Mi a kapcsolat a képi megjelenítés és a szöveg között?

228. A következő versszöveg a „dióban zárttságot” a formával is kifejezi. Melyik ez a versforma?

Babits Mihály
A lírikus epilógja

Csak én bírok versemnek hőse lenni,
első s utolsó mindenik dalomban:
a mindenséget vágyom versbe venni,
de még tovább magamnál nem jutottam.

S már azt hiszem: nincs rajtam kívül semmi,
de hogyha van is, Isten tudja, hogy' van?
Vak dióként dióban zárva lenni
s törésre várni beh megundorodtam.

Bűvös körömből nincsen mód kitörnöm.
Csak nyílam szökhet rajta át: a vágy –
de jól tudom, vágyam sejtése csalfa.

Én maradok: magam számára börtön,
mert én vagyok az alany és a tárgy,
jaj én vagyok az ómega s az alfa.

Karikázd be a helyes felelet előtti betűt!

- a) szonett
- b) epigramma
- c) dal
- d) óda

229. Összpontosíts a következő „versképre”, majd felelj a kérdésekre!

GUILLAUME APOLLINAIRE
A megsebzett galamb és a szökőkút

a) Nevezd meg a műfajt? _____

b) Ki a fordítója? _____

HALADÓ SZINT

Olvasási készség és szövegértés

230. Olvasd el az alábbi szöveget, majd felelj a kérdésre!

Ladó János
Ödön vagy Jenő?
(részlet)

Pár évvel ezelőtt a műsorúság A persely című tévékomédia szerzőjét Ödön Labiche néven tüntette fel, s ezt a beharangozóban meg is indokolta, a következőképp: „Ha már mindenkit honosítottunk, a szerzőt sem hagyhatjuk ki a sorból: *Eugène*-ből Ödön-re kereszteltük, mivel eredetileg ez volt a magyar megfelelője.” Ez a megjegyzés több rádióhallgatót felbolydított. Telefonok, levelek sokasága emelt szót a nyelvművelő közönségszolgálatnál az ellen, hogy a francia *Eugène* keresztnevet a színműfordító az Ödön-nel azonosította.

Ám a névkutató szerint neki volt igaza! Az *Eugén* magyar megfelelője eredetileg valóban az Ödön volt, csak később kapcsolták a törzsnévi eredetű *Jenő* utónévhez. Az Ödön eredetije ugyanis egy *Ewden*-nek írt név volt, melyet egy Anjou-korabeli okiratból bányásztak elő. Ekkori ejtése valószínűleg *Eugyén* volt, s így a későbbi *Eugén*-nel azonosnak tekinthető. Az *Ewden* nevet Széchenyi István Ödön-nek olvasta, és 1839-ben született fiának ezt az Ödön nevet régi magyar névként adta keresztnévül. Széchenyi ugyanis híve volt a régebben Bod Péter által kezdeményezett keresztnév-magyarító mozgalomnak. Ezzel az *Ewden* név elszakadt az *Eugén*-től. Az Ödön-nel ezután az *Edmond*, *Edmund* nevet magyarították, az *Eugén*-t pedig a *Jenő*-vel. Így kapcsolódik tehát az Ödön a Jenőhöz, s ez az alapja a névtévesztésnek, amely Jókai hőseinél, a Baradlay fiúknál végzetes tévedés okozójává válik. Liska Dénes fordítása tehát megfelel a névtörténeti tényeknek.

Nevezd meg kinek a nevéhez fűződik az Ödön és a Jenő nevek cseréje!

231. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Az első orvosi kiadványok

Az első magyar nyelvű orvosi könyv 1577-ben készült, és bár csak kéziratban maradt fenn, mégis óriási a jelentősége. Egyszerre nyelvtörténeti kútforrás, mérföldkő a magyar műproza tekintetében és a magyar orvostudományi irodalom kezdete. A szerzője Lencsés György, aki valószínűleg orvos volt, a gyulafehérvári fejedelmi udvar főtisztviselője. Annak ellenére, hogy nyomdakész formájában hagyta az utókorra, csak 1943-ban nyomtatta ki Varjas Béla. A mű a Teleki-könyvtárban szunnyadt 366 évig, és még az 1943-as kiadás sem keltette fel a kutatók figyelmét. Pedig az *Ars medica* már terjedelme miatt is jelentős műnek számít. Az ezer ívrét oldalterjedelmű, magyar nyelvű orvosi munka úttörő módon foglalja össze az akkori Európa orvostudományának ismereteit. A könyv első része a legterjedelmesebb és az Emberi testnek betegségeiről való orvosságok címen foglalja össze a témakört. A második rész címe: A testnek ékesítésére való orvosságok. Ma kozmetikai kézikönyvnek nevezhetnénk. A harmadik rész címe: Forróságokról avagy hideglelésről valók, majd ezt követi a Dagadásokról és annak sebeiről valók, Fegyver vagy egyéb miatt lett sebekről és csontbéli nyavalyákról, majd a befejező rész a Mérges állatoknak meg marásáról és egyéb mérges dolgoknak ártalmait ellen.

(Gubás Jenő: *Egészség(ügy)ünk nyelve – nyelvünk egészsége*)

- a) Mikor adták ki az első magyar nyelvű orvosi könyvet? _____
b) Mi az első magyar nyelvű orvosi könyv címe? _____
c) Hány fejezetből áll a könyv? _____
d) Melyik fejezetben olvashatunk a késszúrás okozta seb kezeléséről? Írd le a címét!

232. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Ernest Hemingway

Az öreg halász és a tenger

Aznap délután egy kirándulótársaság érkezett a kertvendéglőbe, s ahogy nézelődtek, nézték a tengert, az egyik nő meglátott odalent, a vízen úszó ócska söröskannák és döglött barracudák közt egy nagy, hosszú, fehér csontvázat, hatalmas farokkal a végén, amint az ár himbálgatta és emelgette, míg a keleti szél állhatatosan korbácsolta a tengert a kikötőből bejáratán túl.

– Mi az ott? – kérdezte a pincértől, és rámutatott a nagy hal hosszú hátgerincére, ami most már csak szemét volt, hulladék, s csupán arra várt, hogy a dagály elsodorja.

– Tiburon – hadarta a pincér. – Cápa. – Azt akarta megmagyarázni, hogy mi történt.

– Nem is tudtam, hogy a cápáknak ilyen szép, mutatós formájú farkuk van – mondta a nő.

– Én sem tudtam – mondta a férfi, aki vele volt.

Fent, az út mentén, a kunyhójában, az öreg halász ekkor már újra aludt. Még mindig arcra borulva aludt, s a fiú megint ott ült mellette, és virrasztotta.

Oroszlánokról álmodott az öreg.

(Ottlik Géza fordítása)

Sorold fel a szövegben szereplő állatokat!

233. Olvasd el az alábbi meghatározást, és állapítsd meg, melyik műfajra vonatkozik! A műfaj nevét vonallal helyettesítettük. Mit írnál a vonalakra?

Rövid, egyszerű szerkesztésű lírai költemény, egyetlen érzelmet (vidámság, bánat, hazaszeretet, bátorság stb.) fejez ki, gyakori benne a visszatérő, refrénszerű sor, s végződik váratlan fordulattal (csattanóval). Témáit tekintve van vallásos, hazafias, szerelmi, csata és bor, vagy betyár____, sőt diák____, bölcső____, katona____ stb. Eredet szerint létezik nép____ (szerzője ismeretlen) és mű____, amely ismert szerző érzelmeit fejezi ki.

(Szilágyi V. Ferenc: *Irodalmi alapfogalmak*)

A műfaj neve: _____

234. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Egyezmény a gyermek jogairól

I. RÉSZ

13. cikk

1. A gyermeknek joga van a véleménynyilvánítás szabadságára. Ez a jog magában foglalja mindenfajta tájékoztatás és eszme határookra tekintet nélküli kérésének, megismerésének és terjesztésének szabadságát, nyilvánuljon meg az szóban, írásban, nyomtatásban, művészi vagy bármilyen más, a gyermek választásának megfelelő formában.

2. Ennek a jognak a gyakorlása csak a törvényben kifejezetten megállapított korlátozásoknak vethető alá, amelyek

- a) mások jogainak és jó hírnevének tiszteletben tartása, illetőleg
- b) az állam biztonsága, a közrend, a közegészségügy, vagy a közérkölcshöz való viszonyok védelme érdekében szükségesek.

Tanulmányozd a fenti szöveg stilisztikai jellemzőit! Szerinted milyen stílusban íródott?

235. Ismerd fel az alábbi szöveg közlésmódját!

- Miért nem e-maileztek? Hiszen már a szopósok is...
- Nincs neki komputere. A barátja felajánlotta ugyan a magáét, de csak nem hagyom, hogy egy idegen röhögjön rajtunk!
- Aha... Tudod, Céci, hol van a kutya elásva? – adtam a tapasztalat.
- Hol? – kérdezte reménykedően.
- Ha te bizalommal lettél volna az öreglány iránt, ha nem titkolod, kivel és miről levelezel, nem kerül sor erre az egészre. Anyád bizonyára félt.

(Jódal Rózsa: *Hadaró Jutka*)

Karikázd be a szövegben alkalmazott közlésmód előtt álló betűt!

- a) magánbeszéd
- b) elbeszélés
- c) leírás
- d) párbeszéd

236. Olvasd el Örkény István következő egypercesét!

- a) Állapítsd meg az egyperces novella kulcsszavait! Válassz ki közülük kettőt, amelyet leírsz!

Szakmai önértékelés

Engem kemény fából faragtak!

Tudok magamon uralkodni.

Nem látszott rajtam semmi, pedig hosszú évek szorgalmas munkája, tehetségem elismerése, egész jövőm forgott kockán.

- Állatművész vagyok – mondtam.
- Mit tud? – kérdezte az igazgató.
- Madárhangot utánozok.
- Sajnos – legyintett –, ez kiment a divatból.
- Hogyhogy? A gerle búgása? A nádveréb cserregése? A fürj pitypalattyolása? A sirály vijjogása? A pacsirta éneke?
- Passzé – mondta unottan az igazgató.
- Ez fáj. De azt hiszem, nem látszott rajtam semmi.
- A viszontlátásra – mondtam udvariasan, és kirepültem a nyitott ablakon.

Kulcsszavak: _____

b) Írd le néhány mondatban, hogyan értelmezed az egyperces zárómondatát, a kirepülés mozzanatát!

237. Tedd a történet mondatait a cselekmény sorrendjébe!

- a) Megalakították a Lutristák nevű titkos társaságot.
- b) Orczyék meghívják látogatóba Nyilas Misit.
- c) Böszörményi kenyérre keni, és megeszi a kenőcsöt.
- d) Török János levelet küldet Misivel Doroghy Bellának.
- e) Nyilas Misi otffelejtette kalapját a fűvészkertben.
- f) Pósalaky úr megálmodta a lutriszámokat.

(Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*)

Helyes sorrend: _____

238. Karikázd be a lenti szöveg kulcsszavait az adott lehetőségek közül!

Kevergess egy csésze forró teát fém kiskanállal! A kanál nyele átmelegszik, mert benne a hő tovaterjed. A hőterjedésnek ezt a módját hővezetésnek nevezzük. Egyes anyagokban, például a fémekben a hő nagyon gyorsan terjed. Ezeket az anyagokat jó hővezetőknek nevezzük. A műanyagok pedig rosszul vezetik a hőt, ezek hőszigetelők.

Húzd alá azokat a szavakat, amelyek nem tekinthetők a szöveg kulcsszavainak!

hőterjedés, hőmérő, hőmérséklet, hővezető, hőszigetelő, hőszugárzó

239. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Arany János a Toldit a Kisfaludy Társaság pályázatára 1846-ban írta meg. 1847-ben kötött életre szóló barátságot Petőfi Sándorral, aki így látta Arany János elbeszélő költeményét:

(...) Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja. (...)

Arany János műve Toldi Lőrinc fiáról, az ő ellentétükről szól. Megtudjuk, hogy Miklóst „rókalelkű” bátyja paraszti sorba taszítja. A kisebbik gyermek legfőbb vágya: vitézzé lenni. Sok viszontagságot kell leküzdenie Miklósnak, míg Lajos király vitézei közé fogadja.

Felvetődik a kérdés: honnan, miféle forrásokból merített a Toldi írója? Ilosvai Selymes Péter históriás éneke mellett a Nagyszalontán hallott édes rege, a Toldi család története is hatással lehetett rá.

1. A Toldi megírása után hány évvel kötött barátságot Petőfi és Arany János?

2. Mire vonatkozik a következő állítás: „Dalod, mint puszták harangja, egyszerű”? Keretezd be!

- a) Petőfi költészetére.
- b) Arany János egész költészetére.
- c) A Toldi című elbeszélő költeményre.

3. Kinek a históriás éneke szolgált forrásként Arany János számára?

- a) Petőfi Sándoré
- b) Ilosvai Selymes Péteré
- c) Toldi Lőrincé
- d) Kisfaludy Sándoré

240. Összekeveredtek Örkény István *Az autóvezető* című egyperces-részletének mondatai. Számozással állítsd őket helyes sorrendbe! Az első és az utolsó mondat a helyén van.

Pereszlényi József anyagmozgató, CO 75-14 rendszámú Wartburg kocsijával megállt a sarki újságárusnál.

- ___ Visszaült a kocsijába.
- ___ – Az mindennap benne van a lapban.
- ___ – Sajnos, elfogyott.
- ___ – Kérek egy Budapesti Híreket.
- ___ – Akkor egy tegnapi is jó lesz.
- ___ – Hát akkor adja ide azt a holnapit – mondta az anyagmozgató.
- ___ – Az is elfogyott. De véletlenül van már egy holnapim.
- ___ – Abban is közlik a moziműsort?
- ___ Fölapozta a moziműsort.

Némi keresgélés után talált egy csehszlovák filmet – Egy szöszi szerelmei –, melyet dicsérni hallott.

241. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Szerencsére – ebben az esetben igazán szerencsére – a csekélyke rum leérkezett, s alighogy elhelyezkedett, szót kért.

– Mit akartál mondani, te hülye?

A rum őszinte volt és goromba.

– Megsértett!

– Tutajos! – folytatta a rum erőtlenül, mert igazán kevéske volt, és Tutajos csak dühében nyúlt hozzá –, Tutajos, volt kedved kimenni a gazdaságba? Nem volt! Érdekel a gazdaság? Nem érdekel! Nagyképű voltál? Az voltál! Áldozatot akartál hozni, valami homályos udvariassági kényszer alatt?

(Fekete István: *Téli berek*)

Kik között folyik a fenti párbeszéd?

Válasz: _____

242. Olvasd el a versrészletet, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

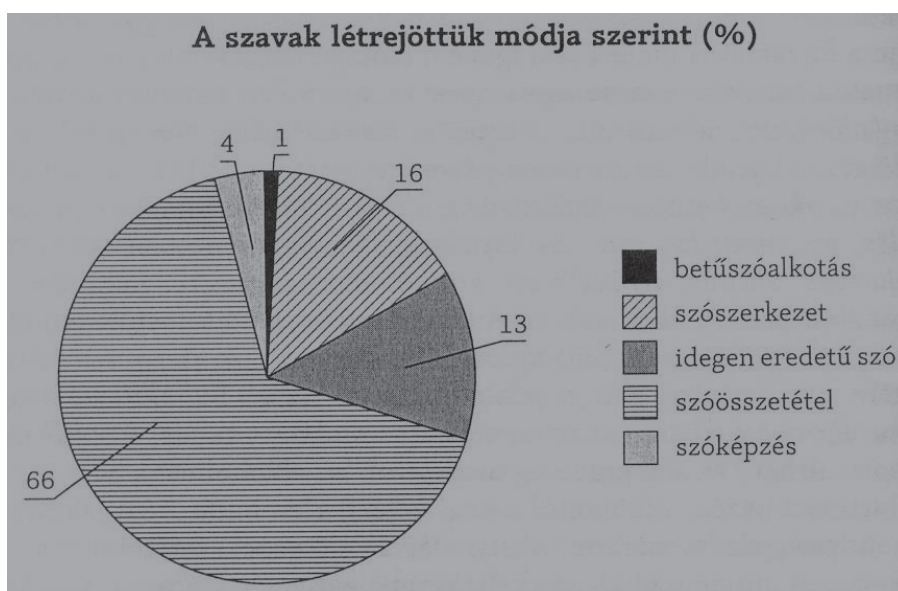
„Piros-fekete glóriával
Feje körül, bevezett
Lelkembe újból az az asszony,
Akit én Lédának nevezek.”

(Ady Endre: *Csolnak a Holt-tengeren*)

Ady Endre szerelme:

- a) Szendrey Júlia
- b) Diósiné Brüll Adél
- c) Gyarmati Fanni

243. Az alábbi ábra azt mutatja, milyen szóalkotási módokkal jöttek létre legújabb magyar szakszavaink. Vizsgáld meg figyelmesen a grafikont, és állapítsd meg, melyik szóalkotási móddal jött létre legtöbb és melyikkel a legkevesebb új szakszavunk!

(Minya Károly: *Mai magyar szaknyelvújítás*)

Legtöbb új szakszó _____ jött létre.
(milyen szóalkotási móddal?)

Legkevesebb új szakszó _____ jött létre.
(milyen szóalkotási móddal?)

244. Tanulmányozd a táblázatot, és válaszolj a kérdésre!

A Föld népességének növekedése

időszakasz dátuma	időszakasz hossza (év)	népességszám a szakasz elején (millió fő)	népességszám a szakasz végén (millió fő)	népességnövekedés (millió fő)
Kr.e. 10000- Kr.e. 7000	3000	5	10	5
Kr.e. 7000- Kr.e. 4500	2500	10	20	10
Kr.e. 4500- Kr.e. 2500	2000	20	40	20
Kr.e. 2500- Kr.e. 1000	1500	40	80	40
Kr.e. 1000- Kr. születése	1000	80	160	80
Kr. születése- 900	900	160	320	160
900-1700	800	320	600	280
1700-1850	150	600	1200	600
1850-1950	100	1200	2500	1300
1950-1985	35	2500	5000	2500

1. táblázat: A világnépesség megkétszereződési szakaszai

(Sárfalvi-Tóth: *Földrajz I.*)

Melyik volt az az időszak az emberiség történetében, amikor a legrövidebb időszak alatt a legnagyobb népességnövekedés volt kimutatható? _____

245. Tanulmányozd a Kosztolányi Dezső Színház weboldalának részletét, és válaszolj a kérdésekre!

a) Rendelhetsz-e online színházjegyet a Kosztolányi Dezső Színház előadásaira?

Kosztolányi Dezső Színház

JEGYRENDELÉS

Tel.: 024/557-471

Online.: Jegyek ITT!

Előadásnapokon: Haramabašić u. 4.
Jegypénztár, 17,30 órától

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

DATE	2010.12.06.	KÖZLÉS	18.00 - MINDEN JEGY ELKELT!
-------------	-------------	---------------	--------------------------------

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

DATE	2010.12.06.	KÖZLÉS	18.00 - MINDEN JEGY ELKELT!
-------------	-------------	---------------	--------------------------------

NEUROLEPTIC TRIO

DATE	2010.12.10.	KÖZLÉS	19.30 INGYENES
-------------	-------------	---------------	----------------

Válasz: _____

b) Melyik drámát játssza a Kosztolányi Dezső Színház társulata?

Válasz: _____

246. Olvasd el figyelmesen a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Поштарина плаћена у готовом	ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО
KALANGYA	
ALAPITOTTA SZENTELEKY KORNÉL	
SZERKESZTIK: SZIRMAI KÁROLY és KENDE FERENC	
1936 március hó	V. évf. 3. szám
Kosztolányi-szám	
Dr. SZIRMAI KÁROLY: Az elmúlás költője	Oldal ----- 145
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ versei	-----
154, 158, 161, 162, 167, 168, 172, 175, 182, 191, 200	-----
BABITS MIHÁLY: Emlék régi levelekről	----- 157
KÁLLAY MIKLÓS: Kosztolányi Dezső a forma mizstikusa	----- 159
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: A pap (novella)	----- 164
NÉMETH LÁSZLO: Kosztolányi Dezső	----- 171
SCHÖPFLIN ALADAR: Kosztolányi Dezső	----- 174
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Tréfa	----- 176
AMBRUS BALÁZS: Kosztolányi Dezső—Esti Kornél	----- 183
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Részlet Esti Kornél című művéből	----- 185
ARATÓ ENDRE: Távirat Kosztolányiról	----- 193
KOLOZSY-CSUKA JÁNOS: Látogatás Kosztolányi édesanyjánál	----- 195
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Seneca, részlet „Néző a város költő” c. regényéből	201
KISBÉRI JÁNOS: Technika és szerialitás	----- 211
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Appendicitis	----- 220
	
JUGOSZLAVIÁBAN	MAGYARORSZÁGON
Egyes szám ára . . . 15 Din.	Egyes szám ára . . . 2 Pengő
Negyed évre 45 Din.	Negyed évre . . . 6 Pengő
Félévre 90 Din.	Félévre 12 Pengő
Egész évre 180 Din.	Egész évre 24 Pengő
Cena: Za celu godinu D. 180,—, pola godine D. 90,—, 3 meseca D. 45,— Pojed. broj D. 15,—	

a) Melyik íróról/költőről írnak a tanulmánykötetben?

Válasz: _____

b) Kik a szerkesztői a folyóiratnak?

Válasz: _____

Szövegalkotás

- 247.** Írd helyesen a vonalra a tagolatlanul írt tulajdonneveket, valamint **-i** vagy **-beli** képzős alakjukat!

*magyarnyelvtudományitársaság, nyelvművelőképzisztár, azest (folyóirat),
velencecukrászda, bagolyutca, aranyjános*

tulajdonnév	-i vagy -beli képzős alak
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

- 248.** Figyelmesen olvasd el a szöveget! Pótold a kilenc vesszőt!

A béka oly nagygyá akart lenni mint az ökör ezért nagyon felfújta magát. A fia mondta neki hogy ne fáradjon ezzel mert a béka semmi az ökörhöz képest. Amaz mégis felfuvalkodott. Intette a fia:

– Ha szétpukkannál is felfuvalkodásodban akkor sem lehetsz olyan mint az ökör.

A béka akkor sem fogadott szót hanem mindaddig fuvalkodott mígnem meghasadt és a lelkét kifújta.

(Ezópus)

- 249.** Fűzz toldalékot a szavakhoz a megadott utasítások alapján! Ügyelj a helyesírásra!

	-ban	-nál	-tól	-hoz
ez				
az				

- 250.** A földrajzi nevekből **-i** képző hozzáadásával alkoss melléknevet!

Földrajzi nevek	+ -i képző
Szegedi út	
Szabadka–Budapest	
Sremska Mitrovica	
Nagybecskerek	

Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története

251. Töltsd ki a táblázatot!

A magánhangzók felosztása a kiejtés időtartama szerint	
Rövid	Hosszú

252. Olvasd el az alábbi szavakat, és válaszolj a kérdésekre!

sajtot – sajtót, furat – fúrat, irt – írt

1. Melyik állítás igaz? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) a magánhangzó időtartama megkülönböztető szerepű
- b) a magánhangzó időtartama nem megkülönböztető szerepű

2. Válassz ki egyet a szópárok közül, és helyezd egy mondatba!

253. Töltsd ki a táblázatot!

A magánhangzók felosztása a nyelv vízszintes mozgása szerint	
Magas	Mély

254. a) A felsorolt toldalékokat kapcsold a szavakhoz!

	-ig,	-nak, -nek,	-ról, -ről,	-hoz, -hez, -höz,
veréb:	_____	_____	_____	_____
sirály:	_____	_____	_____	_____
sólyom:	_____	_____	_____	_____

b) Miután megoldottad a feladatot, egészítsd ki a szabályt!

A toldalékok lehetnek egyalakúak (pl. _____), vagy _____ alakúak (pl. -ról, -ről), és _____ alakúak (pl. _____). A többalakú toldalékok közül a magas hangrendű szavakhoz a _____ hangrendű, a mély hangrendű szavakhoz _____ hangrendű, a vegyes hangrendű szavakhoz többnyire _____ hangrendű toldalék járul, de kaphat magas hangrendű toldaléket is.

255. Az idézet kiemelt szavait írd a példa alapján a táblázatba!

Nincs nekem kedvenc virágom,
Melyik szebb, nem **prédikálom**.
Mind szeretem, mind **csudálom**,
Tavasszal mind alig várom.

(Szép Ernő)

	Szótő	Hangrendje	Toldalék	Hangrendje
várom	vár	mély	-(o)m	mély

256. A következő versszakból írd ki a mély hangrendű határozói igenevet!

Hát el vagyok egészen andalodva,
és gyöngé szívem, ímé, reszketeg,
mióta éjjelente, hajnalonta
veled titokbam ímélezgetek.

(Varró Dániel: *Email*)

257. Képezz párokat az alábbi szavakból az alapján, hogy milyen helyesírási szabályok szerint írandók!

Atlanti-óceán, Móriczcal, játssza, barátja, kulcscsomó, Babitscsal, Kanári-szigetek, jegygyűrű, eddze, padja

_____	és	_____
_____	és	_____
_____	és	_____
_____	és	_____
_____	és	_____

258. Olvasd el figyelmesen a szósorokat! Állapítsd meg, milyen mássalhangzótörvények érvényesülnek a szavakban!

anyja, nagya, bátyja, egészség _____
 botja, metszi, unja, költség _____
 színpadon, ponty, szénből, azonban _____
 ennek, hozzák, széppé, olvassuk _____

259. Olvasd el figyelmesen a szavakat! Állapítsd meg, milyen mássalhangzótörvények érvényesülnek!

szálldos _____
adhat _____
rongy _____
mindnyájan _____

260. Másold le a következő szavakat úgy, hogy válaszsd el őket minden lehetséges helyen!

színházig _____
szépirodalom _____
maximum _____
lajstrom _____

261. Másold le szótagolva a következő mondatot! Írd le a *Gyigymóka* szerzőjének nevét is szótagolva! (Minden lehetséges helyen válaszsd el a szavakat!)

Gyigymóka nem volt ennyire okos, egyszerűen boldog volt.

A szerző neve szótagolva: _____

262. Szótagold a következő szavakat!

a) Móriczék: _____
b) peches: _____
c) Mexikó: _____
d) gallyal: _____

263. Szótagold a következő szavakat az utasítás szerint!

a) legelőre (mezőre): _____
b) legelőre (egészen előre): _____
c) közellátás (szemhiba): _____
d) közellátás (tömegellátás): _____

264. A következő mondatokban kiemelt szavak közül kettő-kettő azonos alakú, de szófajuk különböző. Állapítsátok meg a kiemelt szavak szófaját mondatbeli szerepük alapján!

a) Sára egy kesztyűt **horgolt** a hűgának. _____
b) Milyen szép ez a **horgolt** sál! _____
c) Fiúk, gyertek **utánam**! _____
d) Suli **után** megvárlak! _____

265. Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját, majd írd a vonalra!

- a) A kertünkben jóízű alma **terem**. _____
- b) Ebben a **teremben** rockkoncertet szerveztek. _____

266. Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját, majd írd a vonalra!

- a) Inkább **fal**, mint eszik. _____
- b) A **falat** sárgára festették. _____

267. Húzd alá a többszófajú szavakat!

- a) ember, lakás, zár, vív, nyom, visz, ugrik, merít, érzélem, ház, robban, őz, nyílik
- b) Milyen szófajúak? _____

268. Töltsd ki a hiányos részeket!

alapszó	képző	képzett ige	a képzett ige fajtája
ír	-at, -et	_____	_____
kér	-atik, -etik	kéretik	_____
olvas	_____	olvashat	ható ige
sétál	_____	sétálgat	gyakorító ige
él	_____	éled	kezdő ige

269. Írd az alábbi szavakat a táblázat megfelelő helyére! Vigyázz, egy szó kimarad a táblázatból! Miért?

- a) *vasaló, óraalkatrész, boldogtalan, képkeretező, szétszét, kerékgyártómester*

képzett szavak	összetett szavak	többszörösen összetett szavak

- b) A _____ marad ki a táblázatból, mert _____ szó.

270. Írd a táblázat megfelelő rovatába a következő képzett szavakat!

vásárol, játékos, aranyos, altat, olvasás, dobál, repülő

Képzett igék		Képzett névszók	
Igéből	Névszóból	Igéből	Névszóból

271. Csoportosítsd a szavakat szerkezetük szerint! Írd a táblázat megfelelő rovatába!

kertek, félve, szeretni, kalácsnak, fehérebb, futó

Képzett szó	Jellel ellátott szó	Raggal ellátott szó

272. Mi a különbség a szószerkezetek és az összetett szavak között? Melyik mondatot írtuk helyesen? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Az oroszlán a nagy macskák családjába tartozik.

b) Robi egyre gyakoribb hízelgése mézes madzag.

c) Influenza idején a kórházban beteg ápoló is akad.

d) Az utazó távoli erdőből hallatszó vadbőgést figyeli.

e) A háziszarka házi tolvajt jelent a magyar nyelvben.

f) A szomszédom kisfiát sokan jó madárnak nevezik.

g) A küszöbön álló vizsga miatt nem ment el a bulira.
- Melyik többszörösen összetett szót írtuk helyesen? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

a) A vágottvirág-árusítás sikeresnek bizonyult.

b) Megvettem a CD-t a hanglemez boltban.

c) Időben gondoskodott a baleset biztosításról.

d) Külföldről rendelte meg a fül-hallgatókészüléket.

273. Húzd alá az alábbi szavak közül a többszörösen összetett szavakat!

apróhirdetés, gólyahír, híradástechnika, híradó, hirdetés, hirdető, hirdetmény, hirdetőoszlop, híres, hírharang, hírközlés, hírlapíró, hírlapkiadó, hírlík

274. Húzd alá az összetett szavakat!

szemes, szemtelen, szemüveg, szemel, szemfüles, szemverés, szemét, szemérem, személyzet, szemetes, szemészet, szemcsés, szemgyulladás, szemmérték

275. Az alábbi szavak között egyszerű és összetett szavakat találsz! Húzd alá azokat, amelyek mindkét csoportba beilleszthetők!

legjobb, alagút, hatszor, megint, baleset, ormány, belügy, szorongat, szánkó, szókincs, faló

276. Hol a helyük? Csoportosítsd az alábbi összetett szavakat aszerint, hogy milyen nyelvtani viszony van az összetételi tagok között, majd írd be őket a megfelelő helyre!

citromhéj, békeszerető, sokszög, dércsípte, ágrólszakadt, sötétzöld, érzelemgazdag

alanyos szóösszetételek: _____

tárgyas szóösszetételek: _____

határozós szóösszetételek: _____

jelzős szóösszetételek: _____

277. Húzd alá az alábbi szavak közül a tárgyas szóösszetételeket!

árvacsalán, rozsdamarta, tréfacsináló, közread, asztalfiók, ágrólszakadt, szívszorongva, napsütötte, kézzelfogható, bőkezű, negyedórás, kedveszegett, dércsípte, szájtátva jólesik, hétpróbás, testhezálló

278. Keress mellérendelő szóösszetételeket az alábbi szövegben! Húzd alá őket!

Régestelen-régen élt egy bűbajos kislány. Szorgalmasan dolgozott, sürgött-forgott egész nap. Sebbel-lobbal végzett minden munkát. Arra járt egy királyfi. Körös-körül nézegette a kislány házát, majd bekopogott. Csak ámult-bámult a ragyogó szobák láttán.

279. Válogasd szét a szóösszetételeket!

emberlakta, egyetért, éjjel-nappal, már-már, fejcsóválva, agyba-főbe, egyoldalú, búbánat

Alárendelő szóösszetétel	Mellérendelő szóösszetétel

280. Alkoss különböző szavakat a megadott szerkezeti mintára!

- a) összetett szó: melléknév + főnév: _____
- b) képzett szó: írás + képző: _____
- c) mozaikszó: Magyar Tudományos Akadémia: _____
- d) szóösszevonás: ordít + kiabál: _____

281. Olvasd el az alábbi szavakat!

ovi, isi, föci, biosz, csoki, dizsi, cigi, pizsi

A fenti szavak mely szóalkotási móddal keletkeztek? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) betűszók
- b) szóösszevonás
- c) szórövidülés

282. Alkoss betűszókat!

Compact Disc: _____

World Wide Web: _____

Short Message Service: _____

283. Figyeld meg az alábbi szóalkotási módot, és határozd meg a fajtáját!

vádol → vád

piros → pír

távírányítás → távirányít

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) szóelvonás
- b) szórövidülés
- c) szóösszevonás

284. Melyik közmondás illik a következő történetre?

Első alkalommal nagyon rokonszenvesnek tűnt nekem, de a következő találkozóra elhozta a barátait is, akik udvariatlanul sőt durván viselkedtek. Ha valóban ezekkel a személyekkel érzi jól magát, kissé megváltozik a véleményem róla.

A közmondás: _____

285. Figyeld meg a következő képet, és olvasd el a hozzá fűzött rövid történetet, továbbá fejtsd meg a szövegben elrejtett szólást!

Ez itt egy skót tevé. Már is jogosan kérdezed: Hogyan lehet egy tevé skót? Hiszen a tevék nem Skóciában élnek. Ez a tevé nem is hord skótszoknyát, csak sapkát! Vagy olyan skót, hogy csak sapkát vett magának, mert a szoknyára sajnálta a pénzt? És mit szólsz ahhoz, ha azt is

elmondom, hogy ez a tevé éppen most készül kesztyűbe dudálni?

- a) A szövegben elrejtett szólás: _____
- b) Jelentése: _____

286. Az alábbi szólásokban és közmondásokban hibát fedezhetsz fel.. Írd a vonalra a helyes választ!

a) Feni a kését valamire.	Helyesen: _____
b) Ajándék lónak túros a háta.	Helyesen: _____

287. Egészítsd ki a szólásokat! Húzd alá a helyes megoldást!

- a) Minden szentnek igaz a szava/ hamis a beszéde/ van titkolnivalója/ maga felé hajlik a keze.
- b) Nem látja a fától a kiutat/ a megoldást/ az erdőt/ a másik hibáját.

288. Kösd össze a fogalmakat!

helyesírási szótár	egy szakterületet tárgyal
szakszótár	a rokon értelmű szavakat tartalmazza
történeti-etimológiai szótár	megmagyarázza az anyanyelvi szavak jelentését
szinonima szótár	a szavak, kifejezések helyes írását mutatja be
értelmező szótár	a szavak történetét, eredetét vizsgálja

- 289.** Figyeld meg jól a Magyar értelmező kéziszótár szócikkeit! Indokold meg, miért szerepel kétszer a fal szó: fal¹, fal²!

fal¹ ts ige 1. (t.n. is) *pejor* Mohón eszik. ~ja a húst; ne ~j annyira! | *táj* Eszik. 2. Mohón olvas vmit. ~ja a regényt. | Síváran bámul vkit, vmit. Szemével ~ja a leányt. 3. <Üzemanyagot> gyorsan és nagy mennyiségben fogyaszt. ~ja a szenet. | <Távolságot> gyorsan megfut. ~ja a km-eket. [fgr]

fal² fn 1. Építőanyagból függőleges síkban emelt, teret határoló és tagoló, teherhordó épületszerkezet. A ház ~ai. | Helyiség belsejének (ideiglenes) kettéválasztására való (elmozdítható) szerkezet. 2. Vmi mentén, vmi körül védelmül emelt építmény. A város ~ai. 3. Vmely tárgy belső terét határoló test, burok (felülete). Az edény ~a; az erek ~ai. 4. Vminek függőleges v. meredek oldala. A gát, a szikla ~a. 5. Emberek tömör sora. Az ostromlók ~a. 6. vál Ellenállás, akadály. Minden kezdeményezése ~ba ütközött. | *irod* Válaszfal, ellentét. 7. argó Tettetés, színlelés. Ezt ~ból tette. | *argó*: ~mellett: óvatosan, számítóan. Sz: biz: majd a ~ba veri a fejét: tehetetlenül bosszankodik; ~hoz állít vkit: a) főbelövéssel kivégzi; b) *argó* rászedi, becsapja; biz: a ~nak beszél v. beszélhet (sz) neki, akár a ~nak: kár a szóért, nem hallgat az emberre; a ~nak is fále van: nem tudhatjuk, nem hallja-e vki, mit beszélünk; biz: nem megy tőle a ~nak: az, amit kapott, édeskevés, értéktelen; biz: majd a ~ra mászik: nagyon kínlódik; ~ra borsót hány: szavainak nincs foganatja; ~ra hányt borsó: hiábavaló beszéd, intelem; a ~at támasztja: tétlenül ácsorog. [fgr]

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) azért, mert egyjelentésű szó
- b) azért, mert többjelentésű szó
- c) azért, mert azonos alakú szó

- 290.** Ha bizonytalan vagy az *Al-Duna* földrajzi név írásmódjában, hol nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) Az *Angol-magyar szótárban*.
- b) A *Magyar értelmező kéziszótárban*.
- c) A *magyar helyesírás szabályaiban*.

- 291.** Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

A *magyar helyesírás szabályai* című kézikönyv a következő részekből áll:

- a) Szabályzatból és szótárrészből.
- b) Csak szabályzatból.
- c) Csak szótárrészből.

292. Alkoss összetett mondatokat az alábbi tagmondat kiegészítésével!

Hétfőn olvastam,

Pl. 1. $\leftrightarrow$ 2. (ellentétes) Hétfőn olvastam, de mára már el is felejtettem.

a) 1. $\rightarrow$ 2. (következtető)

b) Tárgyi mellékmondat:

293. Szerkessz az alábbi egyszerű mondatokból összetett mondatokat!

a) Beveszed a gyógyszert. Kórházba kerülsz.

Választó mondat: _____

b) Az idén jó termés várható. Napok óta jótékony eső áztatja a veteményeket.

Magyarázó mondat: _____

294. Határozd meg a mondatok szerkezetét! Írd a vonalra a besorolást (pl. Peti olvas. – egyszerű mondat, tőmondat; Gabi éppen azt a könyvet kéri, amelyet én olvasok. – összetett mondat, alárendelő)!

1. Ica középiskolás lett. _____

2. A múlt nyáron nálunk is, Katiéknál is sok vendég megfordult.

3. A múlt nyáron nálunk is nagy volt a nyüzsgés, Katiéknál is sok vendég megfordult. _____

4. Hová, hová? _____

295. Alakítsd át az utasítás szerint a két egyszerű mondatot összetett mondattá!

a) Feledékenységem miatt mindent fel kell írnom.

okhatározói alárendelés:

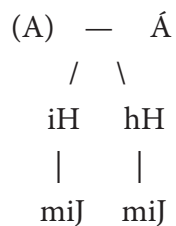
b) Megette az ízletes ételeket.

tárgyi alárendelés:

296. Elemezd a mondatot aláhúzással, és rajzold meg az ágrajzát!

A kalandozó magyarok szívesen csapták be az ellenséget színlelt meghátrálással.

297. Írj egy mondatot az ágrajz alapján!

298. Húzd alá a tárgyakat a mondatban!

a) A testvérem szeretettette meg velem Mozartot és Bachot.

b) Bővítsd ki az alanyt egy minőségjelzővel!

299. Húzd alá a mondat állítmányát, és alakítsd át névszói-igei állítmánnyá!

a) Megnyugtató komolyzenét hallgatni.

b) _____

300. Melyek a következő szavak ellentétei?

- a) száraz idő – _____
- b) száraz bőr – _____
- c) száraz kenyér – _____
- d) száraz ruha – _____

301. Kösd össze nyilakkal az ellentétes jelentésű szavakat! Pl. szubjektív → tárgyilagos

reális	legkevesebb
pesszimista	valószínűtlen
maximum	derűlátó
agresszív	szelíd

302. Írd be a szavakat a táblázat megfelelő rovatába!

fodroz, négy, pattog, kiabál, zebra, telefonál, csiga, daru, liliom

Hangutánzó szavak	Hangulatfestő szavak

303. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A diák egy különleges faja az élővilágnak. Külső és belső jegyeiben az emberhez hasonlít, de a viselkedése, gondolkodása, beszédmódja merőben eltér a megszokottól.

A diák nemek szerint két csoportra osztható, úgy mint LÁNY (csaj, spiné, IQharcos, szatyor, _____) és FIÚ (pali, srác, izomagyú mikiegér, fickó, _____). Egyszerű lelke a dolgokat, amik vele történnek, a világot két részre osztja. Úgy mint JÓ (buli, babás, nyerő, _____) és ROSSZ (redvás, lekvár, _____).

Ha ÖSSZEJÖNNEK (összeröffenek, buliznak, _____) valahol, akkor MEGBESZÉLIK (elrizzázzák, eldumálják, kinyögik, _____) a nap eseményeit. De vannak olyan napok, amikor kénytelenek bemenni az ISKOLÁBA (szigorított, zártosztály, _____), ilyenkor a TANÁR (fegyőr, smasszer, törekvő tanerő, tanbá, _____) kihasználja az alkalmat és FELELTETI (kínozt, kifacsar agyilag, tapos, szembesít, _____) őket.

1. Biztosan te is ismersz hasonló szavakat. Olvasd el az alábbiakat, majd írd be őket a megfelelő üres helyre!

tancsi, csesznye, hepájkodnak, csávó, sulis, vallat, csirke, elpampogják, menő

2. Szerinted mi lehet a címe annak a szövegnek, amelyből ez a részlet származik? Húzd alá!

- a) Egy orvos feljegyzései a diákok viselkedéséről
- b) Egy tanár gyűjteménye a diákok szleng szótárából
- c) Egy szülő észrevételei a diákok időtöltéséről

304. Csoportosítsd az alábbi csoportnyelvek szavait! Írd a táblázatba!

les, hátvéd, körfűrész, villáskulcs, gyalu, csatár, csőkulcs, szabadrúgás

Labdarúgók szókincse	Mesteremberek szókincse

305. Húzd alá a sportnyelvi kifejezéseket!

hátvéd, csontrakéta, rangadó, derbi, akkumulátor, csörte, lesállás, csavarhúzó, tiplizés, szöglet, sérő, föci

306. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatokat!

A hóval borított, befagyott folyón csak itt-ott akadt falvak közelében valamely kékes színű lék, amelyben kivillant a folyó acélos vize, amint fagyosan, frissen suhant tovább a jegek alá.

A néma, néptelen, mozdulatlan tájon utazó Szindbádnak mégis jólesett az a gondolat, hogy mellette, a mély partok között versenyt futnak szánjával a folyó és a hideg habok, a pisztrángalak a falvak alatt a jég alól kipillantanak a folyóba vágott lékeken, és ismerősen látják viszont fenn az országúton a háromlovas szánt, amely órákon, mérföldeken át követte a folyó futását.

A fennsík szélén, mint valami álombeli ország falai, emelkednek szinte merőlegesen a Kárpát sötétkek és vakító fehérségű hegyei. Itt-ott a hegyhátak nyergében olyan ragyogó fehérségűnek látszik a Kárpát hava, mintha nem is hó volna az, hanem valami természeti csoda. Az olvasztott acélnak van ilyen színe néha éjszaka, mély, sötét hegyek között a vashámban. A hegyek kéksége pedig megközelíti a tenger kékségét, amidőn Trieszt felé jövet, késő őszi délután megpillantjuk a vasúti kocsi ablakából az Adriai-öblöt. Balról, a folyó túlsó partjáról egy darabig sötét, szinte gyászfekete fenyves erdő kíséri a csengős szánt. A fenyves teteje fehér a leesett hótól, de bévül, az erdő belsejében látni feketéllő tájakat, ahová a fák sűrűsége miatt még a hó sem esik be.

Így utazott Szindbád, a hajós, egy télen a kárpáti fennsíkon, mindig felfelé, észak felé, mintha egyenesen a Kárpát kellős közepébe akarna felvágatni csengős lovaival.

A meredek hegyek mind fehérebbek lettek, mint az öregember szakállja és haja, amint megközelítjük.

1. Melyik stílusréteghez sorolható be a fenti szöveg?

- a) publicisztikai
- b) szépirodalmi
- c) tudományos

2. Írd le, milyennek láttatja az elbeszélő a hegyek színét!

307. Mely írásbeli kommunikációs stílusréteghez tartozik az alábbi szöveg?

A fül a hallás szerve. Emberen az egyensúlyérzék szerve is. A fül a két halántékcsonthoz foglal helyet. A külső fül a fülkagylóból és a dobhártyáig terjedő külső hallójáratból áll; a középfül a fülkürtön át a garattal közlekedő üreg, benne három hallócsont (kalapács, üllő, kengyel) vezeti a dobhártya rezgéseit a belső fülhöz. A belső fül csontos tokba zárt hártyás üregrendszer.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) A szépirodalmi stílushoz.
- b) A tudományos stílushoz.
- c) A publicisztikai stílushoz.
- d) A hivatalos stílushoz.

308. Mely szóbeli kommunikációs stílusrétegre utal az alábbi utasítás?

- Előkészítés: az előadás pontos címe, a hallgatók érdeklődésének felkeltése, a beszéd indítása.
- Főrésze: a téma kifejtése, érvelés (bizonyítás, cáfolás, indoklás).
- Összegzés: összefoglaló ismétel, zárómondatok.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) A társalgási stílusra.
- b) A szónoki stílusra.
- c) Az előadói stílusra.

309. Írd a név mellé a hozzáillő mondat számát!

Anonymus	_____
Károli Gáspár	_____
Pázmány Péter	_____
Kazinczy Ferenc	_____

- a) Az első teljes magyar nyelvű Biblia-fordítás elkészítője.
- b) A 19. században magukat neológusoknak nevező nyelvújítók csoportosultak köréje.
- c) A Gesta Hungarorum írója.
- d) 1635-ben megalapította a nagyszombati egyetemet teológiai és bölcsészeti karral, prédikációi, vitairatai és imádságai fontos szerepet játszottak a magyar irodalmi nyelv megteremtésében.

310. Kösd össze nyíllal, hogy melyik nyelvtörténeti korszakhoz tartoznak a következő jövevényszavak!

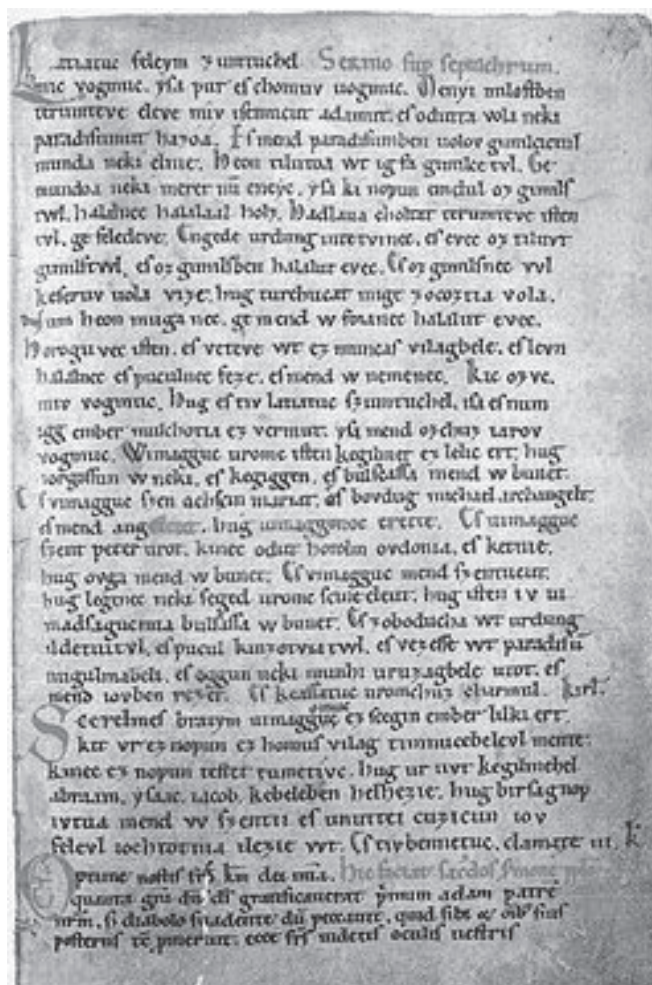
ősmagyar kor	rozs, borona, zab, templom
ómagyar kor	doktor, herceg, kastély,
középmagyar kor	torony, zsold, ostrom
újmagyar kor	

311. Karikázd be a helyes megállapítás előtti betűt!

A magyarok legközelebbi nyelvrokonai:

- a) a vogulok és az osztjákok
- b) a lappok és a finnek
- c) az észtek és a mordvinok

312. Írd le az alábbi nyelvemlék címét és keletkezésének hozzávetőleges idejét!

- a) Cím: _____
- b) Idő: _____

313. Egészítsd ki a táblázat hiányzó részeit!

1200 körül	Gesta Hungarorum		származástörténet
	Tihanyi alapítólevél	szórványemlék	birokösszeírás
1200 körül		szövegemlék	gyászbeszéd
1300 körül	Ómagyar Mária-siralom		himnusz

314. Tegyé! rendet! Töltsd ki a táblázatot!

Ómagyar Mária-síralom, Pray-kódex, „keseruen kynzatuhul”, 1300, Tihanyi Apátság alapítólevele, 1200, „latiatuc feleym”, temetkezési szertartás, Halotti Beszéd és Könyörgés, siratóének, Leuveni-kódex

Az első magyar vers	Az első magyar összefüggő szöveg

315. Karikázd be a helyes megállapítást!

Az első összefüggő ránk maradt nyelvemlékeink:

- a) az ősmagyar korból maradtak ránk
- b) nyelvemléküinket latin nyelvből fordították
- c) a középmagyar korból maradtak ránk

316. Sorolj fel a nyelvújítás módszerei közül hármat! Mutasd be példával is, hogyan bővítették szókincsünket a nyelvújítás korában! Pl. szóelvonással – árny (árnyék)

317. 1. Karikázd be a 19. századi nyelvújító mozgalom vezéralakjának nevét!

- a) Kazinczy Ferenc
- b) Zrínyi Miklós
- c) Balassi Bálint
- d) Petőfi Sándor

2. Ki használta fel költészetében először a nyelvújítás eredményeit?

318. Tegyél rendet! Töltsd ki a táblázatot!

*Mondolat, ortológus, Kazinczy Ferenc, „ypsilonisták”, „jottisták”, neológusok, Kölcsey
Ferenc, Verseghy Ferenc*

Nyelvújítók	Hagyományőrzők

Irodalom

319. Fejtsd meg a következő verspuzzle-t! Milyen szövegekből állt össze?

Kényes, büszke pávák, Nap-szédítő tollak,
Tiszai hajók, néma társatok!
Ez más, mint otthon. Bús komédia,
Ily gyorsan betelik a nyaram.

a) Melyik műnembe tartoznak a felhasznált szövegek? _____

b) Pótold a hiányzó adatokat!

1.	sor: Szerző: _____	Verscím: _____
2.	sor: Szerző: _____	Verscím: _____
3.	sor: Szerző: _____	Verscím: _____
4.	sor: Szerző: _____	Verscím: _____

320. Olvasd el az alábbi szöveget, majd írd le, melyik regényről van szó benne, ki a regény szerzője!

A regény szerkezetét az határozza meg, hogy két tábor áll szemben egymással. Azért küzdenek meg egymással, hogy legyen hol játszaniuk. Mindannyian pesti gyerekek, és Pesten kevés a labdázásra és más gyermekjátékra alkalmas hely.

A regény elbeszélője az egyik csapat nézőpontjából mondja el a történetet. Ezt igazolja az is, hogy a másik csapat cselekedetei a regényben mindig erőszakosak, igazságtalanok és felelőtlenek. A két csapat találkozásai biztosítják a kaland izgalmát.

A regény szerzője és címe: _____

321. Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget, és a helyzetek alapján határozd meg a szépirodalmi mű címét, szerzőjét és műfaját!

Egy nemesi származású, erős, bátor fiatalember parasztként tengeti életét, míg rókaelkű bátyja a király mellett lebzsel. Egy baleset révén megváltozik a fiatalember élete. Megküzd a farkasokkal, a bikával, a csehvel, és kiérdemli a király elismerését, bizalmát.

a) A mű szerzője: _____

b) A mű címe: _____

c) Műfaja: _____

322. Döntsd el az első bekezdés alapján, hogy melyik műnembe és műfajba tartozik a következő szövegrészlet!

Tudjátok ti, hogyan lesz valakiből boszorkány? Persze honnan is tudnátok, mikor arról sincs sejtelmetek, hogyan lesz valakiből holló, csóka, kormos varjú vagy Füvetrágó Erdei Csuda! Bár az igaz, hogy amikor a madarak kidugják fejüket a tojásból, könnyű megállapítani róluk, mifélék. Még véletlenül se lehet összetéveszteni a hollót a verébbel, a csókát a lappantyúval, a kormos varjút a citromsármánnyal. A születése pillanatában Füvetrágó Erdei Csudáról is mindenki tudta, hogy ő Füvetrágó Erdei Csuda, nem pedig – teszem azt – levelibéka.

(Boldizsár Ildikó: *A szomorú boszorkány*)

a) Műnem: _____

b) Műfaj: _____

323. Olvasd el figyelmesen a versrészletet, majd válaszolj a kérdésekre!

Tejfoggal kőbe mért haraptál?
Mért siettél, ha elmaradtál?
Miért nem éjszaka álmodtál?
Végre mi kellett volna, mondd?

a) Ki a vers szerzője, és mi a vers címe? _____

b) Hogyan nevezzük az ilyen verseket? Melyik típusba sorolható? Figyelj a megszólításra!

324. Határozd meg az idézett részlet alapján a szöveg műnemét!

BRUCKNER SZIGFRID: Anyám tyúkja! Írta és rendezte: Bruckner Szigfrid-díjas költő és előadóművész.

„Ej, mi a kő! tyúkanyó, kend
A szobában lakik itt bent?”

MIKKAMAKKA: (közbevág) Állj! Ezt nem te írtad!

BRUCKNER SZIGFRID: (felháborodva odarohan Mikkamakkához, és mutogatja a verset) Hát kicsoda?! Ki az ördög írta volna? Itt van, nézd meg a papírt, nem az én írásom ez?

MIKKAMAKKA: (türelmetlenül közbevág) Jó, jó, de ezt már régen megírta Petőfi Sándor!

A szöveg műneme: _____

325. Kösd össze a szépirodalmi művet a műfajával!

	epigramma
	elégia
Arany János: A walesi bárdok	
Juhász Gyula: Milyen volt...	életkép
Orbán Ottó: Hallod-e, te sötét árnyék...	
Nagy László: Himnusz minden időben	balladás dal
	himnusz
	ballada

326. Nevezd meg a versrészletekben kiemelt alakzatokat!

- a) „lud-felhő zubban körülünk, barnán gágog vissza tülkünk”

(Babits Mihály: *Vasárnapi impresszió, autón*)

Alakzat: _____

- b) „Bolond hangszer: sír, nyerit és bűg.”

(Ady Endre: *A fekete zongora*)

Alakzat: _____

327. Olvasd el az alábbi verset, és válaszolj a kérdésekre!

Nemes Nagy Ágnes

Mesterségemhez

Mesterségem, te gyönyörű,
ki elhitetted: fontos élnem.
Erkölc és rémület között
egyszerre fényben s vaksötétben,

Mint egy villámszaggatta táj
szikláin, ahol állhatatlan
roppant felhők – nagy, gomolyos
agyvelők – tüze összecsattan...

- a) Mit jelent a lírai én számára a költészet? Fogalmazd meg egy mondatban a szöveg alapján!

- b) Hogyan nevezzük az ilyen témájú alkotásokat?

328. Kösd össze a rímfajták elnevezéseit a meghatározásaikkal!

- 1) Alliteráció

a) a verssor közepének és végének összecsengése

- 2) Belső rím

b) a verssorok végén lévő szavak szóvégi összecsengése

- 3) Középrím

c) a verssor belsejében lévő szavak szóvégi összecsengése

- 4) Végrím

d) két vagy több egymást követő szó kezdő
mássalhangzójának – ritkábban magánhangzójának –
az ismétlődése, összecsengése

329. Pótold a következő meghatározások hiányzó részeit!

- a) Az időmértékes verselés a _____ szótagok váltakozásán alapul.

- b) Az említett szótagok szabályos váltakozása _____ alkot.

- c) A magyar költészetben az időmértékes verselés mellett az
_____ verselés terjedt el.

- d) Az időmértékes verselést pl. _____ *Tétova óda* című verse kapcsán
említettük.

330. 1. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Örkény a novella műfajáról eleinte teljesen hagyományos értelemben gondolkodik. Amikor 1952-ben, a *Csillagban* közölt *Lila tinta* című elbeszélését súlyos támadások érik, a következőket írja: „A novella félelmetes műfaj. A novella majdnem olyan kényes, mint a vers. Egy jó regénynek meg sem kottyán néhány elhibázott részlet, akár egy vagy két rosszul sikerült fejezet. A novella más. A novella sűrít, nem jelképesen, hanem valóságosan sűríti néhány száz sorba az egész világot; érthető, hogy (...) egy hamis párbeszéd, egy homályos jellemzés, a cselekménynek egy hazug fordulata a robbanás veszélyével fenyeget. Egy hiba elég, hogy agyonverje azt is, ami nem hibás...”

Az író azonban nem horgonyzott le a hagyományos irodalomfölfogásnál, műfajértelmezésnél. Azzal a változással párhuzamosan, amely a hatvanas és a hetvenes években a magyar társadalomban és a magyar irodalomban lezajlott, a novella műfaja Örkény írásművészetében átalakult.

a) Hogy nevezzük Örkény István rövid szövegeit, illetve „átalakult novelláit”?

b) Írd le egy Örkény-novella címét, amelyet olvastál!

331. Olvasd el az alábbi szövegrészletet!

Első felvonás

Harmadik jelenet

Zebrinette, Géronte

ZEBRINETTE (nem látja Géronte-ot, nevet). Hahahaha! Hadd veszek lélegzetet!

GÉRONTE (nem látja Zebrinette-et, félre). Ezért megfizetsz, esküszöm!

ZEBRINETTE (nem látja Géronte-ot). Hahahahaha! Ez aztán a mulatságos történet. A vén hólyag.

GÉRONTE Nincs ebben semmi mulatságos! Ne nevéssen!

ZEBRINETTE Tessék? Mit mondott, uram?

GÉRONTE Azt mondom, hogy ne csúfolódjék velem!

ZEBRINETTE Önnel?

GÉRONTE Velem.

ZEBRINETTE Ki akar önnel csúfolódni?

GÉRONTE Hát akkor minek nevet a képembe?

ZEBRINETTE Egyáltalán nem magán mulatok, egy histórián nevetek, amit az imént hallottam, hát olyat még soha életemben! Nem tudom, azért tetszik-e úgy, mert magam is benne vagyok a dologban. Soha még ilyen agyafúrt csínytet nem hallottam, mint ez, amivel egy fiú kivágta az apjából a pénzt.

GÉRONTE Egy fiú? A pénzt? Az apjából?

ZEBRINETTE Abból. Ha kicsit rábeszél, szívesen elmesélem, az efféle tréfa úgyse marad soká titok. (...)

(Molière: *Scapin furfangjai*)

a) Állapítsd meg a szöveg műnemét! _____

b) Melyik két alapműfaja létezik a fenti (általad megállapított) műnemnek?

c) Melyik alapműfajhoz tartozik a fenti jelenet? _____

332. Határozd meg az alábbi művek műfaját!

Mark Twain: *Tom Sawyer kalandjai* _____

Madách Imre: *Az ember tragédiája* _____

William Shakespeare: *Ahogy tetszik* _____

Kölcsey Ferenc: *Hymnus* _____

Példák a záróvizsgán szereplő ismeretlen feladatokra

333. Állapítsd meg, hogyan nevezzük a könyv alább látható szerkezeti egységét! Írd a vonalra!

A	
Aáry-Tamás Lajos 59	Ballér Endre 9, 34, 82, 100, 145, 151, 163, 193, 208, 213, 214, 217, 383, 414, 474, 475, 476, 485
Ádám Sándor 321, 337	Balogh Gézáné 372, 383
Adler, T. 66	Balogh László 436, 437, 441, 443, 444
Aebli, H. 105, 134, 221, 240	Bandura, A. 111, 240, 249
Ágoston György 433, 443	Bánfi Ilona 78, 416
Allen, W. 23, 34	Bárdossy Ildikó 283, 293
Allport, G. 66, 250	Barett, K. C. 229, 240
Anderson, L. W. 255, 293	Barkóczi Ilona 104, 109, 110, 134
Andor Csaba 44, 55, 67	Barrow, R. 285, 293
Andor Mihály 75	Barry, M. 124, 135, 315
Apáczai Csere János 197	Bartal Andrea 329, 337
Aquinói Tamás 134, 188	Barth, S. 347, 358
Arends, R. I. 247, 273, 288, 293, 315	Bartha Csilla 454, 466
Aries, P. 59, 75	Bartlett, F. Ch. 72
Arisztotelész 107	Bastian, J. 354, 358
Armstrong, S. 262, 293	Báthory Zoltán 25, 34, 49, 50, 66, 67, 76, 113, 134, 145, 148, 150, 151, 163, 193, 194, 210, 217, 222, 240, 245, 246, 253, 255, 293, 319, 327, 337, 347, 358, 387, 394, 405, 408, 409, 410, 414, 485
Aronson, E. 283	Bayliss, P. 420, 444
Aszmann Anna 61, 75	Beal, J. 299, 315
Atkinson, R. C. 236, 240	Becchi, E. 451, 466
Atkinson, R. L. 64, 65, 66, 73, 74, 76, 240	Bednar, A. K. 169, 189
Atkinson, T. 91, 100	Bee, H. 59, 65, 76
Ausubel, D. P. 121, 125, 134, 248, 293	Beer, S. 496
Auxné Bánfi Ilona 56, 78, 416	Bell, A. 349
B	
Babanszkij, J. K. 256, 267, 276, 277, 289, 290, 293	Bellack, A. A. 263, 296
Bábosik István 12, 34, 147, 163, 341, 342, 358, 375, 383, 387, 414, 453, 466	Bem, D. J. 240
Babusik Ferenc 453, 466	Ben-Peretz, M. 489, 511
Bácskai Júlia 76	Bennet, N. 512
Baeriswyl, F. J. 222, 223, 241	Bentzien, K. 354, 359
Bagdy Emőke 76	Bergson, H. L. 26
Baillargeon, R. 76, 119, 134	Berliner, D. C. 240, 261, 294, 489, 511
	Bernstein, B. 200, 217
	Berry, J. P. 451, 466
	Beverly, J. 490, 512

(Falus Iván szerk.: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.)

A könyv szerkezeti egysége: _____

334. Állapítsd meg, hogyan nevezzük a könyv alább látható szerkezeti egységét! Írd a vonalra!

tudásterület-függőség 121, 172, 173	verbális információk 83, 155, 166, 256
tudásterület-specifikus 119, 120, 121, 133, 186	verbalizáció 83
tudomány 117, 118, 122, 123, 129, 172, 176, 177, 178, 179, 187	vertikális megközelítés 198
tudományelmélet 108, 117, 118, 177	veszélyeztetett gyerekek 71
tudományfilozófia 118	vetítőgép 321, 323
tudománykép 177	vezérlés 114
tudomány-központúság 171, 172, 176, 178, 179, 180	videó 323
tudományos forradalom 118, 129	videofelvétel 319, 324
tudományos kutatási program 118	világbanki modell 208
tudományosság 171, 172, 177, 178	világkép 200, 213
tudománytörténet 176	világnézet 212
tulajdonságok 117	virtuális valóság 210, 334
túlterhelés 173, 306	viselkedés 109, 110, 117, 306, 308, 309
tutorrendszer 342, 372, 437, 507	viselkedés szabályozása 306, 309, 312
TQM 26	viselkedési cél(ok) 158, 159, 160
Tyler értékelési modellje 395, 396	viselkedésrepertoár 84, 85
Tyler-féle racionális cél-eszköz modell 470, 472	visszacsatolás 210, 222, 250, 255, 269, 271, 272, 276, 288, 332, 333, 387, 388, 390, 396, 501
	visszajelzés 83, 111, 374
	viszonyítás 399, 400
	vita 71, 247, 251, 259, 272, 273, 274, 291
	vizuális 324, 331
	vizuális eszközök 331
	vizuális preferencia 119
	vizsga 208, 215, 257, 389, 392, 397, 398, 410
	vizsgabizottságok 389
	vizsgarendszer 389, 394, 398, 410
	vizsgáztató szerep 411
	vizsgáztatógépek 322, 332
U	
Új Iskola 375	
új ismeret közlése 256, 258, 277, 332	
Új Nevelés Ligája 345	
unalom 306, 365	
uralkodó eljárások 313	
utánzás, utánzásos tanulás 111, 153	
Ü	
ültetési rend 340, 341	
ünnepnapi tudás 176, 180, 184	
V	
válasz 109, 110, 253, 269, 270, 271	
validitás (érvényesség) 409, 410	
változatosság 260, 306	
Varga Katalin Gimnázium 26	
vegyes életkorú osztályok 342	
	W
	Waldorf-iskola 27, 28, 29, 199, 341, 349, 352, 354, 406, 425
	World Wide Web 326, 334
	Z
	zárt oktatás 63, 355, 362, 366, 368, 369, 372, 380, 381
	Zsolnai József-féle általános iskolák 27, 28

(Falus Iván szerk.: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.)

A könyv szerkezeti egysége: _____

335. Figyelmesen olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd felelj a kérdésre!

Morzsa korcs. Puszedli idei termés, korcs, nöstény, most van serdülőkorban, ezért igencsak idegesítik a szomszédból átszökő kan kutya, akik Morzsának járnak udvarolni. Morzsa 1. számú udvarlója: fekete korcs kan kutya, az is lehet, hogy kóbor. Morzsa 2. számú udvarlója: egy szokatlanul nagy termetű puli, aki egyszer csak ott van.* Amikor a kan kutya megjelennek, Puszedli üvölt...

* Ezt nem tudom megmagyarázni: egyszer csak ott van.

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

A csillaggal jelölt szövegrészt nevezzük:

- a) tartalomnak
- b) lábjegyzetnek
- c) bekezdésnek

336. Olvasd el a következő szövegrészletet, majd felelj a kérdésekre!

A MAGYAR POSTAMÚLT

A Magyar Posta története több évszázadra nyúlik vissza

*Postás bácsi, mondja, drága,
Hol csatangol mostanába?
(Varró Dániel)*

A honfoglalástól a XVI. századig Magyarországon hírnökök (praecones) és futárok (cursores) vitték a királyok üzeneteit, rendeleteit. A vármegyék és a főurak saját hírvivő szolgálatot működtettek. A magánszemélyek azonban csak a vándorokra, a kereskedőkre bízhatták üzeneteiket, küldeményeiket. Később kialakult az ún. községi (gyalogos és lovas) küldönccszolgálat is, mellyel a községek vezetői érintkeztek egymással.

1526-ban I. Ferdinánd megbízást adott a Taxis családnak a Bécs és Pozsony közötti rendszeres postajárat működtetésére.

(A www.posta.hu honlap alapján)

Mi a szöveg alcíme? Írd a vonalra! _____

Hány bekezdésből áll a szövegrészlet? _____

337. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Az esőerdők irtása

Az esőerdőket jelenleg óriási mértékben irtják, ami az üvegházhatás egyik fő okozója. Az őserdők égetéssel irtása során az égéssel nagy mennyiségű szén-dioxid jut a levegőbe. Amikor az erdőket kivágják és fölégetik, az elraktározott szén szén-dioxid formájában kerül vissza a levegőbe. Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe. Az erdőirtás miatt keletkezett szén-dioxid mennyiségét a légkör teljes szén-dioxid mennyiségének egyharmadára becsülik. Tudvalevő, hogy a szén-dioxid koncentrációjának megnövekedése az üvegházhatás egyik kiváltója.

A Földre a Nap hőenergiát sugároz. Az energia egy részét a Föld elnyeli, más részét újra kisugározza a világűr felé. Mindez a légkörön át történik. A Föld által elnyelt és a világűr felé kisugárzott energia évi mérlege nulla. Az üvegházhatású gázok – ezek közé tartozik a szén-dioxid is – egyfajta falat alkotnak a Föld felszíne és a világűr közt, visszaverve a világűr felé kisugárzó energiát, ezzel melegedést okozva. Vagyis „lefelé” átengedik a napsugárzást, de nem engedik át a földfelszínről „felfelé” haladó hősugárzást.

Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak, ugyanis a gyökereiken keresztül magukba szívott talajvizet folyamatosan párologtatják. Az ebből keletkező esőfelhők az egész Földön szétterülnek, például még Észak-Európa fölé is eljutnak. Az esőerdők irtásával a nekik köszönhető csapadék- és felhőképződés is elvész a Föld számára, ami tovább növeli az üvegházhatást, ezzel együtt pedig hozzájárul a globális felmelegedéshez.

Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul. A trópusi esőerdők égetése nemcsak az adott területen vezet ökológiai katasztrófához, hanem a felszabaduló szén-dioxid nagyban hozzájárul a globális felmelegedési válsághoz.

A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.

Keretezd be azt a mondatot, amely *Az esőerdők irtása* című szövegben nem tényanyagot közöl, hanem kommentárt tartalmaz!

- a) Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak.
- b) Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe.
- c) A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.
- d) Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul.

338. Olvasd el az alábbi tankönyvszöveget, és húzd alá azt a két mondatot, amely nem tényanyagot, hanem kommentárt tartalmaz!

Jelenkorunk új ábrázolási eszköze a számítógép. A játék- és tervezőprogramok alapján kitalált, a képernyőn mégis valóságosnak ható, a billentyűk segítségével bejárható tereit virtuális térnek nevezzük. Belépni ebbe a képzeletbeli világba izgalmas kaland, de veszélyeket is rejt, mert aki nagyon sok időt tölt az ilyen játékokkal, elveszítheti valóságérzékét. A kalandokhoz képest a köznapi élet szürkének, unalmasnak látszhat.

339. Olvasd el figyelmesen a következő novellarészletet, majd felelj a kérdésre! Miért válik ironikussá a részletben fellelhető elbeszélői reflexió?

Hangyásznak hívják ezt a kis bogarat.

Homokos helyen, pirinyó kis tölcsért ás a hangyász. Annak a fenekére húzódik, úgyhogy magát is beszórja homokkal.

Mármost a hangya vagy más apróbb bogár, ha gyanútlan belemerészkedik útján a hangyásznak ebbe a kis meredek falú vermébe, vagy véletlen belezuhan, többé nem bír kivergődni, és kész zsákmánya a hangyásznak.

Valóságos kis alvilági rablógyilkos ez a hangyász a rovartársadalomban.

(Tersánszky Józsi Jenő: *Üzleti titok*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) mert a hangyász az elbeszélő szerint a föld alatt tevékenykedik,
- b) mert a hangyász az elbeszélő szerint kis bogár, a rovartársadalom tagja,
- c) mert a hangyászt az elbeszélő az emberi bűnözés nézőpontjából ítéli meg,
- d) mert a hangyász az elbeszélő szerint hangyát és más bogarakat ejt foglyul.

340. Az *Idegen szavak és kifejezések szótárában* több hasonló hangzású szót vagy kifejezést találunk. A felsorolt szavak közül melyikkel találkoztl az irodalomórán is? Melyik szó jelent a szövegben valamihez fűzött megjegyzést, észrevételt, elmélkedést, ráirányított gondolatot vagy önmegfigyelést?

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) reflex
- b) reflexió

- c) reflexkereső
- d) reflexológia
- e) reflux

341. Olvasd el Örkény István következő egyperces novelláját, majd oldd meg a feladatokat!

Emlékkönyvbe

- Ki vagy, te hosszúhajú, sudár, szép, fiatal lány?
- Az én teljes nevem Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga, de csak úgy becéznek: Kuksi. És a bácsi kicsoda?
- Az én nevem is Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga, és engem is Kuksinak szoktak becézni.
- Érdekes. De hiszen a bácsi öreg, kopasz és a jobb szeme fenn van akadva ... Én ezt nem egészen értem.
- Tanuld meg Kuksi, hogy nincs két egyforma Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga a világon.
- Milyen kár!
- Bizony, ez nincs másképp.

1. Hogyan kapcsolódik a cím a szöveghez és a beszélők nézőpontjához? Fogalmazd meg néhány mondatban!

2. Mi a különös a Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga névhasználatban? Említs meg legalább két szempontot!

342. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Testünk és környezetünk között az egyik legfontosabb kapocs minden bizonnyal az élelem. Az élelem képében a környezet ténylegesen bekerül testünkbe, és átjárja azt. A vitaminok e kapcsolat koordinálásában kétségkívül a legfontosabb tényezők egyikének számítanak.

Meg vagyok győződve, hogy ha testünket visszahelyeznénk abba a környezetbe, amely számára ez a test kialakult, éppen olyan tökéletesen működne, mint a többi élőlény. A betegség a szervezetünk és a környezetünk közötti diszharmónia kifejeződése. Olyan nem létezik, hogy egészséges vagy nem egészséges. A hal rosszul érzi magát a földön, a nyúl meg a víz alatt. Minden attól függ, milyen környezet számára alakultunk ki.

Szilárdan hiszek az emberi test tökéletességében, és azt gondolom, hogy a vitaminok fontos tényezők a környezettel történő koordinálásban. A vitaminok, ha helyesen értelmezik és alkalmazzák őket, segítségünkre lesznek az emberi szenvedés olyan mértékű csökkentésében, amelyet ma a legfantáziadúsabb elme sem képes elképzelni.

(Szent-Györgyi Albert: *Az élő állapot* – részlet)

Fogalmazd meg két olyan kérdést a vitaminokkal kapcsolatban, melyre megtalálható a válasz a szövegben!

343. Figyelmesen olvasd el a verseket!

József Attila

Mikor az uccán átment a kedves

*Mikor az uccán átment a kedves,
galambok ültek a verebekhez.*

*Mikor gyöngéden járdára lépett,
édes bokája derengve fénylett.*

*Mikor a válla picikét rándult,
egy kis fiúcska utána bámult.*

*Lebegve lépett – már gyúlt a villany
s kedvükre nézték, csodálták vígan.*

*És ránevettek, senki se bánta,
hogy ő a szívem gyökere-ága.*

*Akit ringattam vigyázva, ölben,
óh hogy aggódtam – elveszik tőlem!*

*De begyes kedvük szívemre rászállt,
letörte ott az irigy virágszált.*

*És ment a kedves, szépen, derűsen,
karcsú szél hajlott utána hűsen!*

Birtalan Ferenc

Para-fázis

*Mikor az uccán átment a kedves,
hétfő volt, tudtam: holnapra kedd lesz.*

*Mikor gyöngéden járdára lépett,
odanéztem a bokája végett.*

*Mikor a válla picikét rándult,
Parkinson-kór, gondoltam, de már múlt.*

*Lebegve lépett – már gyúlt a villany,
én néztem kedvtelve: megtanítsam?*

*És ránevettek, senki se bánta,
ő a reményem: a panoráma!*

*Akit ringattam vigyázva, ölben,
akkor mocorgott, elmenne tőlem.*

*De begyes kedvük szívemre rászállt,
hajlítgattam a kecses virágszárt.*

*És ment a kedves, szépen, derűsen,
s szeleltem utána, egyszerűen.*

Fogalmazd meg röviden **két hasonlóságot** a lírai alkotásokkal kapcsolatban!

1. Hasonlóság: _____

2. Hasonlóság: _____

344. Változtasd meg az ige jelentését az igekötő kicserélésével, és írd egy-egy mondatot az eredeti és a változtatással keletkezett igékkel!

eljátssza – _____

_____ – _____

_____ – _____

345. Olvasd el a következő szólásokat és közmondásokat! Állapítsd meg, a határozott számnevek melyik fajtájára nem találsz példát bennük!

Nem akarok ötödik kerék lenni.

Aki sokat markol, keveset fog.

Nem enged a negyvennyolcból.

Ha kettő veszekszik, a harmadik nyer. _____

346. Keress az alábbi szövegben névmásokat! Írd ki őket a vonalra!

Senki sem vallotta be, de mindenki tartott az úttól, én is. Így kicsit feszülten ültünk a pályaudvaron. Néha valaki idegesen elnevette magát egy fásult viccen. Igen sok csomagunk volt, ezért igyekeztünk segíteni egymásnak a felszállásnál, de annyi bőrönd állt a peronon, hogy éppen csak elkészültünk az indulásig. Az enyém maradt legutoljára, ez szinte mindig így történt. Ki van még hátra? – kérdezte türelmetlenül a kalauz.

visszaható névmás: _____

határozatlan névmás: _____

főnévi mutató névmás: _____

általános névmás: _____

347. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, és állapítsd meg, ki nem vesz részt a beszélgetésben! Ki az elbeszélő?

– Sortűzet temetéseken szoktak adni – okoskodott Szivel Sanyi, merthogy ő értett az ilyesmihez. – Főleg amikor katonákat temetnek.

– A Bódi nevű bivaly is megérdemel egy sortűzet – mondta Burai J. – Ha nem a temetésekor, hát utólag. Me éppen erre való este lesz.

– Mivel adnánk sortűzet? – kérdezte Szivel Sanyi.

– Tamásnak van még puskagolyója – mondta Burai J. – Rendes puskagolyók. Olyanok, mint az, amivel meglőttük Kanegért.

– Igaz ez? – fordult hozzám Szivel Sanyi.

– Van még tizenennyolc puskagolyóm – mondtam. – De nem tudom, hogy éppen egy bivalyra kell-e áldozni.

– Ne felejtse el, hogy a téglagyáriak ennek a bivalynak köszönhetik, hogy megtalálják Schank Frici pálinkáját – heveskedett Burai J.

– Fenét a bivalynak – mondtam. – Ácsi Lajosnak köszönhetik.

(Gion Nándor: *Sortűz egy fekete bivalyért*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

1. A beszélgetésben közvetlenül nem vesz részt:

- a) Gion Nándor
- b) Szivel Sanyi
- c) Burai J.
- d) Tamás

2. Ki az elbeszélő? Írd a nevét a vonalra! _____

348. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Szombat este, ó, az mindig a legszebb. E napon ugyanis nincsen meleg vacsora – hús, főzelék vagy tészta, amit sorban meg kell enni – hanem sok minden. És ehetünk, amit akarunk. Akár teát, amelyet nagymama főz a nagy rézszamováron, a pohárszék melletti kis asztalon. Akár tojást: és akkor szólni kell Évának, a szakácsnőnek, hogy mennyi kell. Akár apró halakat, amelyeket apa hoz haza egy dobozban. Szóval, pompás az egész. Az asztalon egy nagy tálban piritott kenyér van, és egy másikban vaj és túró, a harmadikban főtt burgonya.

Ilyenkor apa és anya is mintha jobban örülnének. És ők is, legalább azt hiszem, szeretnék, hogy mindig ilyen vacsora legyen, mert ez sokkal-sokkal jobb és kedvesebb, mint a többi napi rendes vacsorák.

a) Ki a megnyilatkozás alanya a novellában, kinek a szemével látjuk a világot?

b) A szöveg szerzője: _____

c) A mű címe: _____

349. Nevezd meg az alábbi versrészlet költőjét, és határozd meg a lírai ént!

„Én nem tudom, talán messzire mentem,
talán találtál jobb fiat helyettem,
vagy ez csak színlelt, bölcs anya-harag tán,
én városom, én szülő szép Szabadkám?”

(*Neked mondom, Szabadka*)

a) A vers szerzője: _____

b) A lírai én, a versbeszélő: _____

350. Olvasd el a szöveget, és határozd meg az elbeszélő személyét és számát!

Ülök a padon, próbálgatom a lábamat, el kéne indulni. A test dermedt bőrtöne. Senki sincs a téren, Frici hazament, meg ezt úgyse lehet elmondani, ezt a szörnyű sújt a gyomorszájban. A rácsos szemétgyűjtőbe köpöm a rágómat, kiesik alul. Lelőttem a kontyos macát, de minek is lőttem le. Egyszer tudnék normálisan viselkedni.

(*Garaczi László: Pompásan buszozunk!*)

a) Az elbeszélő személye, száma: _____

b) Hol játszódik a Garaczi-regény? _____

c) Milyen korú a szöveg elbeszélője? _____

Megoldások

1.
 1. a) Az arany ember
 2. d) Pester Lloyd
2. b) Tinódi Lantos Sebestyén
3. b) Mert a régi hírek ugyanolyan érdekesek lehetnek, mint a frissek.
4.
 - a) Kabalevszkij
 - b) Tánc
5. Fantáziája és olvasmányai nyomán.
6. d) Szabó István
7.
 - b) A postás azért aludt állva, mert részeg volt.
 - d) A postás beteg volt.
8.
 - a) nem szépirodalmi szöveg
 - b) szépirodalmi szöveg
9. a) Egyszer csak apja letette az újságot, és az asztalon hagyott bizonyítványért nyúlt. Misi szíve nagyot dobbant. Apja nagyon sokáig, talán egy óra hosszáig is forgatta a bizonyítványt, és Misi látta – mert egy pillanatra sem tudta levenni fájdalmas tekintetét apjáról –, hogy barna, sovány arcán egy izom furcsán megrándult. Ekkor hirtelen eszébe jutott egy régi kép. Kinn a szántóföldön voltak apjával...
10. Az 1. számú szöveg a) szépirodalmi.
A 2. számú szöveg b) nem szépirodalmi.
11.
 - a) Szépirodalmi szöveg.
 - b) Nem szépirodalmi szöveg.
12.
 1. Dél-Bánátban; elfogadható mindhárom település megnevezése is (Székelykevény, Hertelendyfalván, Sándoregyházán)
 2. Népköltészeti alkotásokat gyűjt, tanulmányoz, a néprajzot kutatja.
13. eklektikus – különféle stílusokat keverő
egocentrikus – szélsőségesen önző
14.
 1. a) padláshoz
 - b) követendőnek
 2. a) Régi mértékegység.
 - b) Esőcsináló intézet.
15. a) társalgási stílus
16. b) naptárvers
17. d) napló
18.
 - a) cím
 - b) alcím
 - c) szerző
 - d) bekezdés
 - e) lábjegyzet

19. c) fejezetet
20. 58. oldal
21. Lábjegyzet
22. a) „A novella félelmetes műfaj. A novella majdnem olyan kényes, mint a vers. Egy jó regénynek meg sem kottyán néhány elhibázott részlet, akár egy vagy két rosszul sikerült fejezet. A novella más. A novella sűrít, nem jelképesen, hanem valóságosan sűríti néhány száz sorba az egész világot; érthető, hogy (...) egy hamis párbeszéd, egy homályos jellemzés, a cselekménynek egy hazug fordulata a robbanás veszélyével fenyeget. Egy hiba elég, hogy agyonverje azt is, ami nem hibás...”
b) Örkény István szavait.
23. a) A Pál utcai fiúk
b) Molnár Ferenc
24. b) Az idézetet idézőjelek közé tesszük.
25. (híres) dalnok,
(híres) költő
26. Pl. selyemcukor, Dunakavics, francia drazsé, krémes, rigójancsi, Tatra-csúcs, dobostorta, Stefánia-torta, csokitorta. (A *Vattacukor* cím nem része a szövegnek.)
27. a) 6 programon.
b) 5600 dinárt.
28. Sok más nemzet konyháján cukor nélkül, olajjal készítik a salátaöntetet, és gyakran önálló fogásként fogyasztják.
29. a) Érmindszent vagy Érmindszent község.
b) 1877. november 2.
Nem ismerhető el a megoldás, ha a tanuló részletezi a helyszínt: megye, régi vármegye stb.
30. b) Az érdekes világban nem jut hely az iskolának
31. c) Nagy vihar tombolt Zentán.
b) A viharban eltűnt a városháza keresztje.
a) A keresztet megtalálták a városháza udvarában.
d) A keresztet hamarosan visszahelyezik az épület tornyára.
32. 2. A rossz tanuló végigmegy a padsorok közti kis utcán.
4. A rossz tanulót kinevetik.
3. Megbotlik, és elejti a füzeteket.
1. A csodában reménykedik.
33. c) A kislány azért sikoltozik, mert fél a tanár úrtól.
34. a) pl. ragyogó, napsütéses idő
b) a könyvet, az olvasást
35. b) A szöveg olyan eszközt mutat be, melynek működése a folyadékok hőtágulásán alapszik.
36. c) A tanuló érzi, hogy rossz jegyet kap.
37. á
38. A toldalékok hangrendi illeszkedésének szabályszerűségeit.
39. Az ember alapvető hangképző szervei.

40. December 26.
41. a) Úgy elkéstem, hogy futva se fogok időben odaérni.
b) Most (vagy jelenleg) nem érek rá.
c) Sanyi a kutyájával jött az állomásra. Amikor a kutya észrevett minket, elkezdett ugatni.
42. 1. Csak a nyelvtanilag helyes felszólító mondatok fogadhatóak el!
2. Töncsi vasárnap a barátnőjével a vízparton töltötte az időt.
Más szórendű helyes mondat is elfogadható.
43. a) Tartsa vele Kakuk Marci most is a komaságot!
b) Válassza a bölcsességnek ez csodálatos, könnyű nemét!
44. a) Szótárcímnek többféle jó megoldás is elfogadható: pl. A magyar helyesírás szabályai, Helyesírási kézikönyv, Magyar helyesírási szótár, Helyesírási diákszótár, Diákszótár, Helyesírás, Helyesírásunk
b) Duna-part
45. c) A magyar helyesírás szabályai szótárában
46. a) Mann-nal
b) balett-táncos
47. a) Ady-vers
b) Kossuth-szobor
48. a) irkált
b) író
c) írásával ... iratkozni
d) irat ... iromány
49. felejtések, jól jön
50. Kiejtés elve: öröm
Szóelemzés elve: gyöngyűk
51. d, dz, dzs, k, l, ly, ő, p, q, ű, v, w
52. 5, 7, 5, 5
53. a) Pl. töröl, terel, tarol, tárul.
b) Pl. kenyér, kanyar.
54. zöngés b d g m n ny v z zs l j – dz dzs gy r
zöngétlen p t k – – – f sz s – – h c cs ty –
55. dúl – túl, zsír – sír, vonal – fonal, gép – kép
56. húz – húsz, atya – agya
57. bod-za
58. a) be-le-ej-tet-te
b) hall-ga-tag
c) visz-sza-kö-szön
d) friss
59. a) pos-tás
b) ing-ujj
c) sza-xo-fon
d) pe-ches

60. hatalmas – melléknév
 évszázadokon – főnév
 idegen – melléknév
 hódítókat – főnév

61. a) Szereti: ige
 b) Szeretet: főnév

62.

	Főnév	Melléknév	Számnév	Ige
sok			x	
sokaság	x			

63.

Főnév	Számnév	Melléknév	Névmás
	<i>nyolcad</i>		<i>milyen</i>

64. 1 3 1 2 2 1 4
 szel/(e)k, kedv/ez/ő, szó/t

65.

szó	szótő	képző	jel	rag
írnátok	ír-	–	ná-	tok
fiúét	fiú-	–	é-	t

66. Hasa, orra

67. a) fémcső, üvegcső
 b) aláír, gyógyír
 c) hintaló

68. a)

Egyszerű szó	Összetett szó
körte	néha-néha
toll	nyaklánc

b)

Egyszerű szó		Összetett szó	
toldalék nélküliek	toldalékosak	toldalék nélküliek	toldalékosak
	könyvnek		könyvtárban

69. Pl. hétlófarkú, ötakós, borital

70. Az idegen szavak és kifejezések szótárában.

71. Magyar értelmező (kézi)szótár

72. Az idegen szavak (és kifejezések) szótárában

73. Az összetett mondatok száma: 1

74. a) egyszerű
 b) egyszerű
 c) egyszerű
 d) összetett

75. a) összetett
b) egyszerű
76. a) ! felszólító mondat
b) ! felkiáltó mondat
c) . kijelentő mondat
d) ? kérdő mondat
e) ! óhajtó mondat
77. a) Kijelentő mondat.
b) Felkiáltó mondat.
78. . – kijelentő mondat
! – felkiáltó mondat
? – kérdő mondat
! – felszólító mondat
! – óhajtó mondat
79. Jelzős szószerkezetek: tíz évre,
Mátyás király magánkönyvtára, drága, kézírásos könyveket, új művészet, első magyar nyomda
80. Pl. erős gépek, szorgos hangyák stb.
81. Mozartot – szeretette meg Mozartot
komolyzenét – komolyzenét hallgatni
82. a) borzad
b) lusta
83. karcsú
84. Pl.
1. Ebben a veremben sem ütöm a gyermekem. (Bármilyen jó megoldás elfogadható.)
2. Nem bántja szemét a hulladék? (Bármilyen jó megoldás elfogadható.)
85. köznyelv
irodalmi
nyelvjárásoknak
86. Pl. maca, zsaru, dutyi
87. c) Az ifjúság szókincsébe
88. a) – 3; b) – 2; c) – 1.
89. b) publicisztikai
90. bigyók
91. 1 – c); 2 – f); 3 – d); 4 – e); 5 – a); 6 – b)
- 92.

Szerző	Cím
Vörösmarty Mihály	Csongor és Tünde
Tóth Árpád	Körúti hajnal
Kertész Imre	Sorstalanság
Ács Károly	Neked mondom, Szabadka

- 93.** 1. Lázár Ervin: Berzsián és Dideki
2. Nemes Nagy Ágnes: Mesterségemhez

94. c) műmese

- 95.** Műköltészet : Népköltészet:
Hallod-e, te sötét árnyék Sári bíróné

96. b) népdal

97.

líra	epika	dráma
dal	elbeszélés	komédia
óda	regény	tragédia
elégia	mese	farsangi alakoskodás
	karcolat	

- 98.** Líra: Tóth Árpád: Körúti hajnal
Epika: Herceg János: Módosulások
Dráma: Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde

99. b) dráma

100. H, I, H, H

101. refrénnek

- 102.** a) Rímképlet: a a b b
A rím megnevezése: páros rím.
b) Rímképlet: a a a a
A rím megnevezése: bokorrím (négyes rím)

- 103.** Pl. Kényes, büszke pávák, Nap-szédítő tollak, a
Tiszai hajók, néma társatok! b
Ez más, mint otthon. Bús komédiátok, b
Ily gyorsan betelő nyarak. a
(Kisebb és nagyobb módosítások is lehetnek a szövegben.)

- 104.** a) Rímképlet: a b a b
b) Rímfajta: keresztrím

- 105.** 1. epikai, rövid
2. egyetlen, kevés

- 106.** Az író: Tersánszky Józsi Jenő
Az elbeszélő: az egyes szám első személyű elbeszélő, én-elbeszélő, Kakuk Marci, a főhős.
Megjegyzés: ha csak egyféleképpen, de helyesen, nem az író megjelölve nevezi meg a tanuló az elbeszélőt, a megoldás elfogadható.

107. b) mese

108. ellentétet, ellentétet

- 109.** 1. levél
2. hasonlat

- 110.** 1. ismétlés
2. megszemélyesítés: csillagoknak fáj a magány

- 111.** 1. A vén boszorkány világvégi háza.
2. b) Az elbeszélő
- 112.** 1. Bence
2. Iluska
- 113.** a) Szabó Elek rövidebb műveket írt, ezek alapját képezhették volna önéletrajzának.
c) Szabó Elek a szülei nászútját írta le, és a későbbi regény színterének hiteles rajzát adta.
- 114.** Lehetséges válaszok:
1. Színhely: udvar (garázs előtt stb.), ház (előszoba stb.)
2. Idő: késő este (ősszel stb.)
- 115.** b) a játéké
- 116.** 1. Ahogy az apa közelebb ér, Ábel leleplezi a játékosság megszűnését, a szomorúságot.
Hasonló válasz is elfogadható.
2. „Csak akkor láttam meg, hogy mily sokat vénült, amióta nem találkoztunk.”
- 117.** Pl. A mézeskalács vásárfia, amelyet az idegen világból hoz magával a hős. A mézeskalács különíti el az otthoniakat és az idegeneket, az otthon maradókat és a kilépőket stb.
- 118.** Kék: parasztos, legközségesebb, mohó
Sárga: kis foltokban jelenik meg, tolakodó, az Okker családból származik
- 119.** d) A kézi mixer használati utasítása.
- 120.** d) használati utasítás
- 121.** a) reklám
- 122.** Értékelés: A témára vonatkozóan: fontos az esőerdők irtásának megemlítése, ezenkívül az annak hatására vonatkozó megállapítás (globális felmelegedés), esetleg a kettő kölcsönhatásának kiemelése.
- 123.** 1. A szöveg témája az időjárási front kialakulása és jellemzői. (Minden hasonló válasz elfogadható.)
2. Az időjárási front akkor alakul ki, amikor az Atlanti-óceán vagy Kelet-Európa felől a légtömegek szélesen hömpölyögve betörnek a Közép-Duna-medencébe, és érintkeznek légterünkkel.
- 124.** Pl. A szöveg témája a teknősbékák születése.
- 125.** a) a pápa biciklizése
- 126.** a) Hullámozó, mozgó, haladó, az ismeretlentől való borzongásra utaló stb. (többféle megfogalmazás elfogadható).
b) Nincs jelentős változás, hirtelen stílustörés, az európai nagyvárosok stílusához hasonló stb. (többféle megfogalmazás elfogadható).
- 127.** 1. a) bárd
b) Pl. beépítetlen terület, üres telek, a Pál utcai fiúk játszótere stb.
2. pápaszem – szemüveg
orgazdaság – lopott holmival való kereskedés
frappáns – találó
pech – balszerencse
- 128.** strófa – versszak
ars poetica – költői hitvallás

gúny – túlzás
groteszk – furcsa, torz, borzongató

- 129.** Szatmár és Károly között van Majtény. Kis falu, de környéke nevezetes.
Az Érmellék kellemes, szelíd völgy, a hegyoldalon ama híres bortermő szőlők, a hegy alatt pedig gazdag szántóföldek..
Megnéztem a nagy ivószobát is, hol színpadunk állott.
- 130.** Műnem: epika
Műfaj: monda
- 131.** a) társalgási stílus
- 132.** 1. a) Elnyeli a Föld.
b) A Föld kisugározza a világűrbe.
2. Pl. Üvegházhatás, globális felmelegedés, ökológiai katasztrófa.
- 133.** c)
- 134.** scriptor – szövegmásoló, scriptárius – szövegjavító
- 135.** a) hamis
b) hamis
- 136.** A diák szorgalmas lesz.
- 137.** 1998-ban
- 138.** regény
- 139.** c) Duna Tisza csatorna
- 140.** ne mulass, ne felejts
- 141.** Mátyás Iván, Bodri kutyám, dél-szerbiai, Ady Endre Általános Iskola, Egri csillagok, be szeretnék volna hívni
- 142.** 4. vízbe dugták a kezüket
5. felfűzték a halakat
3. türelmesen vártak
1. belelábaltak a vízbe
2. leszúrták a fűzfavesszőt
- 143.** Herceg János Módosulások-beli körútjának „lakói”:
Kosta Grk, Papházy Darinka, Stein Jakab üzlete, Offner és társai üzlete
- 144.** Relikvia:
a) Vértanúk testének, hamvainak maradványa,
b) a szent megérintette, használta dolgok vagy amelyek jellemzők voltak rá,
c) kegyeletes okból megőrzendő tárgy,
d) történeti szempontból nevezetes személyiséghez kötődő tárgy.
- 145.** ballag – billeg, nyargal – nyergel, dorombol – dörömböl, libeg – lobog
- 146.** Bármelyik helyes válasz elfogadható.
- 147.** birsalma, őszibarack
- 148.** Magas hangrendű melléknév: fényes
Magas hangrendű főnév: kertek

149.

írásban jelölt teljes hasonulás	burokkal
részleges hasonulás	azonban
összeolvadás	bocsátja

150. így írjuk így ejtjük mássalhangzótörvény
 kapdos kabdos zöngéesség szerinti részleges hasonulás
 látszik láccik összeolvadás

151.

Nem alakul át a -val, -vel	Átalakul a -val, -vel
hamuval	madárral
tervvel	gyümölcscsel
sapkával	

152. az – (határozott) névelő
 átvonuló – melléknévi igenév
 zivatarban – főnév
 tengerparti – melléknév
 nyaralók – főnév
 nagy – melléknév
 része – főnév
 elpusztult – (igekötős) ige

153. c) leírni

154. melléknévi igenév

155. a) ige
 b) melléknévi igenév

156. a) jel + rag

157. ragja

158. 1. asztal | ra – asztal
 2. csillag | ás – csillag
 3. olvas | ás – olvas
 4. könyv | et – könyv

159.

	Mit?	Mivel?	Hova?	Hol?
doboz	<i>dobozt</i>	<i>dobozzal</i>	<i>dobozba</i>	<i>dobozban</i>

160. a) szótő + rag
 b) előtag + utótag
 c) szótő + kötőhangzó + jel

161. Pl. vadász, halász, cipész, zenész, szobrász, borász, kertész, sebész stb.

162. finomságot

163. 1.

Képzett szavak: szemű, szemtelen, szemlélhet, szemez, szemecske, szemtelenség
Összetett szavak: gyöngyszem, borsószem, szemorvos, szempillafesték, szembogár, szemceruza, szemüveg, pápaszem, tengerszem, szemüveglencse

2.

szempillafesték, szemüveglencse

164. hegygerincen, völgytorokban

165. maholnap

166. a) ujj

b) alárendelt

167. a) Magyar szinonima szótár

168. b) Magyar értelmező kéziszótár

169. c) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára

170. alárendelt mondat

mellérendelt mondat

171. 1. ige

2. kötőszó

172. A. Egyszerű mondat: 2, 3, 4

a) főmondat: 2

b) bővített mondat: 3, 4

B. Összetett mondat: 1, 5

173. 1. összetett mondat

2. egyszerű mondat

174. a) Jaj, de nehéz a matematika!

Nem értem a matematikát!

b) érzelmeinket (indulatainkat)

enyhén ereszkedő

175. a) eldöntendő kérdés

b) felszólító

c) kijelentő

d) óhajtó

176. a) Elkészült a császár új ruhája. – kijelentő mondat

Hiszen ez szörnyűség! – felkiáltó mondat

Buta volnék, mint a föld? – kérdés mondat

Ide jöjjön mindenki! – felszólító mondat

b) óhajtó mondatot

177. a) nem, nem

b) A tanár nem az iskolából szokott elkészni.

178. 1. Nem ettünk rengeteg lekvárt a télen.

2. Miért szeretsz engem?

179. Pl.:

Ha én nem jövök pénzt kérni
ne tessék engem megdicsérni
Ha én a padláson nem akarok élni
ne tessék engem megdicsérni.

180. a) alany: az igaz fajtája: határozott
 állítmány: szép volt fajtája: névszói-igei

b) alany: (én) fajtája: rejtett
 állítmány: nem hiszem el fajtája: igei

181. a) Eszter érdekes (vastag stb.) könyvet olvas.
 b) érdekes (vastag stb.) könyvet

182. a) Pl. Ágnes figyelmesen (érdektelenül, közönyösen stb.) nézi a filmet.
 b) Ágrajz:

A = Á
 / \
 mH T

183. d) többjelentésű szó

184. 1. fog
 2. fej
 3. ég
 4. vár

185. A nyelv többjelentésű szó.

186.

	Köznyelvi jelentése	Diáknyelvi jelentése
állati	állatokhoz kapcsolódó stb.	nagyon jó stb.
puska	kézi lőfegyver stb.	tiltott iskolai segédeszköz stb.

187. nyelvjárás

188. Egyébként mi újság? Én jól vagyok. Tudtam a zenét, Éva egyest kapott. Matematikából nem tudok semmit. Segítesz? Nagyon izgulok. Van valami ötleted? Puszi.

189. 1. b) szépirodalmi
 2. a) tájnyelvi

190. Tudományos stílus.

191. Publicisztikai stílus.

192.

Írott nyelvi	Beszélt nyelvi
<i>tudományos</i>	<i>társalgási</i>
<i>hivatalos</i>	<i>szónoki</i>
<i>publicisztikai</i>	
<i>szépirodalmi</i>	

193.

Korszak	Mettől meddig?
ősmagyar kor	
	896-tól (a honfoglalástól) 1526-ig (a mohácsi vészig)
középmagyar kor	
	1772-től (magyar felvilágosodástól) napjainkig

194. b) Kazinczy Ferenc
c) Kölcsey Ferenc

195. a) Ómagyar Mária-siralom
b) ómagyar kor

196. a) J: A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából.
b) M: Így ültünk akkor is. Nagykovács Pál bátyám mesélt.
c) RM: Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor.
d) M: Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe.
e) J: Nevettek.

197. d) 4. Fényképet készítenek rólam, rögzítik a vonásaimat, amelyek tizenöt év múlva egészen mások lesznek, aztán a pulthoz küldenek aláírásmintáért.

198. b) A történet elmondásának ideje később volt, mint az elbeszélte történet ideje.

199. 1. Gárdonyi Géza: Egri csillagok
2. b) 1552

200. Családi kör
Petőfi Sándor, elbeszélő költemény
Fekete István, regény
ballada
Németh István
Csak egy újabb szombat

201. Ladó Gyula Lajos – Tüskevár – Balaton
Nyilas Misi – Légy jó mindhalálig – Debrecen

202.

Szerző	A mű címe
Juhász Gyula	<i>Milyen volt</i>
Móricz Zsigmond	<i>Légy jó mindhalálig</i>
Kosztolányi Dezső	<i>Mostan színes tintákról álmodom</i>
Ady Endre	<i>A Tűz csíholója</i>

203. 1. Regény (egy lehetséges regény töredékei) és anekdota. Műnem: epika
2. Pl. Tolnai Ottó: Wilhelm-dalok (a szövegből), Kosztolányi Dezső: A szegény kisgyermek panaszai stb.

204. 1. Műfaj: novella
Műnem: epika
2. Szerző: Mándy Iván

205. 1. Garaczi László: Pompásan buszozunk!
2. epika, (nevelődési) regény

206. a) epika
b) egyperces novella

207. b) népballada

208. Tengerihántás

209.

	MŰFAJ
1. „Toldi írójához elküldöm lelkemet Meleg kézfogásra, forró ölelésre!...”	
2. „Este van, este van? ki-ki nyugalomba! Feketen bólingat az eperfa lombja.”	
3. „Edward király, angol király Léptet fakó lován...”	x
4. „Tüzesen süt le a nyári nap sugára Az ég tetejéről a juhászbojtárra.”	

210. a) önéletrajz

211. útleírás

212. a) Önéletrajz
b) Ady Endre

213. allegória

214. a) allegória

215. A Tűz csiholója.
A szimbólumra jellemző a nagybetűs írásmód.

216. metafora

217. a), c)

218. És szívesen bedugtam volna elgyöngült lábaimat egy óriás zsebébe csüggedt életemmel együtt.
Ő, szívesen fölnyaltam volna nyelvemmel egy konyhát, a nyelvemmel, csak már munkát kapjak.

219. özönvíz

220. a) párbeszéd
b) pl. személytelenség, arctalanság, tipikus sors a személyi kultusz idején stb.

221. A regény cselekményét a(z) 2. számú részlet ismerteti, a(z) 1. számú részlet pedig a szöveget értelmezi.

222. b) értelmezi a 21. fejezetet

223. A regény cselekményét a 2. számú részlet ismerteti, az 1. számú részlet pedig a szöveget értelmezi.

224. a) esztétikai minőség

225. c) emberi testnedv

226. Pl. ironia, humor

- 227.** Pl. A szövegforma egy kávéscsészét ábrázol, a vers a kávézás örömeiről szól.
- 228.** a) szonett
- 229.** a) képvers
b) Radnóti Miklós
- 230.** Széchenyi István nevéhez.
- 231.** a) 1943-ban
b) Ars medica
c) 6
d) Fegyver vagy egyéb miatt lett sebekről és csontbéli nyavalyákról
- 232.** barracuda, cápa, oroszlán, hal
- 233.** dal
- 234.** Hivatalos stílusban.
- 235.** d) párbeszéd
- 236.** a) Pl. állat(művész), madárhang, repülés, tehetség, elavultság stb.
b) Pl. az elbeszélő azonosul művészetével, madárrá változik, szakmai önérzetének következménye stb.
- 237.** a) Nyilas Misi ottfelejtette kalapját a fűvészkertben.
b) Böszörményi kenyérre keni, és megeszi a kenőcsöt.
c) Orczyék meghívják látogatóba Nyilas Misit.
d) Pósalaky úr megálmodta a lutriszámokat.
e) Török János levelet küldet Misivel Doroghy Bellának.
f) Megalakították a Lutristák nevű titkos társaságot.
azaz: e), c), b), f), d), a)
- 238.** hőmérő, hőmérséklet, hősugárzó
- 239.** 1. Egy évvel.
2. c) A Toldi című elbeszélő költeményre.
3. b) Ilosvai Selymes Péteré
- 240.** Pereszlenyi József anyagmozgató, CO 75-14 rendszámú Wartburg kocsijával megállt a sarki újságárusnál.
1. – Kérek egy Budapesti Híreket.
2. – Sajnos, elfogyott.
3. – Akkor egy tegnapi is jó lesz.
4. – Az is elfogyott. De véletlenül van már egy holnapim.
5. – Abban is közlik a moziműsort?
6. – Az mindennap benne van a lapban.
7. – Hát akkor adja ide azt a holnapit – mondta az anyagmozgató.
8. – Visszaült a kocsijába.
9. – Föllapozta a moziműsort.
Némi keresgélés után talált egy csehszlovák filmet – Egy szöszi szerelmei –, melyet dicsérni hallott.
- 241.** Tutajos és a rum között folyik a párbeszéd.
- 242.** b) Diósiné Brüll Adél

243. szóösszetétellel
betűszóalkotással

244. 1950 és 1985 között

245. a) Igen.
b) Az ember tragédiája.

246. a) Kosztolányi Dezsőről
b) Szirmai Károly, Kende Ferenc

247.

Magyar Nyelvtudományi Társaság	magyar nyelvtudományi társasági
Nyelvművelő kéziszótár	Nyelvművelő kéziszótár-beli
Az Est	Az Est-beli
Velence cukrászda	Velence cukrászdai
Bagoly utca	Bagoly utcai
Arany János	Arany János-i

248. A béka oly naggyá akart lenni, mint az ökör, ezért nagyon felfújta magát. A fia mondta neki, hogy ne fáradjon ezzel, mert a béka semmi az ökörhöz képest. Amaz mégis felfuvalkodott. Intette a fia:

– Ha szétpukkannál is felfuvalkodásodban, akkor sem lehetsz olyan, mint az ökör.

A béka akkor sem fogadott szót, hanem mindaddig fuvalkodott, mígnem meghasadt, és a lelkét kifújta.

249.

	-ban	-nál	-tól	-hoz
ez	<i>ebben</i>	<i>ennél</i>	<i>ettől</i>	<i>ehhez</i>
az	<i>abban</i>	<i>annál</i>	<i>attól</i>	<i>ahhoz</i>

250. Szegedi úti
szabadka–budapesti
Sremska Mitrovica-i
nagybecskereki

251.

A magánhangzók felosztása a kiejtés időtartama szerint	
Rövid	Hosszú
<i>a, e, i, o, ö, u, ü</i>	<i>á, é, í, ó, ő, ú, ű</i>

252. 1. a) a magánhangzó időtartama megkülönböztető szerepű
2. Pl. Míg olvasta a sajtót, megette a sajtót.

253.

A magánhangzók felosztása a nyelv vízszintes mozgása szerint	
Magas	Mély
<i>e, é, i, í, ö, ő, ü, ű</i>	<i>a, á, o, ó, u, ú</i>

266. a) ige
b) főnév

267. a) zár, nyom
b) Ige is, főnév is.

268.

alapszó	képző	képzett ige	a képzett ige fajtája
ír	-at, -et	írat	műveltető ige
kér	-atik, -etik	kéretik	szenvedő ige
olvas	-hat	olvashat	ható ige
sétál	-gat	sétálgat	gyakorító ige
él	-(e)d	éled	kezdő ige

269. a)

képzett szavak	összetett szavak	többszörösen összetett szavak
boldogtalan	képkeretező	kerékgyártómester
	szétoszt	óraalkatrész

- b) A vasaló marad ki a táblázatból, mert egyszerű szó.

270.

Képzett igék		Képzett névszók	
Igéből	Névszóból	Igéből	Névszóból
altat	vásárol	olvasás	játékos
dobál		repülő	aranyos

271.

Képzett szó	Jellel ellátott szó	Raggal ellátott szó
félve	kertek	kalácsnak
szeretni	fehérebb	
futó		

272. 1. c) Influenza idején a kórházban beteg ápoló is akad.
d) Az utazó távoli erdőből hallatszó vadbögést figyel.
e) A háziszarka házi tolvajt jelent a magyar nyelvben.
2. a) Avágottvirág-árusítás sikeresnek bizonyult.

273.

Többszörösen összetett szó
híradástechnika
hírlapíró
hírlapkiadó

274. szemüveg, szemfüles, szemverés, szemgyulladás, szemmérték

275. megint (ismét) – megint (figyelmeztetésben részesít),
faló (falánk evő) – faló (fából készült ló)

276. Alanyos szóösszetételek: dércsípte
Tárgyas szóösszetételek: békeszerető

Határozós szóösszetételek: *ágrólszakadt, érzelemgazdag*

Jelzős szóösszetételek: *citromhéj, sokszög, sötétzöld*

277. tréfacsináló
szájtátva

278. régestelen-régen, búbajos, sürgött-forgott, sebbel-lobbal, körös-körül, ámult-bámult

279.

Alárendelő szóösszetétel	Mellérendelő szóösszetétel
<i>emberlakta</i>	<i>búbánat</i>
<i>egyetért</i>	<i>már-már</i>
<i>fejcsóválva</i>	<i>éjjel-nappal</i>
<i>egyoldalú</i>	<i>agyba-főbe</i>

280. a) pl. kisasszony
b) pl. írogat
c) MTA
d) ordibál

281. c) szórövidülés

282. CD, www, SMS

283. a) szóelvonás

284. Madarat tolláról, embert barátjáról.

285. Az elrejtett szólás: kesztyűbe dudálni.

Jelentése: erélyes eszközökkel valakit rendre tanít, ellátja a baját (vagy hasonló megoldások)

286. a) Feni a fogát valamire
b) Ajándék lónak ne nézd a fogát! (vagy: Közös lónak túros a háta.)

287. a) maga felé hajlik a keze
b) az erdőt

288. – helyesírási szótár: a szavak, kifejezések helyes írását mutatja be,
– szakszótár: egy szakterületet tárgyal,
– történeti-etimológiai szótár: a szavak történetét, eredetét vizsgálja,
– szinonimaszótár: a rokon értelmű szavakat tartalmazza,
– értelmező szótár: megmagyarázza az anyanyelvi szavak jelentését

289. c) azért, mert azonos alakú szó

290. c) A magyar helyesírás szabályaiban.

291. a) Szabályzatból és szótárrészből.

292. a) bármely jó válasz elfogadható kötőszóval (pl. tehát, ezért, ennélfogva stb.) vagy nélküle
b) bármely jó válasz elfogadható kötőszóval (pl. hogy) vagy nélküle

293. a) (Vagy) beveszed a gyógyszert, vagy kórházba kerülsz.
b) Az idén jó termés várható, ugyanis (hiszen, tudniillik) napok óta jótékony eső áztatja a veteményeket.

294. 1. egyszerű, tömondat
2. egyszerű, bővített
3. összetett, mellérendelő

4. egyszerű, hiányos

295. a) Mindent fel kell írnom, mert feledékeny vagyok.
b) Megette azt, ami ízletes volt.

296. A kalandozó magyarok szívesen csapták be az ellenséget színlelt meghátrálással.
miJ mH miJ eH

A – Á
/ / \ \
miJ mH T eH
|
miJ

(Más jelöléssel is elfogadható.)

297. Pl. Ködös éjszakán álmodoztam a meleg szobában.

298. a) Mozartot és Bachot.
b) Zenekedvelő testvérem szeretette meg velem Mozartot és Bachot.

299. a) megnyugtató
b) Megnyugtató volt (lenne stb.) komolyzenét hallgatni.

300. Pl.
a) esős idő
b) zsíros bőr
c) friss kenyér
d) nedves ruha

301. reális → valószínűtlen
pesszimista → derűlátó
maximum → legkevesebb
agresszív → szelíd

302.

Hangutánzó szavak	Hangulatfestő szavak
<i>pattog</i>	<i>fodroz</i>

303. 1. csirke, csávó, menő, csesznye, hepajkodnak, elpampogják, sulí, tancsi, vallat
2. b) Egy tanár gyűjteménye a diákok szleng szótárából

304.

Labdarúgók szókinccse	Mesteremberek szókinccse
<i>les</i>	<i>körfűrész</i>
<i>hátvéd</i>	<i>villáskulcs</i>
<i>csatár</i>	<i>gyalu</i>
<i>szabadrúgás</i>	<i>csőkulcs</i>

305. hátvéd, rangadó, derbi, csörte, lesállás, szöglet

306. 1. b) Szépirodalmi.
2. Fehér és kék.

307. b) A tudományos stílushoz

308. b) A szónoki stílusra

309. Anonymus c)
 Károli Gáspár a)
 Pázmány Péter d)
 Kazinczy Ferenc b)

310. ómagyar kor

311. a) a vogulok és az osztjások

312. a) Halotti Beszéd és Könyörgés
 b) 1200 körül (A század megnevezése is elfogadható.)

313.

1200 körül	Gesta Hungarorum	szórványemlék	származástörténet
1055	Tihanyi alapítólevél	szórványemlék	biroköszeírás
1200 körül	Halotti Beszéd és Könyörgés	szövegemlék	gyászbeszéd
1300 körül	Ómagyar Mária-siralom	szövegemlék vagy első magyar vers	himnusz

314.

Az első magyar vers	Az első magyar összefüggő szöveg
<i>Ómagyar Mária-siralom</i>	<i>Halotti Beszéd és Könyörgés</i>
<i>„keseruen kynzatuhul”</i>	<i>temetkezési szertartás</i>
1300	1200
<i>siratóének</i>	<i>„latiatuc feleym”</i>
<i>Leuveni-kódex</i>	<i>Pray-kódex</i>

315. b) latin nyelvből fordították

316. Pl.

- Jelentős számú szót vettek át a népnyelvből (tájnyelvekből) pl. badar, betyár, csalit, csokor, csupasz, doboz, érdes, falánk, hullám, iker, laza, meder, sajnos, silány stb.
- Régi, elavult szót elevenítettek fel pl. év, ör, hölgy (régén: ‘nő’ és ‘menyét’ – a két régi jelentés közül az egyikkel vezették be újra a szót) stb.
- Szóösszetétellel pl. bonckés, ékszer, gyógyfű stb.
- Szóképzéssel: pl.
 - ály, -ély (apály, szenvedély, vizály, ünnepély),
 - da, -de (mosoda, bölcsöde),
 - nok, -nök (írnok, hírnök),
 - onc, -enc (tanonc, lelenc),
 - ma, -me (játszma, eszme),
 - ár (tanár, szakadár).
- Más nyelvekből szó szerint fordítottak szavakat pl. jármű, korhű, dúsgazdag, elmebeteg, vérszegény, harcképes stb.

317. 1. a) Kazinczy Ferenc
 2. Vörösmarty Mihály

318.

Nyelvújítók	Hagyományőrök
<i>Kazinczy Ferenc</i>	„ypsilonisták”
„jottisták”	<i>ortológus</i>
<i>neológusok</i>	<i>Mondolat</i>
<i>Kölcsey Ferenc</i>	<i>Verseghy Ferenc</i>

319. a) líra

b) A sorok a következő szövegekből származnak:

1. Ady Endre: *Fölszállott a páva*
2. Juhász Gyula: *Tiszai csönd*
3. Kosztolányi Dezső: *Az iskolában hatvanan vagyunk... (A szegény kisgyermek panasza)* – mindkét megoldás elfogadható.
4. József Attila: *Nyár*

320. Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk

321. a) Arany János,

b) Toldi

c) elbeszélő költemény

322. a) Műnem: epika

b) Műfaj: (mű)mese

323. a) József Attila: (Karóval jöttél...)

b) önmegszólító vers

324. Dráma

325. Arany János: A walesi bárdok – ballada

Juhász Gyula: Milyen volt – elégia

Orbán Ottó: Hallod-e, te sötét árnyék... – balladás dal

Nagy László: Himnusz minden időben – himnusz

326. a) szinesztézia

b) halmozás

327. a) A költészet a lírai én számára menedékhely a világból (felelősségteljes hivatás stb.)

b) Ars poeticának nevezzük.

328. 1) – d) két vagy több egymást követő szó kezdő mássalhangzójának – ritkábban magánhangzójának – az ismétlődése, összecsengése

2) – c) a verssor belsejében lévő szavak szóvégiösszecsengése

3) – a) a verssor közepének és végének összecsengése

4) – b) a verssorok végén lévő szavak szóvégi összecsengése

329. a) rövid és hosszú, b) verslábakat, c) ütemhangsúlyos, d) Radnóti Miklós

330. a) Egyperces novelláknak.

b) Pl. Hírek és álhírek (Biciklizni tanul a pápa, Halált okozó rósejbn stb.)

331. a) Műneme: dráma

b) Alapműfajok: tragédia, komédia

c) Komédia

- 332.** regény
 drámai költemény (dráma)
 komédia (dráma)
 himnusz
- 333.** névmutató
- 334.** tárgymutató
- 335.** b) lábjegyzetnek
- 336.** a) Alcím: A Magyar Posta története több évszázadra nyúlik vissza
 b) A bekezdések száma: 2
- 337.** c) A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.
- 338.** Belépni ebbe a képzeletbeli világba izgalmas kaland, de veszélyeket is rejt, mert aki nagyon sok időt tölt az ilyen játékokkal, elveszítheti valóságérzékét. A kalandokhoz képest a köznapi élet szürkének, unalmasnak látszhat.
- Megjegyzés: csak ha mindkét mondatban fölismeri a véleményt, adható 1 pont.
- 339.** c) mert a hangyászt az elbeszélő az emberi bűnözés nézőpontjából ítéli meg
- 340.** b) reflexió
- 341.** 1. Pl. arra utal, hogy nincs két egyforma egyén, az idősebb férfi nézőpontja érvényesül stb.
 2. Pl. a nevek halmozása, a nemek nem különülnek el, a novella szereplői sem, elhomályosul a tulajdonnév nyelvtani funkciója, a stílushatás fontossága stb.
- 342.** Minden helyes válasz elfogadható:
 pl. Miben lesznek segítségünkre a vitaminok, ha helyesen alkalmazzuk őket?
 Minek a koordinálására szolgálnak a vitaminok? Stb.
- 343.** Pl. formai hasonlóság, a kötőszók és határozószók használata a verssorok elején, az első sorok egyezése stb. (Bármilyen értelmes, nyelvileg helyes válasz elfogadható.)
- 344.** Pl. A színész eljátssza a szerepét.
 Elképzelhető megoldások pl. lejátssza, kijátssza, visszajátssza, megjátssza, végigjátssza
- 345.** Törtészámnévre.
- 346.** visszaható névmás: *magát*
 határozatlan névmás: *valaki*
 főnévi mutató névmás: *ez*
 általános névmás: *senki, mindenki*
- 347.** 1. a) Gion Nándor 2. Tamás
- 348.** a) A megnyilatkozás alanya az egyik szereplő, egy kisfiú szemével látjuk a világot.
 b) Csáth Géza
 c) Szombat este
- 349.** a) Ács Károly
 b) a (tékozló) fiú
- 350.** a) E/1.
 b) Budapesten, a nagyvárosban
 c) gyerekek, fiú (vagy hasonló megoldások)

A záróvizsgán mért tudásszintek

ALAPSZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók alapszintű tudására/ismereteire és készségeire utalnak.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.1.1.1. eljut az egyszerűbb szövegek megértéséig,
- MNY.1.1.2. képes néma vagy hangos olvasással megérteni a szöveget,
- MNY.1.1.3. megkülönbözteti a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeket,
- MNY.1.1.4. a munkafüzetekben, könyveiben levő szómagyarázatokat segítség nélkül értelmezi,
- MNY.1.1.5. felismeri a szöveg műfaját, közlésmódját és stílusát,
- MNY.1.1.6. megkülönbözteti a szöveg és a könyv szerkezeti egységeit (főcím, alcím, szövegtest, fejezet, bekezdés, lábjegyzet, tartalom, előszó, utószó),
- MNY.1.1.7. felismeri az idézeteket,
- MNY.1.1.8. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni a szövegből,
- MNY.1.1.9. képes lényeges és lényegtelen elkülönítésére,
- MNY.1.1.10. képes az összefüggések feltárására (időrend, ok-okozati viszonyok, következmény stb.),
- MNY.1.1.11. képes a következtetések levonására (egyszerű szövegben),
- MNY.1.1.12. képes a szövegbe iktatott táblázatok, grafikonok, diagramok felismerésére.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.1.2.1. érthető, nyelvtanilag kifogástalan mondatokat szerkeszt,
- MNY.1.2.7. ismeri a Helyesírási szabályzat használati módját,
- MNY.1.2.8. ismeri a helyesírási alapelveket és a legfontosabb helyesírási szabályokat (írásjelek, a tulajdonnevek – személynevek, állatnevek, intézménynevek, márkanevek – írásmódja).

NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.1.3.1. fel tudja sorolni a magán- és a mássalhangzókat,
- MNY.1.3.2. fel tudja osztani a mássalhangzókat a zöngéesség szempontja szerint,
- MNY.1.3.3. tud szótagolni,
- MNY.1.3.4. felismeri az alapszófajokat,
- MNY.1.3.5. le tudja választani a toldalékot a szótőről,
- MNY.1.3.6. felismeri az egyszerű és összetett szavakat,
- MNY.1.3.7. ismeri a szótárak és kézikönyvek használati módját,
- MNY.1.3.8. meg tudja különböztetni az egyszerű és összetett mondatot,
- MNY.1.3.9. felismeri a beszélő szándéka szerint elkülöníthető mondatokat (kijelentő, felkiáltó, felszólító, óhajtó, kérdő),
- MNY.1.3.10. mondatelemzéskor felismeri a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, határozott alany), tárgyas szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-).

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri az alábbi jelenségeket:

MNY.1.3.11. felismeri az egyjelentésű, a többjelentésű, a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZŐDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.1.3.12. felismeri a nyelvi rétegeket,

MNY.1.3.13. felismeri a stílusrétegeket.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.1.4.1. felismeri a tantervben előírt szövegek címét és szerzőit,

MNY.1.4.2. megkülönbözteti a szóbeli és az írásbeli irodalom műfajait,

MNY.1.4.3. megkülönbözteti a műnemeket (líra, epika, dráma),

MNY.1.4.4. felismeri a rímfajtákat és a refrént,

MNY.1.4.5. ismeri a következő fogalmakat: elbeszélő, lírai beszélő (lírai én), mese, történet, elbeszélés,

MNY.1.4.6. képes a következő stilisztikai eszközök felismerésére: hasonlat, költői jelző, megfigyelés, ismétlés, költői kérdés, ellentét, hangutánzás és hangulatfestés, fokozás,

MNY.1.4.7. képes a következő szépirodalmi szövegelemek felismerésére: motívum, téma, fabula, a cselekmény helye és ideje, hős stb.

KÖZÉPSZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók középszintű tudására/ismereteire és készségeire utalnak.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.2.1.1. eljut a hosszabb szövegek megértéséig,
- MNY.2.1.3. felismeri a nem szépirodalmi szövegek fajtáit (használati utasítás, reklám, vitaanyag, hozzászólás stb.),
- MNY.2.1.4. meg tudja nevezni az olvasott szöveg témáját, képes rövid tartalomismertetésre,
- MNY.2.1.5. a munkafüzetében, könyveiben levő szómagyarázatokat segítség nélkül értelmezi,
- MNY.2.1.6. felismeri a szöveg műfaját, közlésmódját és stílusát,
- MNY.2.1.7. megkülönbözteti a szöveg és a könyv szerkezeti egységeit (főcím, alcím, szövegtest, fejezet, bekezdés, lábjegyzet, tartalom, előszó, utószó, tárgymutató, bibliográfia),
- MNY.2.1.8. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni a szövegből és szövegek közötti összefüggéseket keresni,
- MNY.2.1.9. megkülönbözteti a tényanyagot a reflexióktól, kommentároktól,
- MNY.2.1.10. képes a táblázatok, grafikonok, diagramok áttekintésére és értelmezésére.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.2.2.5. ismeri és legtöbb esetben alkalmazza a helyesírási alapelveket, valamint a legfontosabb helyesírási szabályokat. (Helyesen jelöli a hangkapcsolatokat a részleges hasonulás, az írásban jelölt teljes hasonulás és az összeolvadás eseteiben, a tulajdonnevekre vonatkozó helyesírási szabályokat tudatosan alkalmazza. Helyesen írja a személyneveket, az állatneveket, a címeket, a márkaneveket, az intézményneveket és a földrajzi nevek egyszerűbb eseteit. Az igekötős igék, a névutós szerkezetek egybe- és különírását, az -i képzős melléknevek egyszerűbb eseteit nem téveszti el.),
- MNY.2.2.6. jártas a vázlatkészítésben.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.2.3.1. felismeri a magas és mély magánhangzókat,
- MNY.2.3.2. felismeri és megnevezi a részleges hasonulás, a teljes hasonulás és az összeolvadás egyszerűbb eseteit,
- MNY.2.3.3. felismeri és megnevezi az alapszófajokat, a határozószókat és az igeneveket,
- MNY.2.3.4. ismeri a szótő+toldalékok fogalmát,
- MNY.2.3.5. felismeri és megnevezi a szóelemek könnyebb elemeit,
- MNY.2.3.6. felismeri az egyszerű és összetett szavakat, és megnevezi fajtáit,
- MNY.2.3.7. ismeri a szótárak és kézikönyvek használati módját,
- MNY.2.3.8. meg tudja különböztetni az egyszerű és összetett mondatot,
- MNY.2.3.9. fel tudja ismerni és megnevezni a beszélő szándéka szerint elkülönülő mondatokat,
- MNY.2.3.10. felismeri és megnevezi a mondatokat logikai minőségük szerint (állító, tagadó),
- MNY.2.3.11. mondatelemzéskor felismeri és megnevezi a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, határozott alany), tárgyas szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos).

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.2.3.12. felismeri és megnevezi az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú és a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZŐDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.2.3.13. felismeri, megnevezi a nyelvi rétegeket,

MNY.2.3.14. felismeri, megnevezi a stílusrétegeket.

A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE részterületein a tanuló felismeri és megnevezi:

MNY.2.3.15. a nyelvtörténeti korszakokat.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.2.4.1. el tudja különíteni epikus művekben (a meséket és mítoszokat leszámítva) a mű időviszonyait (az elbeszélte időt; az elbeszélés idejét; az elbeszélte események időtartamát), valamint a befogadás idejét,

MNY.2.4.2. felfedezi a cím, a műnem, a műfaj és a szereplő közötti összefüggéseket,

MNY.2.4.3. a szövegrészletek, a hősök és a helyzetek alapján felismeri a műnemet és a műfajt,

MNY.2.4.4. megkülönbözteti az átmeneti műfajokat (ballada),

MNY.2.4.5. felismeri az irodalomtudományi szempontból vizsgált műfajokat (emlékirat, életrajz, önéletrajz, napló, útirajz, sci-fi, fantasy),

MNY.2.4.6. felismeri a következő alakzatokat (metafora, szimbólum, allegória, áthajlás),

MNY.2.4.7. felismeri a motívumokat, a kompozíciót, a formai jegyeket, a hősök jellemét és a szereplők rendszerét, a párbeszédet, a monológot, belső monológot (önjellemző beszéd),

MNY.2.4.8. különbséget tesz a szöveg cselekményének összefoglalása és a szöveg értelmezése között,

MNY.2.4.10. felismeri a komikum változatait (humor, irónia),

MNY.2.4.11. felismeri a szonettet és a képverset.

HALADÓ SZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók haladó szintű tudását és készségeit határozzák meg.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.3.1.1. eljut a hosszabb és összetettebb szövegek megértéséig,
- MNY.3.1.2. felismeri a szöveg műfaját, közlésmódját és stílusát,
- MNY.3.1.3. képes a kulcsszavak, tételmondatok kiemelésére, rezümé összeállítására,
- MNY.3.1.4. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni összetettebb és hosszabb szövegből, valamint szövegközi összefüggéseket keresni,
- MNY.3.1.5. képes összetettebb táblázatok, grafikonok, diagramok vizsgálatára és értelmezésére,
- MNY.3.1.6. képes az olvasott szövegekkel kapcsolatban kérdéseket feltenni, véleményt, kritikai nézőpontú hozzászólást formálni, érvelni, összehasonlító észrevételeket tenni.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.3.2.5. ismeri és következetesen alkalmazza a helyesírási alapelveket, valamint a helyesírási szabályok többségét (Helyesen jelöli a hosszú és rövid hangokat a tőhang-váltást mutató főnevek és igék esetében is, a hangkapcsolatokat, helyesen írja a tulajdonneveket, a földrajzi nevek bonyolultabb eseteit, az -i képzős mellékneveket, az igekötős igék, a névutós szerkezetek, az alanyos, tárgyas, határozós és birtokos szó szerkezetek, összetettek helyesírását nem véti el, összetett mondatok írásakor többnyire jól központosz.).

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri, megnevezi, alkalmazza az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.3.3.1. reprodukálja a magánhangzók felosztását az időtartam és a nyelv vízszintes mozgása szerint,
- MNY.3.3.2. ismeri és alkalmazza a hangrend és illeszkedés törvényét,
- MNY.3.3.3. felismeri a részleges hasonulás (zöngésedés, zöngétlenedés, képzés helyi szerinti részleges hasonulás), a teljes hasonulás (jelölt és jelöletlen teljes hasonulás), összeolvadás, mássalhangzó-rövidülés, mássalhangzó-kiesés eseteit,
- MNY.3.3.4. ismeri és alkalmazza a szótagolás és elválasztás szabályait,
- MNY.3.3.5. felismeri a tanult szófajokat,
- MNY.3.3.6. felismeri a többszófajúságot,
- MNY.3.3.7. felismeri, megnevezi és alkalmazza a tanult szóelemeket (képző, jel, rag),
- MNY.3.3.8. felismeri az egyszerű, összetett és többszörösen összetett szavakat,
- MNY.3.3.9. felismeri és megnevezi a mellérendelő és alárendelő szóösszetételeket,
- MNY.3.3.10. felismeri és megnevezi a ritkább szóalkotási módokat,
- MNY.3.3.11. felismeri és alkalmazza az állandósult szókapcsolatokat,
- MNY.3.3.12. használja szótárakat és kézikönyveket,
- MNY.3.3.13. felismeri és elkülöníti a mondatfajtákat szerkezetük szerint (egyszerű mondat: tőmondat, bővített mondat, hiányos mondat, összetett mondat: alárendelő, mellérendelő), ismeri az összetett mondat szerkezetét, a tagmondatok sorrendjét, a többszörösen összetett mondatot, ábrázolja az egyszerű és összetett mondatok szerkezetét,

MNY.3.3.14. mondatelemzéskor felismeri a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, névszói állítmány, névszói-igei állítmány, határozott alany, határozatlan alany, általános alany, hiányos alany), tárgyas szerkezet (kettős tárgy), határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-, állapot, ok-, cél-, vonzat), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos, értelmező), alárendelő és mellérendelő (halmozott) szintagma.

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri, megnevezi és alkalmazza az alábbi jelenségeket:

MNY.3.3.15. felismeri az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú, hasonló alakú, ellentétes jelentésű, hangutánzó- és hangulatfestő valamint a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZÖDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri, megnevezi és alkalmazza az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.3.3.16. felismeri, megnevezi és alkalmazza a nyelvi rétegeket,

MNY.3.3.17. felismeri, megnevezi és alkalmazza a stílusrétegeket.

A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE részterületein a tanuló felismeri és megnevezi:

MNY.3.3.18. a nyelvtörténeti korszakokat,

MNY.3.3.19. az első nyelvemlékeket,

MNY.3.3.20. ismerettel rendelkezik a 19. század nyelvújító mozgalmáról.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.3.4.1. a kiemelt szövegrészeket/szöveghelyek, hősök, helyzetek, témák és motívumok alapján felismeri a műnemet és a műfajt,

MNY.3.4.2. felismeri a konkrét szöveg műnemét és műfaját,

MNY.3.4.3. felfedezi a szerző és a lírai beszélő (lírai én), valamint a szerző és az elbeszélő közötti különbségeket,

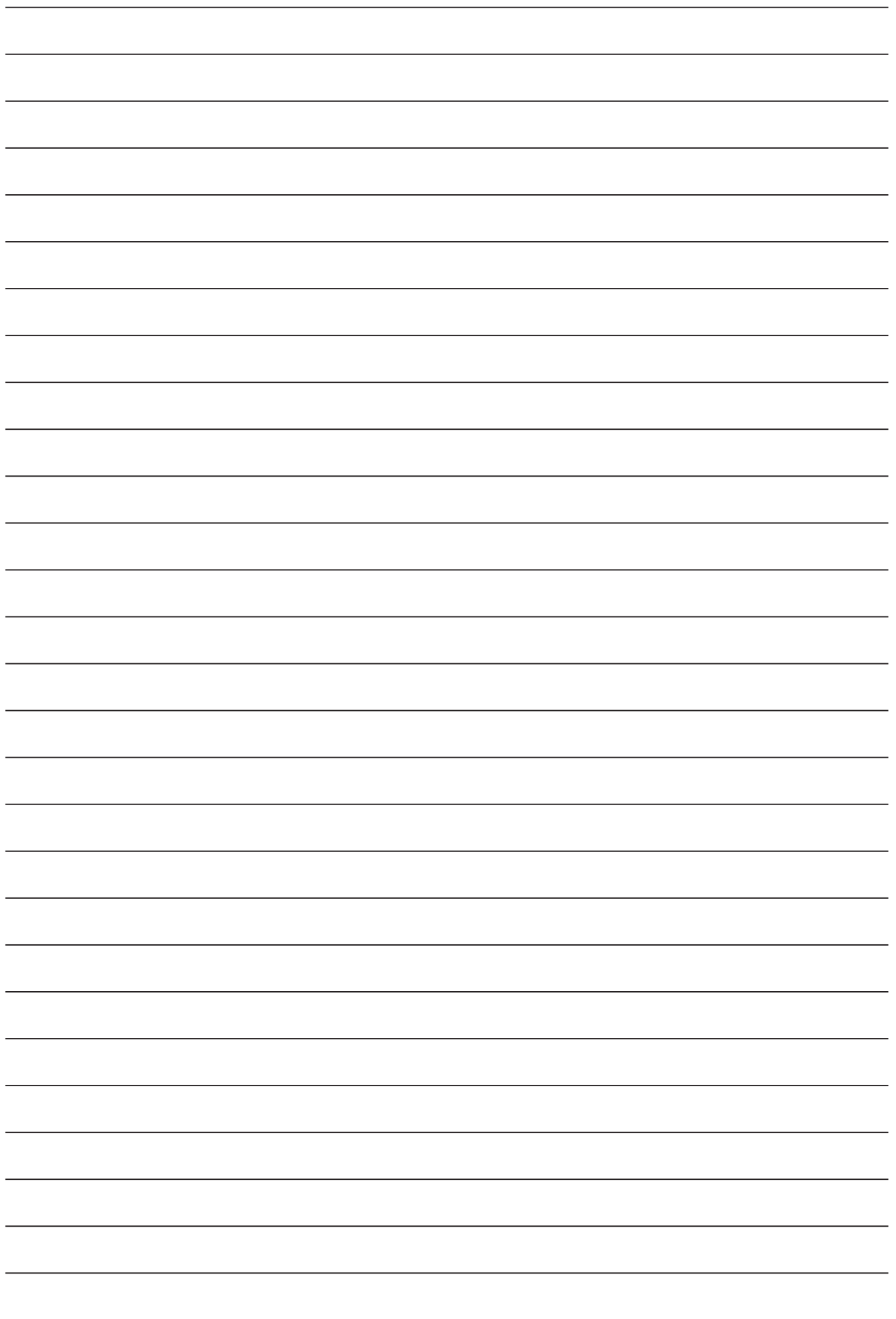
MNY.3.4.4. felismeri a különböző verselési formákat (ütemhangsúly, időmérték) és a következő alapfogalmakat: alliteráció, belső rím, szinesztézia, tóismétlés, halmozás, illetve felsorolás, versciklus, látomás, ars poetica, gondolati líra,

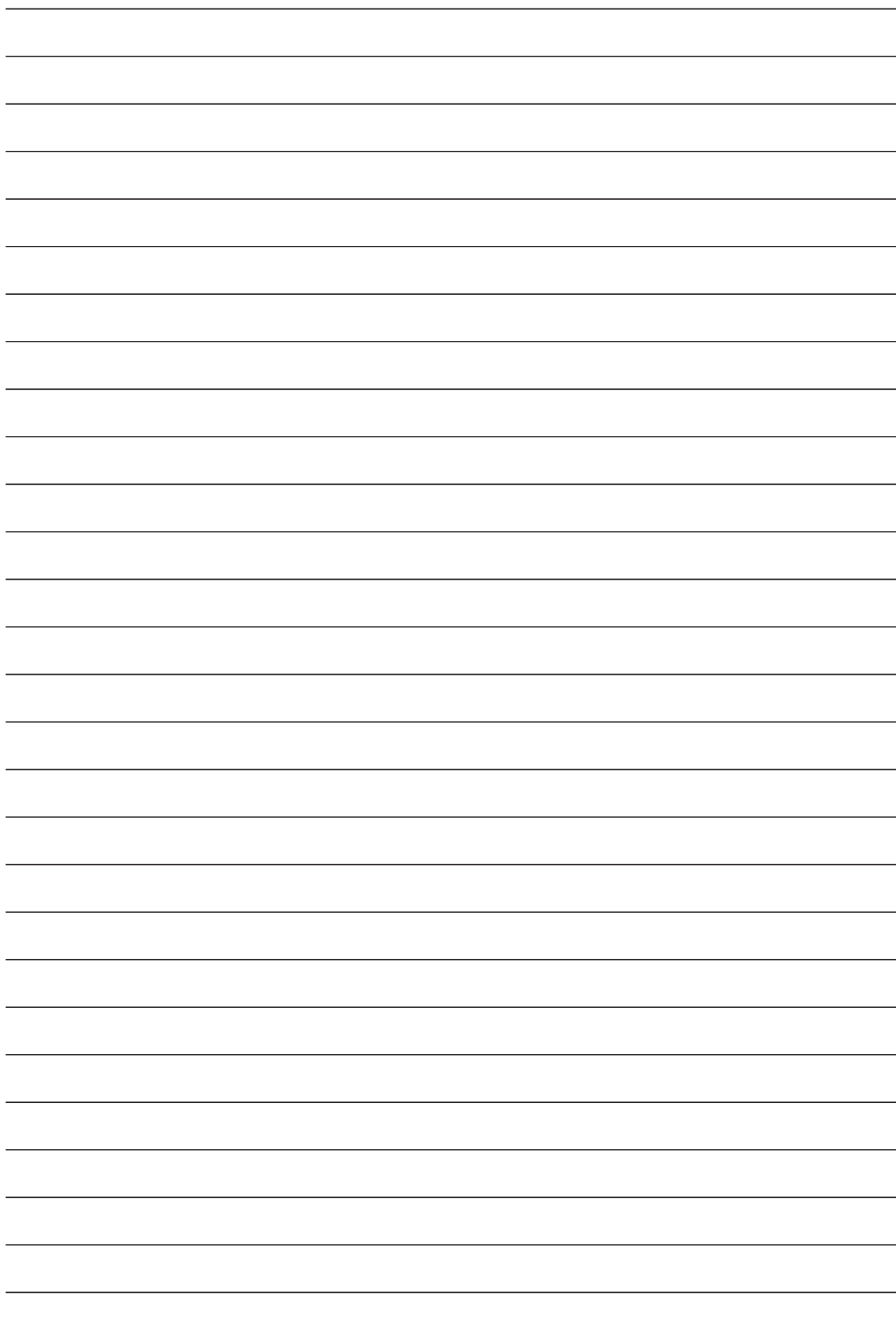
MNY.3.4.5. ismeri a lírai, epikai és drámai műfajokat.

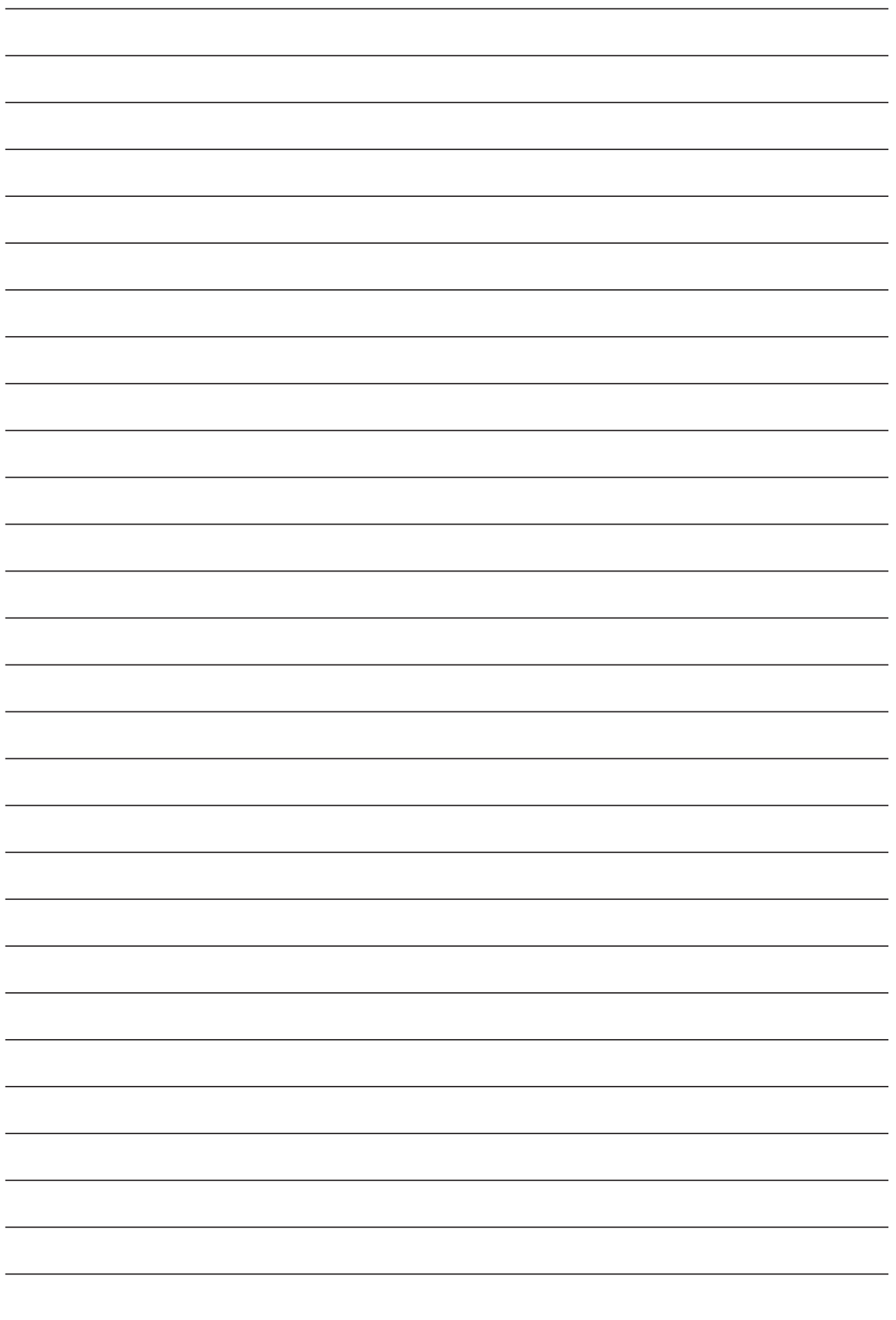
Források

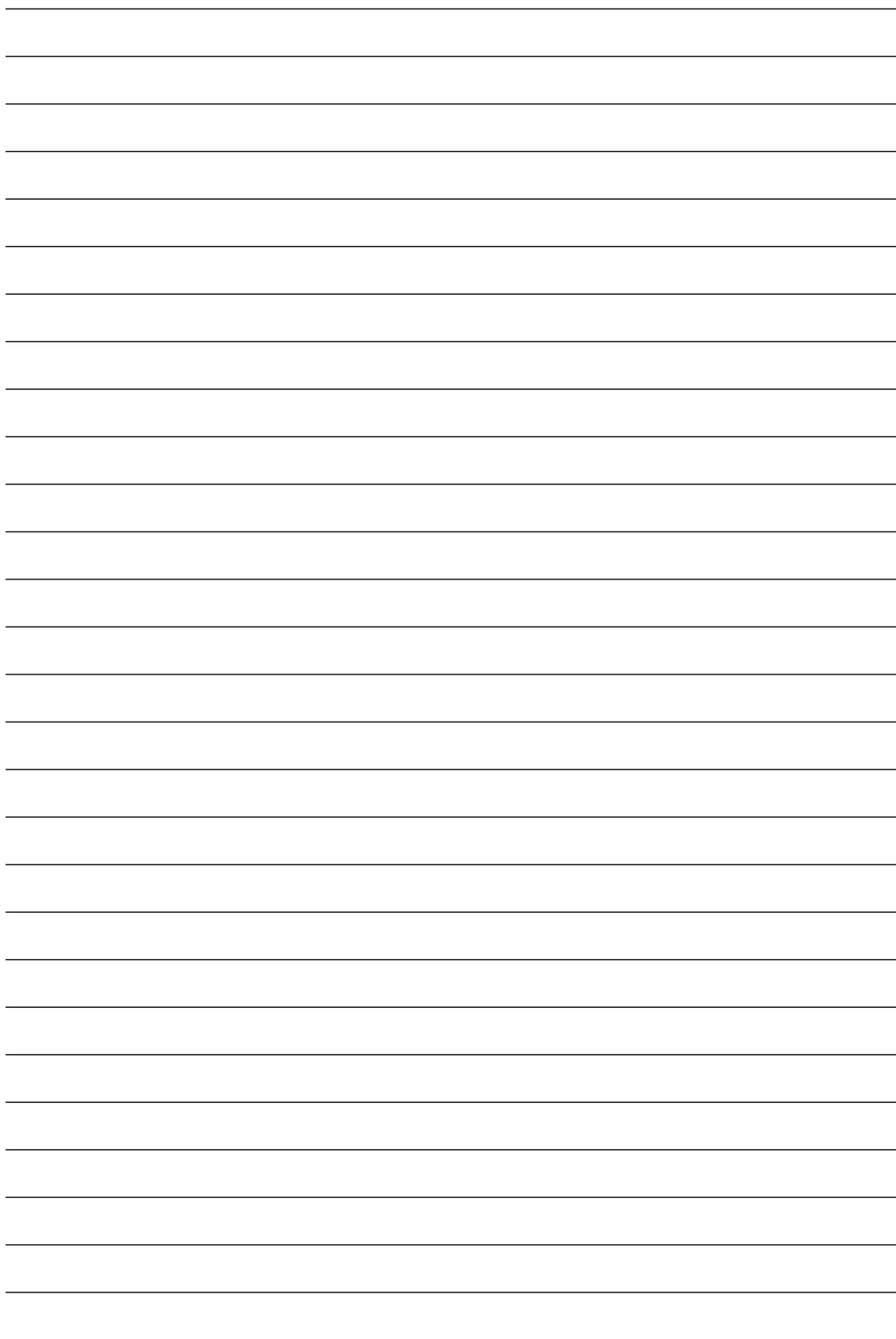
A gyűjteményben szereplő feladatok kidolgozásához felhasznált irodalom: az általános iskolai tankönyvek, A magyar helyesírás szabályai, a Magyar értelmező kéziszótár, az Idegen szavak és kifejezések kéziszótára, különféle szép-, tudományos és publicisztikai irodalmi művek.

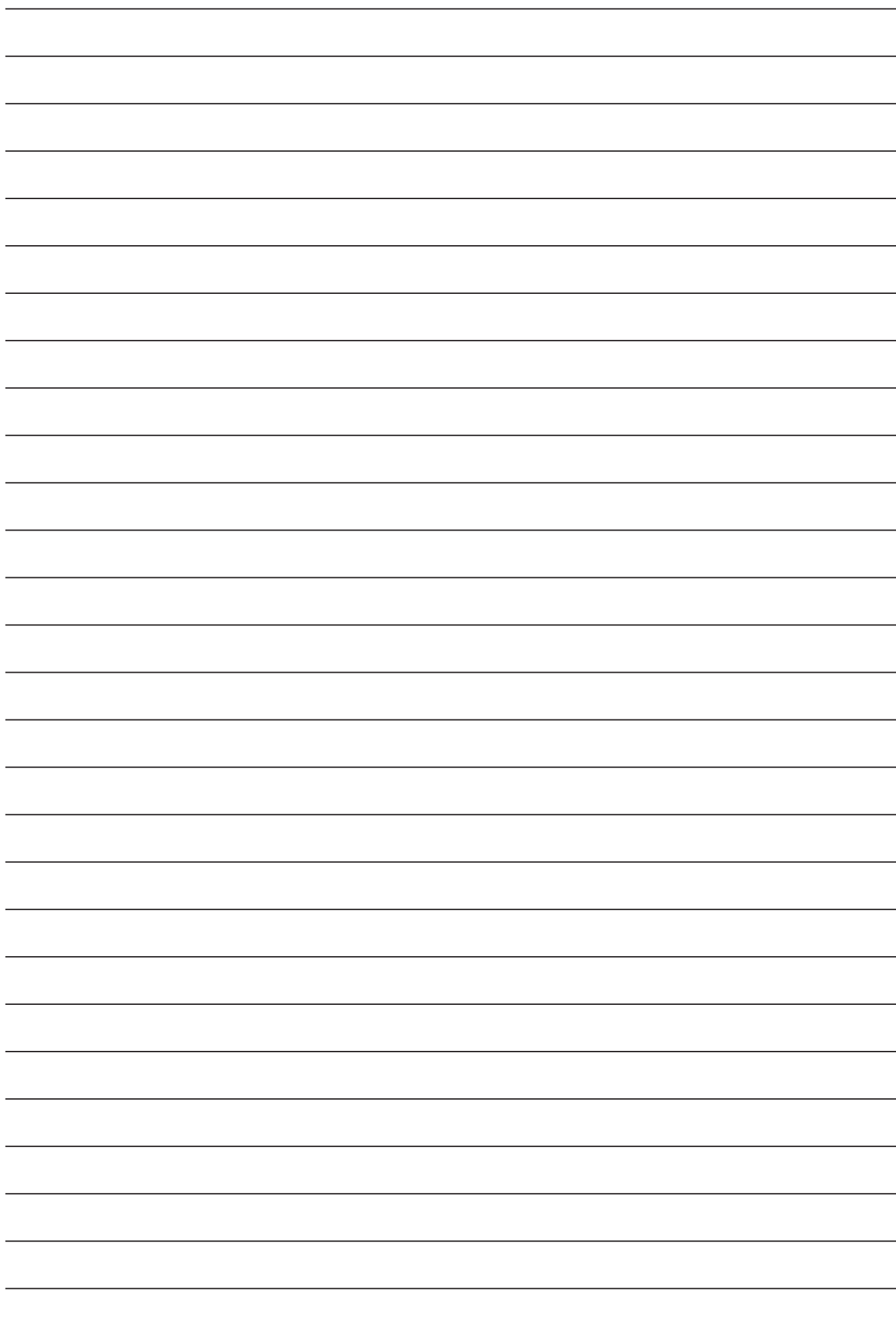
[illegible]

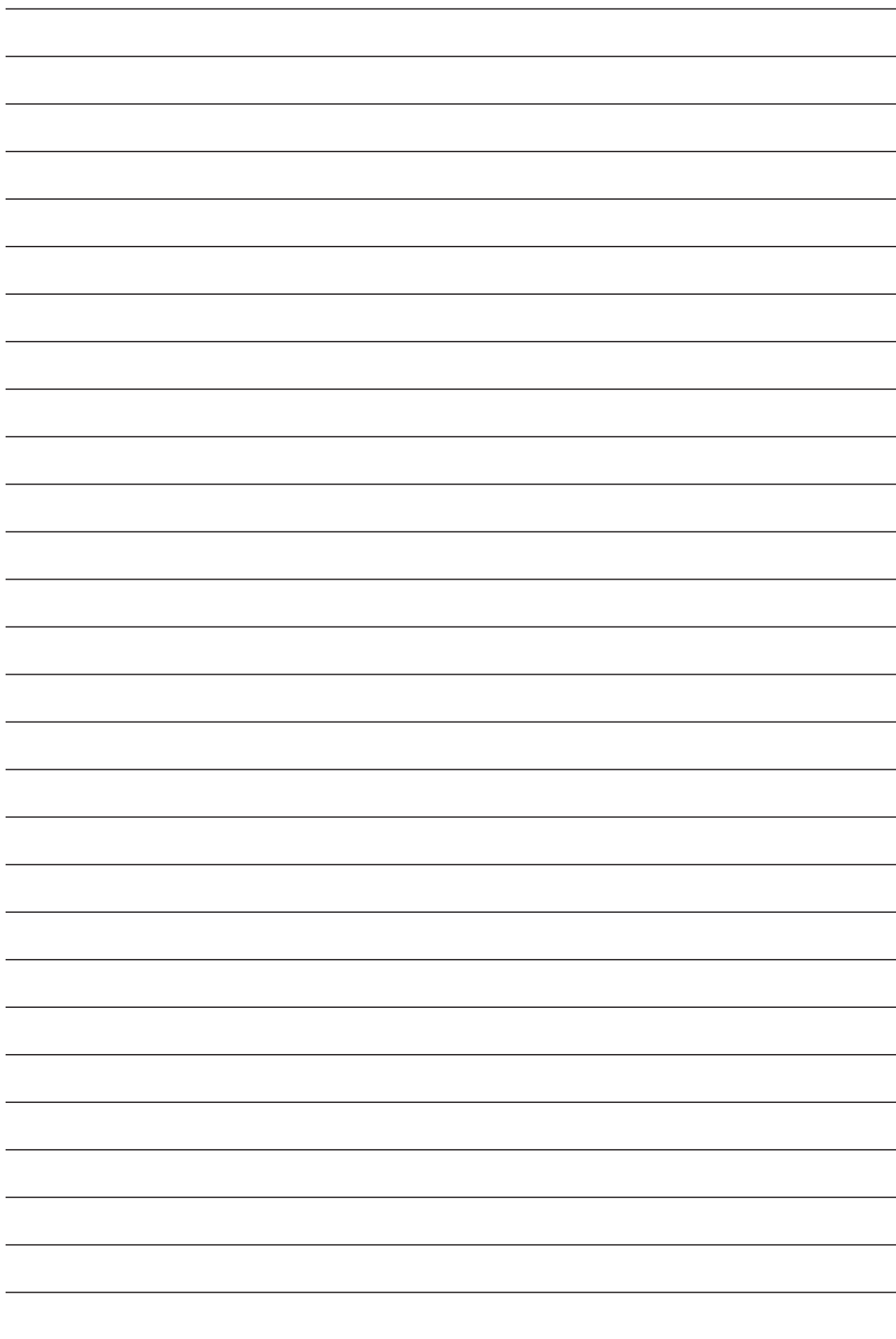

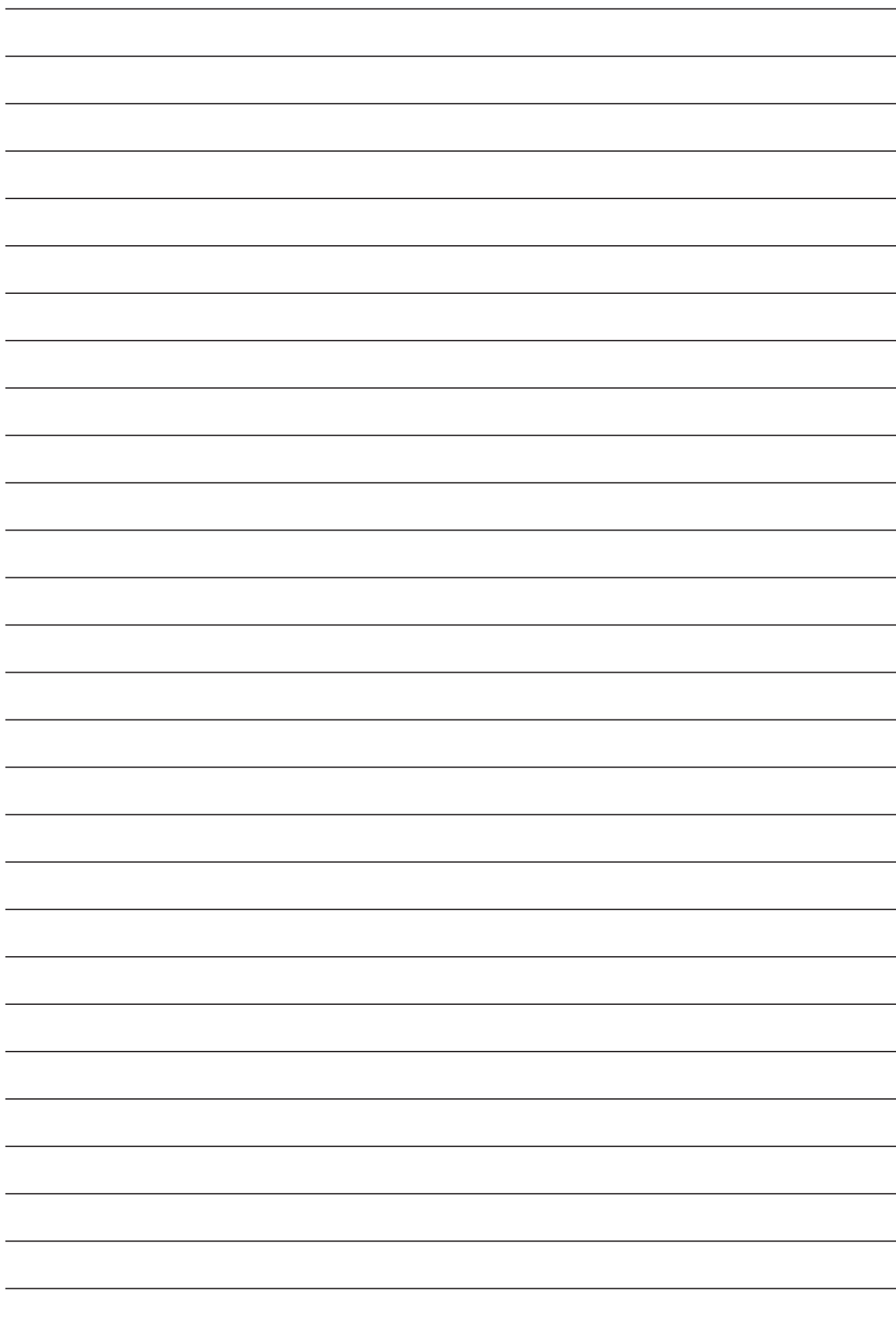

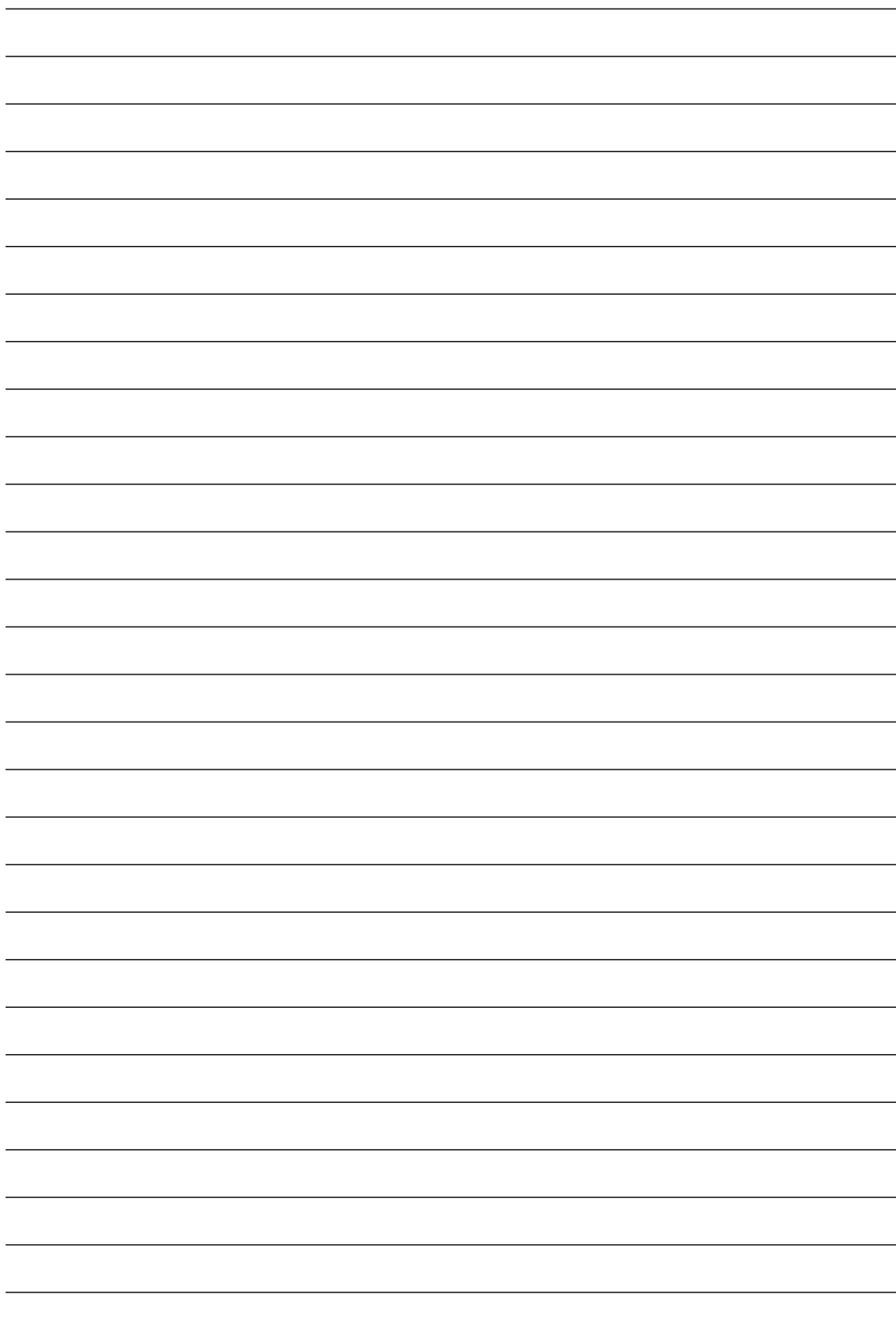

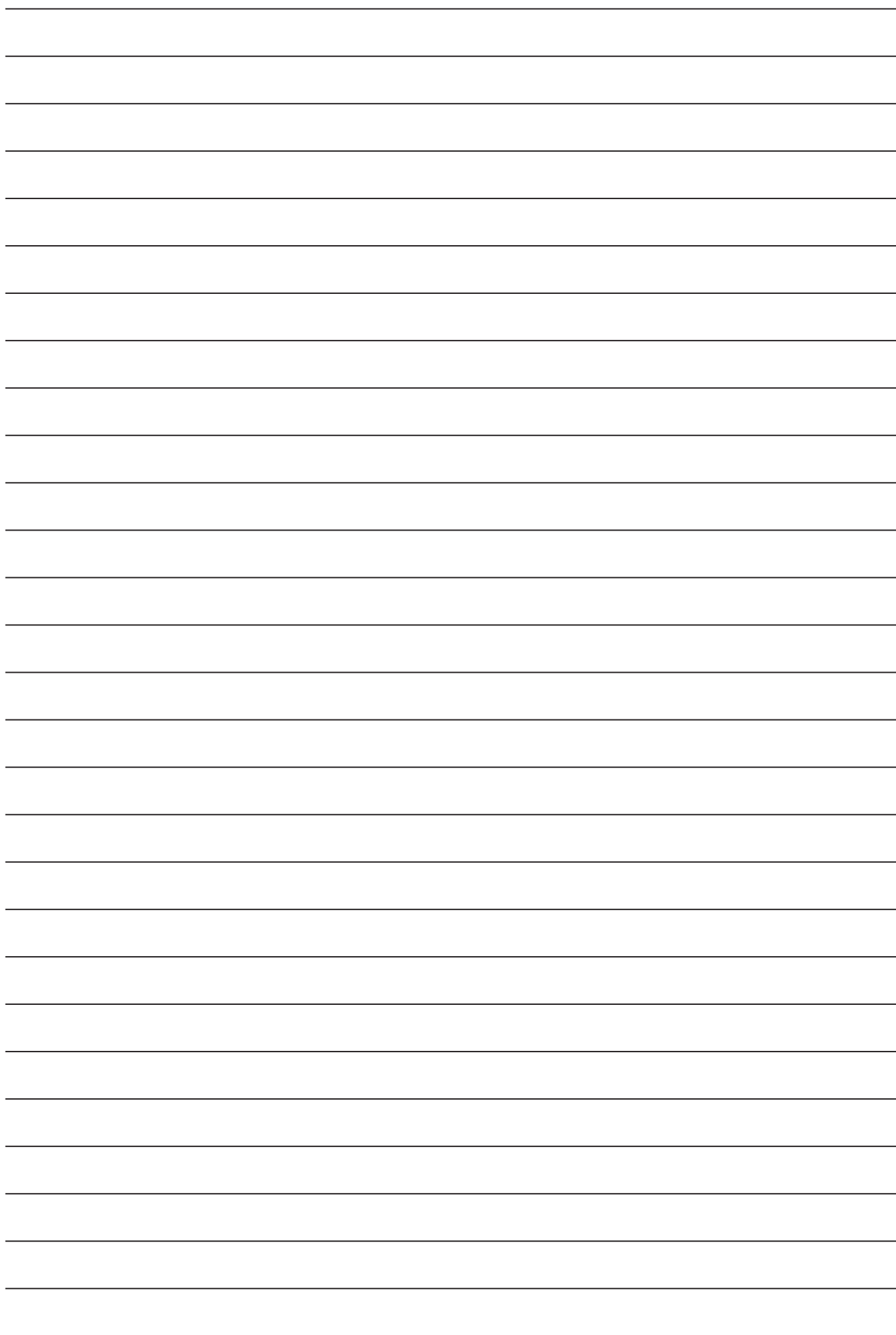

Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet

Fabris u. 10., 11000 Belgrád

Telefon: 011/ 206 70 00

Faks: 011/ 206 70 09

E-mail: office@ceo.gov.rs

www.ceo.edu.rs

Borító

Miroslav Jovanović

Tördelés

Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet